

Nyanlända elevers rätt till likvärdig utbildning

”Man är starkast i sitt eget land för det är där man kan och har lärt sig om allt”

Mariane Najjar

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Examensarbete 30 hp
Vårterminen 2015
Handledare Caroline Runesdotter

ABSTRACT

Examensarbete inom Masterprogram i utbildningsledarskap

Titel: Nyanlända elevers rätt till likvärdig utbildning

Författare: Mariane Najjar

Arbetets art: Examensarbete i Masterprogrammet Utbildningsledarskap

Kursansvarig institution: Institutionen för pedagogik och didaktik

Handledare: Caroline Runesdotter

Examinator: Lena Fridlund

Rapportnummer: VT15 IPS PDAU62:11

Nyckelord: Nyanlända elever, kartläggning, Introduktionsenhet och integration.

Syftet

Studien handlar om hur den förändrade introduktionen och inslussningen för nyanlända elever uppfattas och upplevs ur integrationssynpunkt. Syftet är att studera hur verksamheten har genomgått en förändring från att ha varit en Introduktionsskola till att ha blivit en Introduktionsenhet. Dessutom syftade studien till att undersöka hur det nya arbetssättet påverkar mottagandet, integrationen och inkluderingen av dessa elever på ordinarie hemsolor.

Frågeställningar

- Hur upplever eleverna att de blir bemötta, och vilken betydelse har det för deras integrering i den svenska skolan?
- Hur upplever pedagogerna mottagandet av de nyanlända eleverna respektive arbetet med kartläggningen på Introduktionsskolan och dessutom övergången till ordinarie hemsolor?
- Hur fungerar det nya arbetssättet i förhållande till förändringsmotivet: en förbättrad integration av de nyanlända eleverna i den svenska skolan?

Metod

I min studie har jag använt mig av den kvalitativa metoden genom intervjuer. I strävan för att sätta teoretiska ramar för studien, pendlade sökandet mellan kontinuerlig teori och empiri. Utgångspunkten i studien har varit att göra en praxisnära forskning där jag utgått från en fot i verksamheten. Genom analys av arbetsmaterial, dokumentstudier, styrdokument och samtalsintervjuer undersökte jag de förändrade riktlinjerna för nyanlända elever. Vidare undersöks hur Introduktionsskolan har genomgått en förändring till att bli en Introduktionsenhet samt hur det förändrade arbetssättet har påverkat mottagandet av de nyanlända eleverna på ordinarie hemsolorna.

Resultat

För en trygg skolstart i det nya landet är det viktigt att eleverna är glada över att gå till den nya skolan oavsett vilken de hamnar i. Eleverna kommer med en inre motivation till Sverige i hopp om att få bra utbildningsmöjligheter. Kartläggningen av de nyanlända elevernas tidigare kunskaper är avsedd att ge det stöd eleverna behöver för att uppnå grundskolans mål. Studien visar att för de nyanlända eleverna är det betydelsefullt att skolan skapar förutsättningar utgående från elevernas individuella behov. Bland annat ska initiativet resultera till klasser med färre elever, lärare som talar elevernas språk men som är utbildade och kompetenta samt är anställda på skolorna och deltagande i undervisningen. Studien visar dessutom att relevant för elevernas fortsatta studier är skolans synsätt på eleverna där de ingår i en gemenskap i en skola för alla och där de ges möjligheter att utvecklas genom deras starkaste språk parallellt med svenska språket. Integration innebär här att skolan bör intressera sig för elevernas bakgrund, liv och kultur samtidigt som eleverna bör tillgodose resurser utifrån varierande kunskapsbehov. Lektioner som är meningsfulla för de nyanlända eleverna är då de får rätt kunskaper baserad på rätt grundförutsättningar där tidigare kunskaper tas i beaktning och byggs upp gradvis efter behov och inte påskyndas enligt något kartläggningsmaterial. Realisering av skolpolitik under en förändring är en process. Då ett beslut är genomarbetat, tydligt och klart blir hela genomförandet i verksamheten centralt styrt och uppfattas som väsentlig för lärarna, vilket i sin tur innebär att målbilden blir tydligt utformad och till fördel för verksamheterna. Studien visar att det vore lämpligt ifall man väntat med hela förändringen i Göteborg tills arbetet lagstadgas för nyanlända och att skolorna inte gör förändringar utifrån de föreslag till lagar. Mottagande skolor har ännu inga rutiner för att ta hand om de nyanlända eleverna under deras integrering på sina hemsolor. Lagförslag och kartläggningsmaterial har därför inte visat sig komma till någon nytta i mottagandet och undervisningen för de nyanlända eleverna.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

ABSTRACT	2
FÖRORD	5
INLEDNING OCH BAKGRUND	6
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	8
LITTERATUR OCH FORSKNINGSGENOMGÅNG	8
Nyanlända elevers skolintroduktion och mötet med den nya skolmiljön	9
Mångfald och interkulturell pedagogik i skolmiljön	11
Kartläggning och dess betydelse för elevens skolutveckling	13
METOD	15
Val av metod	15
Urval	17
Presentation av intervjuade lärare	18
Presentation av intervjuade elever	19
Genomförande	19
Etiska överväganden	20
Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	21
Dokumentstudier	22
DEN TEORETISKA REFERENSRAMEN	23
Läroplansteori: formuleringsarenan, transformeringsarenan och realiseringsarenan	23
Ändrat mottagande som en form av skolutveckling	24
Ändrat mottagande för bättre integration	25
RESULTAT OCH ANALYS	26
Formuleringsarenan	27
Bakgrunden till de organisatoriska förslagna förändringarna i Göteborg för nyanlända elever i den svenska skolan	27
Lokal formuleringsarena	29
Göteborgs Kommuns förändrade riktlinjer	29
Förändrat mottagande för nyanlända elever	29
Stadsdelen omsätter styrdokument i handling 2014	31
Realiseringsarenan	33
Förändringen efter de nya riktlinjerna ur ett lärarperspektiv	33

Kartläggning av nyanlända elevers tidigare kunskaper	36
Processen bakom framtagandet av det egna kartlägningsunderlaget.....	38
Förändringen ur ett integrationsperspektiv	40
Förändringens reproduktionsparadox.....	44
Elevernas förväntningar på skolan i Sverige.....	44
Elevernas erfarenheter av kartläggningen	46
Att bygga broar skolor emellan för bättre samverkan	47
Flytten till ordinarie hemskolan	47
Integration ur nyanlända elevers perspektiv	48
Sammanfattande analys.....	52
Svagheter i förändringen	52
DISKUSSION	54
Skolan och mångfalden	54
Nyanlända elevers mottagande och integration i skolan i Sverige	55
Förhållningen till kartläggningen av elevernas tidigare kunskaper.....	57
FÖRSLAG TILL FRAMTIDA FORSKNING	59
KÄLLOR OCH LITTERATURLISTA.....	60
BILAGOR	64
Bilaga 1	64
Bilaga 2	65
Bilaga 3	67

FÖRORD

Då var uppsatsen äntligen färdig, det har varit en lång process men otroligt givande och lärorikt. Det väcktes många tankar och idéer under arbetets gång och mycket viktig kunskap har berikat mig under denna färd. Först och främst vill jag rikta ett stort tack till de informanter som delat med sig av sina erfarenheter och innersta känslor, utan er hade ingen uppsats blivit till. Jag vill även framföra ett tack till min familj och vänner för ert eviga stöd och för att ni alltid har tron på mig. Sist men inte minst vill jag rikta ett stort tack till min handledare som har varit delaktig under hela processen och hållit mig på rätt spår under studiens utveckling.

INLEDNING OCH BAKGRUND

I samband med tidigare arbete av väldigt mångkulturellt slag utvecklade jag mitt intresse för hur verksamheter arbetar med mottagandet av nyanlända elever och för en likvärdig undervisning i en skola för alla. Intresset i studien har varit att belysa nyanlända elevers mottagande och integration i skolan. Arbetet är en fallstudie där jag studerar problemet som ledde till beslutet att ändra på arbetet med nyanlända elever i den svenska skolan. Jag undersökte detta genom att följa genomförandet av förslag för nya riktlinjer. Kartläggning av nyanlända elevers tidigare kunskaper är ett angeläget hjälpmedel i mottagningen och har därför implementerats i arbetssättet på den Introduktionsenhet samt på ordinarie hemskolor, vilket kommer att belysas i studien.

Utifrån olika statistisk, dokumentstudier och rapporter om nyanlända elever har det sedan lång tid tillbaks konstaterats att elever med utländsk bakgrund i högre utsträckning än svenskfödda elever misslyckas i skolan. De nyanlända eleverna får dessutom inte den utbildning de har rätt till, visar skolinspektionens rapport, (2009:3), Regeringens pressmeddelande, (2012-05-08), (Utbildningsdepartementet, Ds 2013:6) och Lagrådsremiss, (2014). Elevers utbildningsresultat i den svenska skolan påverkas av olika faktorer. Det framgår att elever med utländsk bakgrund generellt sett presterar sämre än elever med svensk bakgrund i skolan. Utländska elevers misslyckande i skolan förklaras ofta med deras ursprung och bakgrund. Detta har man då försökt åtgärda på skolorna med mer svensk undervisning.

I Sverige utgör elever med utländsk bakgrund en heterogen grupp det vill säga att elevernas ursprungsland, språk, erfarenheter och föräldrarnas utbildningsnivå skiljer sig åt. Elever födda utanför Sverige och som kommit före den ordinarie åldern för skolstart dvs.. före 7 år, har i genomsnitt lika goda resultat som infödda elever. Enligt Skolverkets statistik uppnår elever som invandrat till Sverige efter sju års ålder i mycket lägre utsträckning än övriga elever behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. I likhet med den internationella studien Song & Róbert, (2010. S. 32-52) studerad för PISA -OECD belyses i Lagrådsremissen, (11/09/2014) att även undersökningar gjorda av PISA-data och är baserad på elevers läsförståelse år 2003, 2006 och 2009 i Sverige bekräftar att ju äldre eleverna är när de invandrar och påbörjar sin skolgång i mottagarlandet, desto sämre presterar de följaktligen tenderar de att uppnå sämre resultat i jämförelse med de icke utländska eleverna. En av de tydligaste förklaringsfaktorerna för utlandsfödda elevers skolresultat är beroende av hur lång tid som eleven tillbringat i Sverige och i den svenska skolan (Lagrådsremiss, 11/09/2014).

Idag har 20 procent av eleverna i svensk grundskola utländsk bakgrund. I skolorna finns det mer än 150 språk och kulturer representerade. Förutsättningarna i de varierande mottagandeskolorna för de nyanlända eleverna skiljer sig åt (Otterup & Ebeling, 2014). Enligt SCB:s statistik representerar två miljoner av landets nio miljoner invånare mer än 200 kulturer, vilket gör Sverige till ett mångkulturellt samhälle (Skolinspektionen, 01/11/2011). I studien belyser jag den Östra delen av Göteborg som numera beräknas vara den del som tar emot flest nyanlända familjer (www5.goteborg.se/prod). GP publicerade den 14 oktober, 2013 en enkätundersökning som gjordes till samtliga stadsdelar. Under årets första åtta månader hade cirka 900 grundskoleelever kommit till Göteborg. Av dessa var det 271 elever som började i skolor i Östra Göteborg. Mottagandet och den hjälp som nyanlända elever får är väldigt olika beroende på vilken stadsdel de hamnar i. Stadsledningskontoret håller på att arbeta fram gemensamma riktlinjer för staden när det gäller mottagandet

(<http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.2130773-har-satts-nyanlanda-ratt-in-i-vanlig-klass>, hämtat, 14/10/2013).

Det har varit stor tillströmning av nyanlända som kommit till Sverige under en kort tid. Inom skolorganisationer för nyanlända elever behövdes det ske förändring i arbetssättet och mottagandet. En arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet har haft uppdraget att utarbeta ett förslag för att förbättra utbildningen för nyanlända elever. I uppdraget ingick att utreda hur skolförfattningarna bör utformas för att nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska bäst skall integreras i undervisningen, lära sig svenska och stödjas i sin kunskapsutveckling genom stöd i ämnesundervisningen på elevens modersmål. I vissa kommuner finns en policy för hanteringen av nyanländas introduktion i skolan (Utbildningsdepartementet, Ds 2013:6).

Dåvarande myndighet för skolutveckling konstaterade i en rapport från 2007 att flertalet kommuner saknar en kommunövergripande introduktionsplan. Enskilda skolor ansvarar för nyanlända elevers introduktion såväl i samhället som i skolan. Hur snabbt eleverna får möjlighet att delta i undervisningen varierade. Det finns stora skillnader när det gäller hur och med vilken noggrannhet skolorna skaffar sig kunskap om elevens förutsättningar att tillgodogöra sig undervisningen. Skolverket framhåller i en rapport från 2008 att en kartläggning av de nyanlända elevernas tidigare kunskaper är en förutsättning för att kunna anpassa undervisningen efter deras behov och förutsättningar. Det finns idag inga krav på att skolan ska kartlägga eller bedöma nyanlända elevers kunskaper och inte heller något nationellt kartläggningsmaterial att tillgå. De underlag för kartläggning som skolor använder sig av skiftar därför i hög grad. Undervisningen av nyanlända elever organiseras och genomförs på olika sätt i kommunerna (Skolinspektionen, 2009).

Svenska som andra språk och modersmål är skolämnen som införts i den svenska skolan för att garantera en professionell och likvärdig utbildning för elever med flerspråkig bakgrund. Men trots detta har det visat sig att undervisningen på många håll inte fungerar just för dessa elever, utöver allt finns svårigheter med att vinna legitimitet hos dessa elever och föräldrar. Skolan är en av de lokala institutioner som allra mest har drabbats av den tilltagna boendesegregationen (Axelsson & Bunar, 2006). Föräldrar vill att deras barn utvecklar både sitt modersmål och svenska språket. För dessa familjers och släkters kommunikation är modersmålet socialt och emotionellt viktigt även när svenskan vuxit sig stark hos alla familjemedlemmar. För framförallt barnens men också föräldrarnas framtid i Sverige är svenska nödvändig och den mest omedelbara vägen till framgång.

Nyanlända elever definieras som elever som anlänt till Sverige och påbörjat sin utbildning i Sverige efter den tidpunkt då skolplikten normalt inträder, dvs.. efter sju år, eller om det finns särskilda skäl, åtta års ålder. En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång. Nyanlända elever är ingen homogen grupp – en del har en lång skolgång bakom sig med goda kunskaper i de olika ämnena, andra saknar eller har en mycket sporadisk skolgång och har därför inte tillägnat sig grundläggande kunskaper (Lagradsremiss, 2014). Att ta emot nyanlända elever som vuxit upp i ett annat land och nyligen anlänt till Sverige samt den svenska skolan, innebär en stor utmaning för många skolor. En del elever har en gedigen skolbakgrund bakom sig med goda kunskaper i olika ämnen. Andra saknar eller har en sporadisk skolgång och har på så sätt inte hunnit tillägna sig grundläggande kunskaper.

Den 8 maj 2012 gavs i uppdrag av statsrådet att stödja utbildningsdepartementet med att utarbeta fram förslag för att förbättra utbildningen för nyanlända elever. 12 februari 2013

redovisade arbetsgruppen sitt uppdrag i Stockholm. I uppdraget har det b.la. ingått att utreda hur skolformerna ska korrigeras dessutom hur skolförfattningarna bör utformas för att nyanlända elever på bästa sätt ska lära sig svenska och stödjas i sin kunskapsutveckling genom stöd i ämnesundervisningen på elevens modersmål. I promemorian gavs förslag på hur mottagandet och undervisningen av nyanlända elever i de obligatoriska skolformerna bör regleras. Därtill föreslogs ett antal författningsändringar vad gäller rätten till utbildning och skolplikt (Ds 2013:6). De skolor som arbetar med introduktion av nyanlända elever har därför fått i uppdrag att ge en konkret bild av vilka kunskaper och erfarenheter som eleven har innan man bör gå vidare i kunskapsutvecklingen. Detta skall göras för att man på bästa sätt skall kunna bedöma hur undervisningen ska planeras och genomföras för respektive elev (Ds 2013:6). Inom två månader föreslås det att en bedömning av elevers kunskaper genomförs från det att eleven börjar i skolan. Kartläggningen syftar till att ge eleven rätt placering i skolan. Det kortsiktiga målet är att låta eleven gå i förberedelseklass men med delvis placering i ordinarie undervisning, för att sedan successivt kunna övergå till ordinarie undervisning. Det långsiktiga målet är att eleven ska ha en direktinkludering i ordinarie undervisning.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Studien handlar om hur den förändrade introduktionen och inlussningen för nyanlända elever uppfattas och upplevs ur integrationssynpunkt. Syftet är att studera hur verksamheten har genomgått en förändring från att ha varit en Introduktionsskola till att ha blivit en Introduktionsenhet. Dessutom syftade studien till att undersöka hur det nya arbetssättet påverkar mottagandet, integrationen och inkluderingen av dessa elever på ordinarie hemskolor.

Syftet preciseras i tre frågeställningar:

- Hur upplever eleverna att de blir bemötta, och vilken betydelse har det för deras integrering i den svenska skolan?
- Hur upplever pedagogerna mottagandet av de nyanlända eleverna respektive arbetet med kartläggningen på Introduktionsskolan och dessutom övergången till ordinarie hemskolor?
- Hur fungerar det nya arbetssättet i förhållande till förändringsmotivet: en förbättrad integration av de nyanlända eleverna i den svenska skolan?

LITTERATUR OCH FORSKNINGSGENOMGÅNG

I kapitlet belyses forskning om nyanlända elever, dess integration samt vilken relevans modersmålet och kartläggningen har på nyanlända elevers inflytande i den svenska skolan. Följande studier har presenterats ingående för att åskådliggöra analyserna och slutsatserna som berör detta område.

Nyanlända elevers skolinledning och mötet med den nya skolmiljön

Blob, (2004) belyser att nyanlända elevers skolinledning har varit en diskussionsfråga under många decennier i Sverige. Vidare menar han att den första tiden i Sverige för nyanlända flyktingar och invandrare innebär för många en tid av osäkerhet och svårigheter. Det är många nya situationer och omständigheter som de ska sätta sig in i, likväl ska de bearbeta tidigare erfarenheter. Blob, (2004) menar att de första åren i det nya landet kan vara avgörande för den framtida livssituationen. För elever i skolåldern är det framförallt väsentligt att de så snart som möjligt kommer in i utbildningssystemet för att på så vis inte försämra sina framtida möjligheter i det nya landet. Eleverna som ska påbörja sin utbildning vid en svensk grundskola, menar författaren, har olika erfarenheter av skolväsendet sedan tidigare. Vissa av dem har sedan tidigare gedigen skolbakgrund och genomgått flera års utbildning, andra har aldrig varit i kontakt med en skola. Vidare belyser författaren att oavsett elevernas tidigare erfarenheter har de flesta eleverna mycket ringa erfarenhet av svenska språket. I stort sett kommer alla vara i behov av att, utöver eventuella ämnesrelaterade kunskaper, inhämta kunskaper i svenska språket. Utan färdigheter i det svenska språket blir det omöjligt för eleverna att ta till sig de kunskaper som förmedlas i skolan, då utbildningen huvudsakligen kommer att ske på svenska. Det är vidare av stor betydelse för framtida utbildningsval och yrkesliv att eleverna behärskar majoritetsspråket (Blob, 2004).

De nyanlända har som nämnts tidigare behov av kompenserande insatser, i det att de ska inhämta ett nytt språk samtidigt som de ska påbörja eller fortsätta sin kunskapsinläring på lika villkor med övriga elever. För att inte säråtgärder ska skapa ett utanförskap menar Blob, (2004) att syftet ska vara att snabbt integrera dessa elever i en vanlig klass. Författaren redogör för vikten av undervisning som verkligen når fram till eleven. För att lyckas med detta anses modersmålets stöd i undervisningen vara en god metod, framförallt gällande de nyanlända elever. Vidare diskuterar författaren även förberedelseklassens betydelse där den sägs syfta till att förse den nyanlända eleven med grundläggande kunskaper i det svenska språket, förbereda den enskilde eleven för inträde i vanliga klasser samt erbjuda en mjukstart för hela familjen. Beträffande basgrupper/introduktionsklass menar han att dessa generellt varit mer inriktade på att ge eleven en första introduktion till lärandet och sällan till att vara i kontakt med skolväsendet eller andra utbildningsformer (Blob, 2004).

Otterup & Ebeling, (2014) diskuterar om nyanlända elever och den svenska skolan. De argumenterar för att svenska skolan inte klarar av att ta tillvara de erfarenheter och kunskaper som de nyanlända eleverna har och inte heller att ge dem de redskap som behövs för en framgångsrik skolgång. Otterup & Ebeling, (2014) menar att skolinledning bör ta till vara elevernas tidigare kunskaper och erfarenheter samtidigt som den ger verktyg för att klara den reguljära undervisningen. Skolinledningen bör också uppmärksamma elevers livssituationer och erbjuda möjligheter att bearbeta tidigare upplevelser genom stöd och olika hälsofrämjande aktiviteter. Att ta till vara de nyanlända elevernas erfarenheter är inte enbart en fråga om att kartlägga skolkunskaper utan också att få inblick i vilket sammanhang erfarenheter av olika slag gjorts och knyta an till dessa i den nya miljön för lärande. Det är viktigt att ledare och lärare förstår uppdragets komplexitet. De äldre nyanlända eleverna bemöter en utmaning eftersom de kommer till Sverige sent under skoltiden och på kort tid förväntas nå de mål som svenska barn haft hela grundskoletiden på sig för att klara (Otterup & Ebeling, 2014).

Bozarslan, (2001) har samlat erfarenheter till sin avhandling med hjälp av etnografisk forskning där mötet skett mellan invandrade föräldrar, deras barn och förskolan. Hon förklarar områden där krockar lätt uppstår och hur skolan kan bemöta dem på bästa sätt. Författaren ger inblick av hur en flyktingfamiljs liv kan se ut före och efter ankomsten till Sverige samt belyser vikten av att skolan ska ha kännedom om detta. I likhet med den nya reformens uppdrag menar Bozarslan, (2001) att det är ytterst viktigt att ta del av elevernas bakgrund för att förstå varandra bättre och kunna mötas som individer i en skolverksamhet.

En närliggande forskning återfinns i Elmeroth & Häge, (2009) där författarna klarlägger allt från global orättvisa och den svenska organiseringen av mottagande till uppgivenhetssyndrom samt trauma hos många nyanlända barn och flyktingar. Författarna lyfter svårigheterna med att förstå dessa barns känsla då man har levt i en trygg värld. För personer som arbetar med flyktingar och nyanlända är det därför centralt att reflektera över och utveckla förståelse för dessa elever. Författarna diskuterar utifrån intervjuer med nyanlända flyktingar om deras bakgrund och första tid i Sverige. I resultatet beskrivs att alla som möter flyktingar har en möjlighet att göra en insats för en bättre värld. Härigenom behövs kunniga medmänniskor med förmåga till inlevelse samt respekt för barnens tidigare liv. Författarna menar även att vår uppgift avser att lyssna på eleverna, läsa och skriva om dem för att få deras röster hörda (Elmeroth & Häge, 2009).

Lahdenperä, (1995) argumenterar kring svårigheterna som lärare upplever att själva belysa och förmedla upplevelser av att vara invandrare eller flykting om man själv saknar erfarenheter och sådana livssituationer. Läraren skall se sig själv som en resurs i skolan med elever från olika länder och kulturer. Lärare kan även söka förstå hur elever reagerar på diverse händelser genom att fråga hur de mår och observera hur de beter sig samt mår med andra barn. Författaren menar däremot att läraren inte kan veta något om eleverna om man inte frågar och lyssnar till dem. Dialogen är en viktig faktor att upprätta. När lärare visar att de vill och tål höra, då berättar eleverna om sig själva, hur de ser på världen och framtiden. Man måste dock ha en god relation till eleverna, där de känner sig trygga och accepterade för att kunna öppna sig. Man ska se till den öppna dörren. Dessa elever bör bemötas med sina upplevelser för att få inre ro. Detta menar Lahdenperä, (1995) kan vara en svårighet de stora skolorna upplever eftersom resurserna oftast brister och eleverna inte blir bekräftade som de ska. Alla skolverksamheter måste därför arbeta utifrån interkulturell läroprocess i undervisningen för att kunna bemöta alla elever i undervisningen.

Parszyk, (1999) har studerat de utländska elevernas sociala processer och den identitetsutveckling som äger rum under elevernas skolgång. Syftet är härigenom att finna ledtrådar kring hur skolan kan förbättras för elever med utländsk härkomst. Upplevelserna fokuserar på elevernas egna berättelser om skollivets villkor. Lusten att lära genomsyrar elevernas berättelser men även kampen om att skolsystemet är till för andra och att vissa elever står utanför. Författaren riktar uppmärksamheten mot de motståndsstrategier som eleverna kan ta till sig för att positionera sig i klassrummet gentemot andra elever och lärare. Parszyk, (1999) visar på svårigheten att kunna balansera denna akt, framförallt då eleverna och lärare inte delar samma referensram. Situationen leder till att eleverna motsätter sig läraren och läraren missförstår elever vilket skapar ett glapp mellan elevens upplevelse av skolan respektive lärarens. Författaren talar om denna situation i relation till alla elever, oavsett bakgrund, men menar att i relation till elever med utländsk bakgrund förvärras situationen. På grund av förförståelse och kategoriseringar leder interaktionen mellan lärare och elever med utländsk bakgrund till missförstånd och brist på kommunikation. För att överbrygga detta menar Parszyk, (1999) att vi behöver anställa lärare med utländsk bakgrund,

inte alltid för att de ska agera som bryggor utan för att kunna fungera som symboliska markörer för elever och föräldrar där de kan se skolan som en öppen organisation anpassad efter deras bakgrund och erfarenheter. Man bör se över hela skolans organisering, om vi ska ta den demokratiska skolidén på allvar och om viljan är att etablera en skola för alla. Denna skola måste vara öppen för en mer differentierad undervisning där författaren menar att viss undervisning kan ges på elevens första språk nämligen modersmålet.

Vidare presenterar Bunar, (6:2010) och diskuterar i en rapport om nyanlända och lärande att den gemensamma nämnaren för alla nyanlända elever är att de är nyinvandrade till Sverige och nybörjare i den svenska skolan. Detta resulterar i utmaningar, möjligheter och svårigheter för både eleverna, deras familjer, för skolorna och dess personal. Bunar, (6:2010) talar utifrån analyser av tidigare forskning och styrdokument, att en stor andel elever med utländsk bakgrund leder till negativa betygsprestationer och elevutflödet i skolan. Han framhåller vikten av att ha kunskaper som skall integrera de nyanlända i det dagliga arbetet samt skolsystemet. Detta menar Bunar, (6:2010) kan vara det första och för många allra viktigaste steget in i det svenska samhället. De nyanlända bidrar till att göra den svenska skolan mer präglad av mångfald med en variation av språk, etniciteter, kulturer, religioner och nationaliteter. Vidare lyfter forskaren dilemmat och diskuterar att det är lite forskning om skolintröduktionstiden för nyanlända elever. Han menar att vi bör uppmärksamma de nyanländas skolgång efter intröduktionen, med alla sina brister och förtjänster eleverna möter och är en del av under sin fortsatta utbildning.

Mångfald och interkulturell pedagogik i skolmiljön

I en avhandling av Wigg, (2008) lyfter författaren fram vad som händer med en människa som rycks upp med grunderna och tvingas fly till ett främmande land. Detta är realiteten och dagsläget i Sverige. Författaren visar att dessa människor inte enbart är offer, inte heller delar samma upplevelser som det oftast uttrycks i massmedia. I likhet med mina intervjuer har författaren analyserat och diskuterat hur unga människor berättar om sina erfarenheter av att tvingas till att bryta upp från sitt hemland och börja om i ett nytt land under sin skoltid. Huvudresultaten rör upplevelser av elevers första tid i Sverige och att det inte är fruktbart att betrakta invandrare eller flyktingar som en homogen grupp. Deltagarna liknar varandra i stor utsträckning, det finns likheter mellan deras berättelser där de även berättar om skilda erfarenheter, förhållningssätt och identiteter. Wigg, (2008) menar att alla flyktingar eller nyanlända kan inte ses som en enhetlig grupp som talar med en röst utan de kan ha en liknande bakgrund men med olika upplevelser. Det som nyanlända elever har gemensamt är att de tvingats lämna deras hemländer på grund av krig, dåliga omständigheter, förföljelser eller rädsla för förföljelse och fattigdom. Dessa människors bakgrunder, upplevelser samt variationen i hur de har hanterat sina situationer skiljer sig åt. För elever som har kommit till ett nytt land är skolan en naturlig inkörsport i samhället exempelvis kontakten med jämnåriga, kontakten med vuxna, att lära sig ett nytt språk och nya koder. Skolan behöver arbeta med att synliggöra och ifrågasätta sina förutfattade meningar om kultur och invandrare. Här menas att identiteten inte är en fast enhet utan skapas i mellanrum ex. mellan skola och familj. Lärare bör arbeta explicit med att ifrågasätta stereotyper för att skapa positiva lärandemiljöer och integration. Detta leder till diskussioner om invandrarelevers prestationer i skolan och hur man kan se på detta. Att vara fullt deltagande i skolan förutsätter att nyanlända barn lär sig språket och har möjligheter till god språkinläring. Wigg, (2008) lyfter fram en viktig punkt i studien där hon uttrycker ”*vi måste se till individen*”, se till individen, dess förutsättningar

samt utveckling. Hur det utförs i praktiken argumenterar jag för i studien utifrån resultat och analys av intervjuer med lärare och elever (Wigg, 2008).

Bunar, (2002) har fokuserat sig på skolans villkor i det mångkulturella samhället i sin avhandling och menar att Sverige har snabbt blivit ett höggradigt multikulturellt, socialt och etniskt segregerat samhälle. Detta märks och syns tydligast i storstädernas förorter, vilket har naturligtvis satt djupa spår i förorternas skolmiljöer och vilket han skildrar i sin forskning. Eleverna tenderar att anamma denna negativa bild och omvandlar den till en del av sin egen självförståelse och agerar i enighet med dess beskrivning. Samtidigt är dessa skolor ett av de mest kraftfulla redskapen för förändring av både den negativa helhetssynen och av elevernas uppfattningar om vilken väg som är möjlig för dem att gå i framtiden. Bunar, (2002) beskriver hur de sociala och ideologiska förändringarna i samhället har påverkat utsatta storstadsområden sett till skola, segregation, integration och multikulturalism. Författaren redogör om skolornas och elevernas strategier för att handskas med och bekämpa segregationens konsekvenser där denna association implicerar att mångkulturell undervisning är undervisning för de andra.

I dagens mångkulturella samhälle har skolan ett viktigt uppdrag i sitt arbete med att skapa förståelse mellan människor från olika etniska grupper och kulturer. I likhet med detta åsyftar Lahdenperä, (1995) att vi idag lever i ett mångkulturellt samhälle där invandrare och flyktingar finns och där Sverige är ett mångkulturellt land och kommer så att förbli. Pedagoger och skolor möter barn och föräldrar som är bärare av andra värdesystem än vad de är vana vid. De kan även komma i kontakt med ett stort antal elever som har traumatiska upplevelser med sig i bagaget. Detta innebär att alla lärare oavsett ämneskombination samt stadium kommer att möta elever med invandrar- och minoritetsbakgrund. Därför är det av vikt att man i skolans värld dekonstruera gammal kunskap och tillsammans med de studerande konstruera ny kunskap (Lahdenperä, 1995). Arbetet med interkulturell pedagogik skall utgöra en språngbräda till en kritisk, öppen och prövande kompetensutveckling där teori och praktik som helhet bildar utgångspunkt för reflektion och kunskapsutveckling i skolverksamheterna. Internationalisering betyder respekt och tolerans för människor och deras levnadsvillkor i Sverige och utanför. Härigenom menar författaren att lärare ska utgå från elevens behov och intressen i undervisningen oavsett etnisk eller social bakgrund (Lahdenperä, 1995).

Runfors, (2003) belyser i sin forskning ett underlag som utgjordes av skolor i Stockholms utkanter, varav två skulle kunna karaktäriseras som ”invandrantäta”, dessutom stora mottagare av nyanlända elever. I studien visar det sig att lärarna var väldigt motiverade och engagerade, under sitt arbete riktade uppmärksamhet, talade om och förhöll sig till kategorin ”invandrarbarn” på olika sätt. Lärarna uppfattade den del av elevernas kulturella bakgrund som hade med relationer och sammanhang att göra som en belastning inför framtiden. Därför skulle eleverna individualiseras, det vill säga frikopplas från bakgrundens hämmande inverkan genom att tona ned det kulturella till förmån för principen ”här är alla barn lika”. Enligt Runfors, (2003) osynliggjordes de som de individer de var, samtidigt som de ständigt hamnade i rampljuset för det de inte var. Detta osynliggörande gav ”invandrareleverna” handlingsmöjligheter därför att de i skolans dagliga praktiska verksamhet ständigt och jämt reducerades till kategorin ”invandrare” tyngd med brister och tillkortakommanden. Den kulturella mångfalden som resurs, potential och möjlighet försvann spårlost någonstans på vägen. Runfors, (2003) riktar sin kritik mot strukturer som finns i hela samhället och som reflekteras i skolans värld och mot den urbana medelklassens ideal som präglar lärarens uppfattning om vilka förutsättningar som allra bäst förbereder deras elever inför framtiden. Forskningen belyser uttrycksfullt betydelsen av att lyfta bort blicken från lärarnas

arbetsmotivation och didaktiska färdigheter och istället undersöka strukturer och mekanismer hos den dominerande samhällsdiskursen om integration och mångfald som med sådan kraft slår igenom i skolornas pedagogiska och sociala praktiker och som får sådana konsekvenser för bland annat nyanlända elever.

Lahdenperä och Lorentz, (2010) belyser vikten av den interkulturella pedagogiska forskningen samt utvecklingen av det pedagogiska arbetet i dagens mångkulturella skolor. De argumenterar om hur den måste intensifieras för att inte skapa problem med elever och föräldrar som upplevs som "annorlunda". Vidare menar Lahdenperä & Lorentz, (2010) att skolans förändring genom åren har diverse förklaringar där det numera i dagens skolor existerar en mångfald av olika språk, etniska kulturer, religioner, värdesystem, uppfattningar och föreställningar. De avser att skolans och pedagogernas uppdrag härigenom är att kunna utveckla skolan genom mångfalden där självaste fokuset ska vara hur lärare ska arbeta utifrån elevernas olikheter där gemenskap och inkludering skapas (Lahdenperä & Lorentz, 2010). Författarna betonar att den homogena gruppen i dagens klassrum är borta och där samhället har under de senaste trettio åren gått från att ha en monokulturell och homogen befolkningssammansättning till att vara mångkulturell och internationell. Härigenom poängterar (Lahdenperä & Lorentz, 2010) att det inte längre är möjligt att lärare undervisar som de alltid har gjort för gruppen som undervisas ser annorlunda ut idag. I mångfaldens skola ökar behovet av att lärare reflekterar kring uppdraget att arbeta med elevers interkulturella identitetsformeringar där man förhindrar diskriminering samt marginalisering. Författarna uttrycker en tydlighet i ett uttryck där de skriver "*Ett vi som erkänner ett unikt Du*" (Lahdenperä & Lorentz, 2010. s 8). Med det menas att beroende på hur vi definierar oss och andra samt bemöts skapas det antingen flera begränsningar eller möjligheter (Lahdenperä & Lorentz, 2010. s 56). Att ha viljan till samarbete och förmågan att lyssna på den andre är en förutsättning för att samarbetet ska kunna utvecklas. Härigenom kan lärare tillsammans med föräldrarna skapa interkulturella dialoger där man lär om varandra och om eleverna.

Elever med rötter i olika kulturer har svårt att uppfatta den svenska skolan som sin egen utan ser den som "*en skola för andra*" (Lahdenperä & Lorentz, 2010. s 29). Ett globaliserat och mångkulturellt samhälle kan endast utvecklas när det finns möjligheter för enskilda individer att behålla och utveckla olika kulturer, och därmed en flerkulturell identitet och slippa hamna i lojalitetskonflikter mellan hem och skola. Alla lärare med stor sannolikhet kommer att möta elever med varierande kulturell bakgrund med skiftande språkfärdigheter i svenska och med olika modersmål. Flerspråkighet är en tillgång i språk- och kunskapsutvecklande undervisning. Ett absolut grundläggande krav bör vara att göra undervisningen begriplig för eleverna. Resurserna blir härigenom de personer som finns till den enskilde lärarens förfogande dvs. modersmålslärarna finns som resurs i undervisningen och inte utanför själva skolschemat. Alla lärare måste därför fungera som språklärare och möta eleverna där de befinner sig (Lahdenperä & Lorentz, 2010).

Kartläggning och dess betydelse för elevens skolutveckling

Att arbeta med nyanlända och flyktingbarn kräver kunskap och flexibilitet i en organisationsverksamhet. Elmeroth & Häge, (2009) menar att kommunernas uppgift blir att skapa mål och riktlinjer för hur undervisningen ska organiseras för att kunna möta de nyanlända elevernas behov. Denna uppgift skall lösas tillsammans med andra lokala

myndigheter och framför allt tillsammans med ordinarie hemskola. Dessutom diskuterar författarna att barnen som kommer till Sverige i förskolan eller skolåldern ska få en individuell introduktionsplan. En sådan plan bör utgå från en noggrann kartläggning av barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Kartläggningen ger möjlighet att bygga vidare och att skapa en helhetssyn på barnet. Den kartläggningen ger också underlag för placering av barnet i rätt förberedelsegrupp eller introduktionsgrupp. I undantagsfall kan barnen börja direkt i en ordinarie klass med stöd från modersmåls lärare och andraspråks lärare. Det är svårt att komma till en grupp med kamrater och lärare där språket är ett hinder för kommunikationen. Inget barn ska lämnas utan möjlighet att förstå och att göra sig förstådd i sin vardag. I förberedelsegruppen kan barnet få det stöd som leder till att en integration i en ordinarie klass blir möjlig (Elmeroth & Häge, 2009).

Pehrsson och Sahlström, (1999) har utifrån analysverktygen som tester och diagnos samt intervjuer och observationer utgivit Specialpedagogisk rapport nr (14,1999) där författarna lyfter begreppen kartläggning och att kartlägga. De menar att kartläggning inte skall jämföras med begreppen testning, test samt diagnostisering och att diagnostisera. Enligt svensk ordbok, 2009 menas kartläggning ordagrant att lägga en karta. Här menar författarna att kartbilden kan variera beroende på hur mycket den som lägger upp kartan vill synliggöra, de uttrycker att kartläggningen innebär att systematiskt utforska. Författarna visar på hur man kan kartlägga genom att använda olika analysverktyg. Via kartläggningen utformar eleven sitt eget lärande, de får använda sina förutsättningar för att lära, använda egna erfarenheter, vara delaktiga i utvecklingen och få förståelse av läraren för deras kunskaper i ämnet. Vidare skriver författarna, för att lära sig förstå elevers lärande är det viktigt att läraren har kunskaper i elevers tänkande och lärande samt kunskaper om olika teorier för läs och skrivprocesser. Läraren måste utgå från det eleven redan kan, dess behov, erfarenheter och kunskaper samt ge stöd och vägledning och vid behov komplettera med individuellt stöd. Det är viktigt att alla elever upptäcker nödvändigheten av att kunna läsa, tala och skriva. Här menar författarna att språket utvecklas i olika meningsfulla sammanhang, där elever arbetar utifrån saker som är viktiga för dem. Elever bör uppmuntras att lära av varandra. Kunskap byggs i samspel mellan individer. Kunskap överförs inte från lärare till elev utan byggs upp i samspelet. Härigenom är det viktigt att lärarna hjälper eleverna att bli självständiga och oberoende i sitt arbete. Elever behöver utveckla sina egna strategier, idéer, och förståelse för att veta varför de ska lära sig. Man kan inte som lärare tro att det går att ha en viss undervisning för alla elever eftersom elever har olika förkunskaper. Lärare bör skapa en gemensam inläring där de tar in alla elevers olika läs- och skrivupplevelser i klassundervisningen. Eleverna ska få göra upptäckter i språkinhämtningen, lära sig läsa genom att skriva och vise versa. Positiv miljö runt eleven utvecklar deras lärande. Delaktighet och ansvarstagande är en grundförutsättning för att en positiv miljö skall utvecklas. Utvärderingar stärker barn i riskzonens självförtroende, gör de mera delaktiga och får de att känna sig ansvarsfulla i sitt lärande. Lärare bör i sitt arbete ställa sig frågan: på vems villkor kartläggningen sker i skolan och i undervisningen (Pehrsson & Sahlström, 1999).

Att ta hänsyn till allt detta är relevant i arbetet med kartläggningen och dess syfte men hur det egentligen fungerar i praktiken är en fråga som man kan ställa. Hur skall man arbeta med detta på bästa sätt för att hjälpa de nyanlända eleverna i sitt fortsatta lärande? Att komma till ett nytt land och inte kunna ta del av en grundlig introduktion gör att eleverna inte hinner landa utan kastas in i en kartläggningsfas omgående. Detta kan skapa förvirring och oro vilket kan resultera i att eleverna ser ängsligt på lärandet och blockerar sig. Pramling Samuelsson, (2010) problematiserar och belyser syftet med att barn ska kartläggas genom att framhålla att pedagogiska uppdrag utifrån dess läroplan och de relationella teorier som styr verksamheten,

bygger på en annan förståelse av hur barn utvecklas och lär i jämförelse med den intention som finns bakom test och kartläggning. Vidare belyser hon att merparten av de utvärderingsmaterial som används vänder sig till att mäta barns kognitiva kunskaper i form av varierande åtskilda uppdelningar. Utvärderingsmaterial mäter inte barns förståelse av ett visst ämne. Hon argumenterar om att, tester och kartläggning mäter främst barns kunnande och förmågor vid den aktuella tidpunkten. Dessa kunskaper kan variera från dag till dag beroende på barns fysiska och psykiska hälsotillstånd och välbefinnande. Elevernas lärande och kunskap bör därför följas i en process- hon menar att det tar tid innan man kan föra slutliga dokumentationer kring eleverna för att veta vad de egentligen kan och observera om de lär sig något nytt, hur detta görs och skall göras (Samuelson, 2010).

Lahdenperä & Lorentz, (2010) hävdar att med evidensbaserade diagnostisk material menas att bedöma rätt för att kunna ge eleverna rätt informationsmaterial med motivering för var elevernas kunskaper befinner sig. Professionalitet, utveckling av lärare samt handledning skall gå hand i hand där höga förväntningar är viktiga för elevernas utveckling och kvalificering. Modersmållärare skall ha en integrerande roll samt stödja elevernas kunnande för att kunna erbjuda eleverna ett gott lärande där samarbetet mellan de och lärarna är en del av undervisningsplaneringen. Kunskaper och färdigheter i många olika språk är berikande för individen men även för samhället. Språket har stor betydelse för identitetsutvecklingen. Flerkulturell identitet innebär hur språk och kultur hänger ihop med identitet och bör inte avgränsas och begränsas. Språk som modersmål är en viktig identitetsmarkör och har som sådant ett egenvärde, därför är det viktigt att barnen får undervisning i och på modersmålet.

Trots tidigare forskning så upplevde jag många begränsningar i forskningsöversikten kring nyanlända elever. Det går dock att dra några mer eller mindre tydliga slutsatser om nyanlända elever i svensk skola. Utifrån forskningsöversikten Bunar, (6:2010) kan man dra slutsatsen att forskningen om olika aspekter av de nyanlända, dess bemötande samt lärande är ännu outvecklat, såväl empiriskt, teoretiskt och metodologiskt som analytiskt. Det är inte många studier som gjorts kring nyanlända elever, främst inte forskning ur nyanlända elevers synvinkel där de får komma till tals samt bli observerade. Dessutom märker jag att det finns lite forskning kring lärarnas arbete med nyanlända elever, deras beprövade erfarenhet och kunskaper.

METOD

I detta kapitel redogör jag för och diskuterar studiens metodologiska överväganden. Här ingår studiens huvudsakliga insamlingsmetoder och urvalet av intervjupersoner, därutöver det praktiska tillvägagångssättet under arbetets gång och en redovisning av etiska överväganden. Avslutningsvis beskrivs genomförandet av intervjuer samt bearbetning och tolkning av data.

Val av metod

Min studie fokuserar på hur pedagoger arbetar med mottagandet av nyanlända elever som gått på Introduktionsenheten och som numera går på ordinarie hemskola dvs..mottagande grundskola i deras närområde. Studien har bedrivits på tre ordinarie hemskolor och på en Introduktionsenhet. En intervjustudie med fem lärare och sex elever har genomförts. Syftet

med intervjuerna är att visa hur en Introduktionsenhet respektive ordinarie hemskola arbetar med mottagandet av nyanlända elever och ta del av deras erfarenheter och upplevelser av verksamhetens förändrade arbetssätt. Jag har varit medveten om att den utvalda kommunen har ett välutvecklat arbete gällande introduktionen för nyanlända elever och valde därför denna kommun som ett gott exempel på hur en sådan verksamhet arbetar och bedrivs.

Jag är medveten om att jag har påverkats av såväl erfarenheter från en tid som lärare på Introduktionsskolan samt av egna studier inom ämnet ”nyanlända elever”. Dessutom har jag själv en utländsk bakgrund och erfarenhet av att komma från en familj som också en gång i tiden varit nyanlända i Sverige. I relation till förförståelsens betydelse i en forskningsprocess är det vare sig möjligt eller önskvärt att befria sig från den egna förförståelsen. Genom detta menar Alvesson & Sköldberg, (2008) att forskaren aldrig är tabula rasa utan förförståelsen är snarare att betrakta som nödvändig för att överhuvudtaget kunna förstå. Men därmed är det inte sagt att enbart förförståelsen räcker för att förstå. Att förstå förutsätter förförståelse. Men förförståelsen kan dock vara ett hinder för förståelsen. För att hindra detta från att utvecklas till en ond cirkel menar de existentiella hermeneutikerna att vi kontinuerligt måste alternera mellan inträngande i den främmande världen och återkoppling till vårt eget referenssystem. Härigenom kan vi successivt förstå det främmande referenssystemet. Det finns alltså ingen rent kognitiv eller rationell förståelse (Alvesson & Sköldberg, 2008). Det är därför viktigt för mig att själv vara medveten om detta ”underförstådda” vilket kan fungera både som en hjälp på vägen mot ny kunskap och även hållas tillbaka när den utgör ett hinder för mig i lärandet och processen.

Studiens process kommer att kännetecknas av en kontinuerlig pendling mellan empiri och teori. I litteraturen brukar denna växelverkan mellan teori och empiri under forskningsprocessens gång benämnas abduktion (Alvesson & Sköldberg, 2008). Jag kommer att utgå från makronivåns formuleringar när det gäller mottagandet av nyanlända elever och kartläggningen till mikronivån där jag utgår ifrån lärares och elevers erfarenheter med kartläggningen samt mottagandet i vardagen, dock med en medvetenhet om det dialektiska förhållandet mellan nivåerna. Det är viktigt för mig att ständigt vara medveten om att den verksamhet jag kommer att studera kan, på samma sätt som alla andra verksamheter, tolkas ur flera olika perspektiv. Syftet är därför att använda flera metoder och informanter för att få ett rikare empiriskt material, vilket också i samband med diskussionen om studiens validitet bidrar till ökad trovärdighet. Genom att man kombinerar olika metoder menar Alvesson & Sköldberg, (2008) att man säkrare kan bestämma ett visst fenomen. Tanken är att man fokuserar på vad man vill studera och inte strövar iväg och tappar syftet på vägen. Kritiker hävdar att det kan resultera i motsägelsefulla och förvirrande resultat. Vidare menas att olika metoder åskådliggör olika aspekter där utifrån kombinationen av dessa blir svårt att nå fram till ett samstämmigt resultat (Alvesson & Sköldberg, 2008). Det finns dock inga metoder som helt kan garantera tillförlitliga resultat. Som forskare bör jag ha förmågan till kritisk granskning via metodisk och etisk medvetenhet. Dessutom ska andra forskare kunna följa arbetet och om så behövs kunna göra om det och få överensstämmande resultat (Wallén, 1996).

Jag studerar en förändring, hur den genomförs och hur den upplevs av lärare och elever och om förändringen underlättar de nyanländas integration eller inte. Vardagslivets alla händelser, små som stora, kan inte bara presenteras som rådata, och heller inte i enbart teoretiska termer (Alvesson & Sköldberg, 2008). Min ambition är att försöka förstå och tolka vardagliga skolfenomen utifrån den mening som skolverksamheten ger (Alvesson & Sköldberg, 2008).

Det är av betydelse i en kvalitativ studie att inte beskriva en företeelse på det sätt som folk i allmänhet ser den, för då kommer den att framstå som poänglös. Detta kan jag relatera till metodologisk konstruktivism där kunskapen inte är en ren avbildning av verkligheten utan ett resultat av ett kunskapande. Kunskapen menas att den härigenom är knuten till en handlande person (Wallén, 1996). Enligt Bunar, (6:2010) råder det stor brist på forskning om de nyanländas villkor i skolans vardag ur deltagande observationer som utgår från strukturella hinders påverkan (bristtänkande, utanförskap, segregation, stigmatisering, åtskiljande praktiker, diskriminering, innehåll i läromedel, ansträngda relationer mellan hem och skola etc.). Forskare som delar och observerar elevernas och lärarnas vardagsvillkor under en längre period har avsevärt bättre förutsättningar. Att identifiera och analysera den underliggande dynamik som präglar de nyanländas möte med skolan, dess aktörer, formella och informella pedagogiker och regler är en angelägen uppgift.

Esaisson Peter, (2007) utgår från två olika utformningar av intervjuer. Den ena är en informantundersökning vilket ser svarspersonerna som källor som önskas kunna skildra händelseförlopp av vikt för studiens syfte. Den andra är en respondentundersökning vilket antingen kan ta form som kvantitativa enkätundersökningar eller mer kvalitativa samtalsintervjuer. I studien utgår jag ifrån samtalsintervjuer där det förs en dialog mellan intervjupersonerna och mig som forskare. Utifrån samtalsintervjuer kan man kartlägga uppfattningar hos människor på ett område för att sedan kunna definiera dess kategorier. Genom samtalsintervju kan man få en djupare förståelse än vad man skulle ha fått om man utgick ifrån frågeundersökningar och enkäter där rätt eller fel oftast är intervjuarnas huvudsyfte. Kvale Steinar, (1997) behandlar de olika metoderna i en intervju. Han belyser allt från förberedelserna till resultaten och sammanfattningarna av olika intervjuer. Kvale, (1997) presenterar tre olika samtalsutformningar: *professionella intervjun, vardagslivets spontana samtal, samt filosofisk diskurs.*

I studien kommer koncentrationen att ligga på den professionella intervjun där jag utgår från ett särskilt syfte, särskilda strukturer samt ett särskilt sätt att reflektera över hur dessa samtal skall användas. Intervjuerna karaktäriseras av en metodologisk medvetenhet samt en kritisk uppmärksamhet kring vad som träder fram i dialogerna. Den öppna samtalsintervjun är en ostrukturerad dialog och därför måste man lämpligen sätta upp ramar att hålla sig inom. Ett viktigt ramverk att utgå ifrån är exempelvis att kategorisera upp teman eller sätta upp förslag till relevanta frågor vilket jag har utfört under studiens gång inför intervjuerna.

Urval

Jag har gjort ett bekvämlighetsurval av intervjupersoner. Jag har valt att intervjua lärare som arbetar med nyanlända och elever som är nyanlända. Detta har jag gjort för att se utifrån den beprövade erfarenheten samt kunskapen som kan berika arbetet. Gruppen som intervjuats visar en bredd vad gäller kön, ålder, erfarenheter samt geografisk spridning. Esaisson, (2007) lyfter fram ett par råd som man bör beakta vid val av intervjupersoner när man utför samtalsintervjuer. Han menar att man bör välja ett litet antal och fortsätta med intervjuerna tills man uppnår en teoretisk mättnad. Dessutom ska de intervjupersoner man väljer inte vara subjektiva ”tyckare”, vilket i de flesta lägen är svårt att undvika. De intervjupersoner som tar del av denna studie har valts ut ur ett strategiskt urval. Urvalet har varit både manliga och kvinnliga lärare med ålderskillnader, för att få ett brett perspektiv. Lärarna har till grund olika erfarenheter kring arbetet med nyanlända elever. Valet av olika lärare har varit min avsikt från början just för att kunna erhålla en variation av utsagor som stärker studien.

I studien har även sex elever som gått på Introduktionsskolan och som numera går på ordinarie hemsolor i Östra Göteborg intervjuats. Eleverna är både pojkar och flickor med varierade åldrar och nationaliteter. Variationen har valts medvetet för att spegla elevernas olika erfarenheter och perspektiv som ett sätt att söka svar för studiens frågeställningar. Under perioden då eleverna intervjuas får jag möjligheten att följa upp hur det har gått för dem, hur de upplevde mottagningen och vilka faktorer som underlättade eller försvårade mottagandet i skolan. Jag får även veta vad eleverna hade önskat vore annorlunda och vad de vill lära oss att förbättra för kommande nyanlända elever. Deras svar kommer att presenteras och analyseras tillsammans med lärarnas. Det är av intresse att se hur aktörerna tänker och handlar i olika sammanhang, inte bara vad de säger. Kravet som ställdes var att intervjua elever som jag kan kommunicera med, att eleverna har ett utvecklat muntligt språk och talar arabiska eller engelska oavsett härkomst. Urvalet gjordes för att jag själv talar arabiska och engelska och för att få så mycket information som möjligt kring elevernas tankar och erfarenheter utifrån ett språk de behärskar och kan uttrycka sig med. Anledningen bakom detta val var för att undvika att ha en tolk som översätter det eleverna säger. Samtidigt ville jag inte att olika tolkningar förändrar det som eleverna uttrycker och istället låter informationen nå fram direkt från eleven själv till mig.

Det är främst de nyanlända eleverna samt lärarnas perspektiv som belyses i arbetet. Jag kommer här att presentera jag intervjupersonerna som deltar i studiens intervjuer.

Presentation av intervjuade lärare

Milka är utbildad lärare mot gymnasiet. Milka har arbetat som lärare i 25 år varav 13 år i Sverige med nyanlända elever och resterande tid i hemlandet. Milka har varit med från då Introduktionsskolan startade, där hon först arbetade i en Introduktionsklass där iden sedan utvecklades och blev Introduktionsskolan.

Helena har lärarexamen i svenska och SO i åldrarna ett till sju. Hon är behörig i svenska som andraspråk till årskurs 9. Helena har arbetat som lärare i drygt 10 år, ca sju år med nyanlända på SFI, Introduktionsskolan och på gymnasiet.

Kerstin har arbetat 15 år som lärare i ämnena SO samt Svenska som andra språk. Hon har arbetat inom dessa ämnen via olika arbetssätt, metoder och åldersgrupper. Kerstin har arbetat i allt från förskoleklass till gymnasiet, samt FBK. På gymnasiet arbetar hon under sommaren och har sommarskola, vilket hon har gjort i nu snart tio år.

Ylva har arbetat som mellanstadielärare sedan 1973 och har filosofie kandidat i religion och historia. Ylva har arbetat med nyanlända elever sedan 1976 och har sett och upplevt många olika skolsystem.

Erik har arbetat sedan 1995 som lärare. Han är utbildad 1997 till svensk- och SO-lärare. Erik har under hela sin tid som lärare arbetat i Östra Göteborg, han har haft egna klasser från årskurs fyra till sex och följt en klass från åttan till nian. Erik arbetar numera med berättande som startades upp som ett projekt med muntligt berättande i skolan. Utöver arbetet med muntligt berättande och undervisning för grundskolelever har han hållit i fortbildningar för lärare. Han har arbetat på Introduktionsskolan, på olika ordinarie hemsolor runt om i Göteborgs östra del men även i andra stadsdelar i Göteborg.

Abdi har arbetat som lärare i sitt hemland där han undervisade språk som somaliska, engelska och arabiska. Här i Sverige har han läst sociologi och arbetat som tolk. Han har utöver detta arbetat som modersmållärare i snart åtta år och parallellt med detta har han arbetat som studiehandledare i alla ämnen. Abdi började arbeta på Introduktionsskolan i januari 2013. Tidigare har han arbetat med nyanlända elever i skolor runt om i Göteborgsregion. Han har mött nyanlända elever sedan 2007 men inte i samma utsträckning som på Introduktionsskolan.

Alex är utbildad musik- och samhällskunskapslärare i årskurs fyra till nio och har arbetat med det i fem år. Alex har arbetat på Introduktionsskolan i tio år med musik och språk. Där har han arbetat med förskolan, grundskolan samt på SFI avdelning på den skolan.

Presentation av intervjuade elever

Sandra är 15 år gammal. Hon går i årskurs åtta. Familjen kom till Sverige november 2012, hon började sin skolgång december 2012. Sandra har gått 14 år i skolan i Kosovo och hade regelbunden skolgång. Hennes modersmål är albanska och därutöver har hon lärt sig engelska, lite turkiska och spanska.

Daniel är 16 år. Tillsammans med sin familj flydde Daniel från kriget som utbröt i Syrien 2011 och kom till Sverige september 2012. De har nu bott i Sverige i åtta månader. Daniel har en nioårig skolbakgrund med arabiska som skolspråk och syrianska som modersmål där han hade en regelbunden skolgång.

Mohamed är 11 år. Han gick regelbundet till skolan fram till årskurs sex. Hans modersmål är arabiska och han har läst lite engelska. Mohamed kom tillsammans med hela sin familj till Sverige i mars, 2012. Familjen kom direkt från Irak till Sverige.

Farheo är 15 år. Hon kom till Sverige januari 2013. Farheo gick ända fram till årskurs 9 i Somalia och beräknas gå i årskurs 8 i Sverige. Farheo hade en regelbunden skolgång. Tillsammans med sina äldre och yngre syskon kom Farheo till Sverige, de kom som anhöriginvandrare eftersom mamman hade varit i Sverige sedan år 2008. Farheo talar flytande somaliska och har det som skolspråk och engelska.

Emina är 14 år. Hon har bott i Sverige sedan 23 december 2013. Emina kom till Sverige tillsammans med sin pappa och sina syskon. Hennes mamma var redan i Sverige vilket gjorde att de kom som anhöriginvandrare. Emina är född i Yemen och gick hela sin skolgång där hon gick på en kommunal skola. I skolan var hennes skolspråk arabiska och engelska. Emina kan arabiska mer än sitt eget modersmål som är somaliska.

Genomförande

I början av studien försökte jag lära känna miljön och de deltagande personerna. Efter den inledande fasen satte jag fokus på de situationer som kunde vara av intresse för studien men behöll ett brett och öppet perspektiv för att inte låsas in i begränsade ramar. Fokus har sedan blivit mer selektivt i relation till arbetet som utfördes. Viktiga situationer ledde till selektiviteten i valet av intervjuerna. Dessutom har jag ändrat på språket i intervjuerna för att det inte skall bli talspråk eller många avbrott. Tanken var att göra om intervjuerna till ett

sammanhängande språk för att öka läsbarheten i texten och inte göra om intervjuerna till mina egna texter eller ta bort något som är av vikt för studien.

Rektorena, lärarna, eleverna och föräldrarna på verksamheten som har studerats blev informerade om studien, dess syfte, tillvägagångssätt samt etiska överväganden (se bilaga 1). Intervjuerna genomfördes i ett gott klimat som möjliggjorde ett samspel mellan mig och intervjupersonerna. Informanterna intervjuades på sina egna arbetsplatser där de var trygga. Under intervjuerna använde jag mig av bandspelare för att spela in de olika intervjuerna. Med hjälp av det slapp jag notera allt och kunde koncentrera mig på frågorna och svaren. Inspelningen möjliggjorde även ögonkontakt med intervjupersonerna. Genomförandet av intervjuerna kännetecknades av vad som benämns samtalsintervju. Syftet är att jag som forskare skall få en förståelse för hur den intervjuade upplever, förstår mening och fenomen i relation till studiens frågeställningar (Kvale, 1997). I intervjusituationerna användes en intervjuguide (se bilaga 2) som klargjorde för studiens syfte och frågeställningar. Frågorna har varit ett stöd vid intervjuerna och som sedan har under samtalet lett till följdfrågor. Jag har strävat efter att ställa tydliga och enkla frågor till intervjupersonerna. Löpande stödord fördes parallellt med intervjun. Dessa fyllde jag sedan ut och renskrev under transkriberingen. Tre av lärarna begärde att få ta del av transkriptionerna. Dessa sände jag till dem via e-post. Där fick de möjligheten att korrigera några missuppfattningar. Intervjuerna tog mellan 30 minuter upp till drygt en timma att genomföra. Utifrån forskningsetiska ståndpunkter är det ytterst viktigt att synliggöra för deltagarna att samtalen är en del av dataproduktionen och intresset var att ta del av deras erfarenheter kring ämnet i studien.

Eftersom studien tog längre tid än vad jag tänkt mig valde jag att göra uppdateringar med några intervjuade lärare. Jag kontaktade lärarna via e-post och talade om min situation. Lärarna fick frågorna igen, och denna gång fick de ge svar på frågorna skriftligen. Meningen var att visa på om någon ändring hade skett sedan första intervjun genomfördes. Eleverna kunde jag dock inte göra samma sak med, det skulle vara för invecklat att ta det skriftligen på modersmålet, dessutom visste jag inte vilken skola eleverna nu gick på, då vissa gått vidare till gymnasiet och andra bytt skola till annan stadsdel.

Etiska överväganden

Utifrån etiska överväganden tog jag hänsyn till följande då jag samlade in material och empiri för den: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2007).

Med avseende till informationskravet blev lärare, elever och föräldrar vid respektive skolor informerade om studiens syfte, genomförande samt tidsanspråk. Upplysning om att deltagandet är frivilligt och om att de har rätt att avbryta sin medverkan framfördes tydligt och klart. De alla var positiva till undersökningen och medgav att de fritt vill medverka i studien med hänsyn till samtyckeskravet. Eleverna informerades enskilt och i grupp. Skriftlig information skickades till föräldrar om studiens tillvägagångssätt. I förhandsinformationen har jag fört ner mitt namn och institutionsanknytning för att underlätta kontakten. Undersökningens syfte och en övergripande beskrivning förklarades för lärare, föräldrar och elever hur undersökningen i stora drag skulle genomföras. I formuläret fick föräldrarna förfrågan om elevernas deltagande eftersom de var under 18 år. Därefter avgjorde de tillsammans med eleven om eleven ville och tilläts att delta i undersökningen.

Modersmåslärare bistod med upplysningen om undersökningen och översättningen av förfrågan till både föräldrarna och eleverna i helklass.

Utifrån konfidentialitetskravet tydliggjorde jag för eleverna och lärarna innan intervjuerna att inspelning av intervjun kommer att ske för att jag inte skall gå miste om något då jag för anteckningar. Jag förklarade att detta skulle transkriberas och att inga namn i analysen skulle nämnas eller annat som kunde avslöja deras personliga identiteter. Elevernas och lärarnas namn är därför fingerade och i vissa omständigheter omredigerade för att dölja deras identitet. Eleverna, föräldrarna och lärarna alla är informerade utifrån nyttjandekravet att dessa intervjudata endast kommer att användas för forskningsändamål.

Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

Studiens undersökning har skett noggrant och korrekt där steg för steg har redovisats samt informerats om före, under och efter studiens tid. Intervju som metod var rätt val, men en bredare studie, som till exempel kombinerade enkäter med intervju och observationer skulle eventuellt styrka resultatens godhet, ge bättre insikt och bli mer beprövad. Mina intervjupersoner har valts utifrån kriteriet att de är nyanlända elever respektive lärare som arbetar med eller har erfarenheter av nyanlända elever i skolan och undervisningen. Genom detta har jag fått relevant information och nyttiga utsagor för min studie. För att inte riskera att bli påverkad av resultatet under intervjusituationerna har jag varit medveten om att mina personliga åsikter inte fick ha betydelse då jag intervjuade. Analysarbetet har sedan utgått ifrån de intervjuades utsagor.

Eftersom jag hade en begränsning i form av tid och antal sidor att förhålla mig till valde jag att prioritera befintliga dokument och halvstrukturerade intervjuer som jag ansåg gav en djupare förståelse för studien. Intervjufrågorna var halvstrukturerade och ställdes till samtliga lärare. Likaså för eleverna hade jag halvstrukturerade frågor som ställdes till samtliga elever. Frågorna finns i bilagan 1. Med tanke på att jag gjorde ett systematiskt urval av ett antal personer med liknande uppgifter anser jag att studien har en viss representativitet för skolor som arbetar med nyanlända elever i närområdet. Den ger en bild av en grupp lärares och elevers utsagor samt handlingar. Trots mitt eget engagemang och arbete på denna verksamhet har jag i möjligaste mån försökt vara objektiv som forskare och hålla mina erfarenheter och åsikter åsido. Intervjupersonerna har valts efter kriteriet att de arbetar med eller kommer i kontakt med nyanlända elever, eller har erfarenheter av att själva vara nyanlända elever. Därför anser jag att relevant information och givande utsagor har erhållits (Kvale 1997).

Jag hoppas att studien ökar medvetenheten kring vad det innebär att vara nyanländ elev, hur lärarna kan arbeta med mottagandet samt vad kartläggningens syfte är och bör vara. Jag anser att valet av hela studiens ämne kan gynna de nyanlända elevernas integrationsprocess i skolan. I undersökningen har jag inte varit ute efter att kritiskt granska eller ifrågasätta hur informanterna rent tekniskt behandlar de olika moment i skolvärlden. Alla respondenter och informanter har informerats om undersökningen, dess syfte, intention och de etiska principer som gäller för dess utförande där de har medverkat frivilligt av eget intresse. Utifrån studiens process anser jag mig ha uppnått god giltighet då jag under resultatredovisningen försökt väva samman de olika intervjupersonernas utsagor med de teoretiska utgångspunkterna för att fördjupa förståelsen av undersökningsområdet i fråga.

Dokumentstudier

Min empiri består av två slag dels av analys av dokumentstudier dels intervjuer. Jag har gjort ett urval av dokument som på olika sätt haft betydelse för det som lett fram till förändringen av introduktion av nyanlända elever i Göteborg och analyserat argumentationen och synen på hur integrationen ska gå till i de olika dokumenten.

- Skolverkets rapport ”Allmänna råd för utbildning av nyanlända elever”, (2008) visar de på att det inte erbjuds en utbildning som är anpassad efter deras olika förutsättningar och behov och menar att riktlinjer för mottagandet av nyanlända elever bör vara kända av alla i skolan.
- I Skolinspektionens rapport som publicerades, (2009:3) belyste att det saknas gemensamma riktlinjer för de nyanlända eleverna och att enskilda lärare och rektorer blir ensamma i arbetet. Skolinspektionen, (2009) har även påpekat att eleverna onödigt länge hålls kvar isolerade från ordinarie utbildning och att de istället ska skyndsamt integreras i ordinarie klasser.
- I SKL, (2010) framförde att skolan och kommunen bör ha flexibla lösningar på de situationer som uppstår i mötet med nyanlända elever. De menar att en flexibel skola ska kunna ta emot alla elever som börjar grundskolan när de är mogna för det och avsluta när de uppnått målen. Tiden bör inte vara i fokus för att klara skolans mål då eleverna har olika tidigare kunskaper utan vikten bör ligga i att elever når målen.
- Vetenskapsrådets rapportserie, (6:2010) poängterade att nyanlända elever som har påbörjat skolan efter den ordinarie starten presterade sämre och att grundskolan inte har lyckats kompensera för elevernas sena skolstart.
- Skolverket fick i maj 2012 i uppdrag att föreslå hur skolor kan stödjas i att kartlägga och följa upp nyanlända elevers kunskaper (U2012/2890/S). Uppdraget redovisades i november 2012. I redovisningen lämnade Skolverket bl. a förslag på hur ett kommande kartläggningmaterial skulle kunna utformas (Utbildningsdepartementet, 2013-02-21). I budgetpropositionen för 2013 presenterades en satsning på integration i skolväsendet och med att stärka nyanlända elevers skolresultat (prop. 2012/13:1, utg. omr. 16).
- Ett lagförslag har varit ute på remiss hos lagrådet, lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2016. Skolverket har i uppdrag att under perioden 2014–2016, utveckla och sprida information om ett särskilt kartläggningmaterial som stöder kartläggningen av nyanlända elevers kunskaper vid ankomsten till Sverige (Lagrådsremiss, 11/09/2014).

DEN TEORETISKA REFERENSRAMEN

Läroplansteori: formuleringsarenan, transformeringsarenan och realiseringsarenan

I studien har jag använt mig av några begrepp som hör hemma i läroplansteori där uppdelningen ligger till grund för tre olika teman formuleringsarena, transformeringsarena och realiseringsarena (Lundgren, 2000). Genom läroplanens formuleringar ges svar på frågan om hur urval av innehåll och metod sker och påverkas av olika aktörer inom utbildningsväsendet. För att finna tankemönster i läroplaner använde Lundgren, (2000) begreppet politik och menar att den har två grundbetydelser i svenskan. Dels avser den hur makt utövas, hur beslutsprocesserna formas och hur beslut tas, dels hur principer för handlande och innehåll utformas. Arenorna har fungerat som stöd i att strukturera upp studiens empiri. En grundtanke i denna uppdelning är att, läroplanen översätts och tolkas i skolorganisationerna. Härigenom undersöktes vad det är som gör att intentionerna med de förslag till de ändrade riktlinjerna eller de som finns i läroplanen förändras när de översätts från en arena där besluten fattas till en där besluten tas om hand och genomförs i realiseringsarenan. När förväntningar ska bli förverkligade och planering av utbildning genomförs uppstår det gränser mellan beslut om mål och innehåll i utbildning och i dess realiserande detta kallar Lindesjö & Lundgren, (2014) för en reproduktionsparadox.

Reproduktionsparadox innebär att man utgår från en politisk till administrativ del mellan formulerings- och realiseringsarenorna i en reform. En förutsättning för att intentionerna med de politiska besluten för utbildning ska genomföras är att lärarna uppfattar dem som relevanta (Lindesjö & Lundgren, 2014). Läroplaner är utifrån denna distinktion utbildningspolicy där politiken som maktutövning och process som behandlas.

De olika arenorna sorterar förloppet för förändring av riktlinjerna för nyanlända elever beslutas och genomförs. Genom att urskilja arenorna tydliggörs själva förändringsprocessen dvs.. bakgrunden till beslutet, själva beslutet och intentionerna med de förändrade riktlinjerna för nyanlända eleverna i de olika skolorganisationerna. Slutligen belyses också hur det hela erfars av de närmast berörda, dvs. lärare och elever.

Formuleringsarenan kan förstås som en arena kring förhandling och innefattar de som vid en given tidpunkt deltar i samtalet om utbildning och som medverkar i beslut och i formande av policy. Under formuleringsarenan analyseras hur politiken utövas och hur förhandlingar leder fram till beslut som exempelvis utformningen av styrdokument för skolan.

I den lokala formuleringsarenan/ transformeringsarenan undersöks hur det hela tas om hand och anpassas lokalt. Här förstås hur en styrning ska tolkas och implementeras, dessutom beskrivs verklighetens komplexitet och de sociala, ekonomiska och kulturella faktorer som påverkar hur formuleringar i läroplanen tolkas. De riktlinjer eller bestämmelser som beslutats transformeras till lokala förhållanden och till verksamhet. Slutligen finns det anpassningsarbetet där lärarna lokalt oftast tillsammans med kolleger på skolan försöker utforma ett rimligt sätt att följa nya riktlinjer eller styrdokument, i detta fall att ändra verksamheten till att uteslutande handla om kartläggning för att sedan överlämna till ordinarie hemskola.

Beslut och policy genomförs på en realiseringsarena. Det som kännetecknar verksamheten på realiseringsarenan är att det som sker där sker inom bestämda ramar. I realiseringsarenan är slutligen hur det hela "blir". Det är det som lärarna och eleverna upplever. Det blir inte alltid som lärare har planerat och även om det blir så, kan det som eleverna upplever ibland vara något helt annat.

Ändrat mottagande som en form av skolutveckling

Skolan har traditionellt sett förändrats via läroplansreformer och myndighetsstyrning och främst är det förändringar initierade utifrån. Förändring är något som oftast upplevs som något man utsätts för men utveckling är man delaktig i specifikt gäller det organisatoriska förändringar i skolan. Skolan har varit utsatt för förändringar uppifrån där skolans verksamheter har formats av statliga direktiv och regleringar under lång tid och därför har förändringar i skolans värld oftast förknippats med något påtvingat och något som inte är lokalt förankrat. Detta förklaras av Larsson & Löwstedt, (2010) vara en förändringsparadox som menar att politiska idéer och beslut initierar förändringarna. Denna paradox kan inte hanteras genom att man visar att den ena eller den andra utgångspunkten är felaktig. Nyckeln till en organisations effektivitet är hur arbetet utvecklas och förändras och inte i första hand beror på de strukturella organisationslösningarna som sällan motsvaras av verkliga förändringar i den lokala praktiken (Larsson & Löwstedt, 2010).

Genom att man bättre förstår vad som händer när man försöker förändra och utveckla kan man också styra och påverka utvecklingen på ett bättre sätt inte minst lokalt i en kommun eller i en enskild skola. Det är ofta oklart hur man med förslagna förändringar ska kunna nå uppsatta mål. Ökat krav på lärare leder till att det som vanligast uppfattas som yrkets professionella kärna nämligen elevernas lärande hotas. Själva ordet förändring förknippas därför oftast med något negativt bland de som arbetat länge inom en verksamhet, något som man drabbas av medan utveckling har en mer positiv innebörd och något som åstadkoms kontinuerligt i den dagliga verksamheten (Larsson & Löwstedt, 2010).

Utgångspunkterna för studier av skolutveckling har hela tiden varit organisationsteoretisk där man intresserat sig för hur idéer om förändring och utveckling möter skolans vardag med andra ord handlar det om skolors ledning och lärarnas arbete i klassrummet och dess samarbete med kollegorna. Det handlar även om hur ekonomiska och administrativa idéer påverkar förutsättningar för verksamheterna, samt hur krav på ökat samarbete och nya organisationsformer förändrar den lokala skolan (Larsson & Löwstedt, 2010). Skolutveckling handlar om att förbättra skolan det finns ingen grund kunskap i den skolförbättring som skrivits om i varierade litteratur. Utgångspunkten är att man får de flesta lärare på en skola att tillämpa nya undervisningsidéer som kommer alla elever till godo. I ett förändringsarbete sker det många nya angreppssätt där krav från olika håll liksom skilda behov skapar ett förändringsflöde. Ett förbättringsarbete förklaras av Blossing, (2008) handlar om att gripa an förändringsflödet som i detta fall varit förslag kring nya riktlinjer för nyanlända elever där tanken är att förändra och förbättra elevernas utbildningsmöjligheter i Sverige. Meningen med förbättringsarbetet är att den skall utgå från att gälla för alla som arbetar där, alla ska granska läget de befinner sig i och utveckla verksamheterna mot det gemensamma målet (Blossing, 2008).

I studien har fokus legat på hur förändringen upplevs av lärare och nyanlända elever. Då en organisation tar sig igenom ett förändringsarbete genomgår man olika faser. Olika begrepp har skapat förståelse för de olika faserna som föregick under förändringsprocessen. De olika

faserna förklaras av Blossing, (2008): initiering, som förklaras vara den fas där nya idéer presenteras på skolan och kan beskrivas som en lärandefas. Här menas att lärarna arbetar med förståelse av det nya dvs. riktlinjer samt ett förändrat arbetssätt kartläggningen. Förslagen för de nya riktlinjerna initierades på skolorna för att skapa likvärdig utbildning för nyanlända elever (Blossing, 2008).

Implementering blir den fasen som man lägger vikt på att byta erfarenheter om hur det fungerar i praktiken och inte släpper uppmärksamheten på arbetet till förmån för nya projekt. Att sätta de nya idéerna i verket är den mest konfliktfyllda fasen i ett förbättringsarbete (Blossing, 2008). Resultatet visar att det är svårt att förhålla sig till det nya eftersom nya idéer framhäver konflikter. I en framgångsrik implementering är ansvaret för det praktiska genomförandet fördelat på många lärare som bidrar till att hålla många funktioner i förbättringsarbetet. De nya idéerna tenderar att stå tillbaka till förmån för de redan etablerade rutinerna. Implementering behöver uthållighet allt från tre år upp till fem år för att nå fram till en institutionalisering. Detta utmärks av förnyade diskussioner om syftet med förbättringsarbetet blivit lyckat. Utifrån resultatet visas att förändringsarbetet inte har kommit dit ännu. Blossing, (2008) belyser att huruvida ett förbättringsarbete lyckas eller inte är beroende av skolans inre kultur.

Ändrat mottagande för bättre integration

Integration som teoretiskt begrepp kan ha många olika definitioner. I studien studeras hur frågan om integration behandlas, vilken syn på integration som finns hos de olika som tar vid i den lokala formuleringsarenan.

Integration handlar både om att öka människors resurser balansera och om att minska den sociala distansen mellan olika grupper. Invandratäta områden brukar generellt sett betecknas som det svenska samhällets sociala utvisningstrakter utan någon konkret styrkande. Då man samlar människor som inte har annat gemensamt än dåliga levnadsförhållanden i ekonomiska, sociala och kulturella avseenden kommer man att göra anspråk på integration inte minst i språket. Människorna kommer sålunda inte att eftersträva att bli positivt delaktiga i samhället och därav identifiera sig med samhällets marginalitet (Bunar, 2001).

Nyanlända elever samt utlandsfödda elevers skolresultat har påverkat deras utveckling i skolan. Elevernas bristande svenska kunskaper har setts som svårigheter i skolan istället för att man ska se på deras tidigare kunskaper som tillgångar (Emanuelsson, 2004). Det som har haft direkta konsekvenser för elevernas karriärmöjligheter är de skillnader som finns i hög och lågstatusskolor. Skolor i invandratäta och socialt utsatta områden har hamnat i centrum för den offentliga debatten om segregation och integration.

Det finns två olika förhållningssätt för begreppet ”integrering” i skolan och kan förklaras som sådan inkluderande integration och exkluderande integration (Haug, 1998). Den inkluderande integrationen, lägger stor vikt på social träning och menar att all undervisning ska ske i klassrummet, i en och samma grupp som en gemenskap. Målet blir på så sätt att alla oberoende av förutsättningar, intressen och prestationsförmåga, deltar i samma samhällsgemenskap och får gemensam undervisning redan från starten (Haug, 1998). Haug, (1998) förklarar att en exkluderande integration är där eleverna i teorin sägs vara integrerade men då skolorna i själva verket brottas med att få det hela att lyckas.

Integrering som beskrivs handlar inte om att placera elever som tidigare har varit någon annanstans i den "vanliga skolan" eller i den "vanliga klassen". Integreringens grundprincip är att hela skolan som organisation behöver förändras i en integrerad riktning så att elevernas olikheter blir till resurser i den dagliga gemenskapen. Av dessa skäl blir det felaktigt att tala om social integrering, fysisk integrering eller individuell integrering o.s.v. (Egelund, Haug & Persson, 2006). Vikten blir att beakta det interkulturella för att skapa integration i skolundervisningen. Interkulturell innebär här en process som präglas av ömsesidiga interaktioner mellan olika kulturer. I uppfostran och utbildningen handlar ett interkulturellt arbetssätt om respekt för andras kulturella bakgrund, förståelse för deras livsvillkor, tolerans, jämlikhet och social rättvisa. Interkultur utifrån studien menas att den ska fungera som ett stöd för att leda till kunskaper, positiva attityder och värderingar mot olika grupper i skolan och samhället. För att förhålla sig till ett interkulturellt arbetssätt måste alla som arbetar med interkultur ha kännedom, förståelse och erfarenheter av interkulturella kontakter och möten med olika människor (Lahdenperä, 2004). En positiv interkulturell miljö kännetecknas av mångfalden som utgångspunkt och tankesätt, vilket också innebär en elevanpassad interkulturell verksamhetsplan där modersmållärare och föräldrar är involverade. Den andra är inkludering och kommunikation, vilket bland annat innebär skapandet av heterogena grupperingar, arbetslag där modersmållärare, svenska som andraspråklärare och olika ämneslärare samverkar (Lahdenperä, 2004).

För att skapa systematisk integration måste det stå klart vad verksamheterna i fråga syftar till, skolledare framhålls här vara viktiga för skolans integrationsskapande uppdrag i det mångkulturella samhället (Rubinstein & Tallberg, 2000). Förslagen för de nya riktlinjerna beskriver att eleverna inte ska särskiljas från övrig undervisning på ordinarie hemsolor. Vidare menas att när nyanlända elever går på olika mottagningsenheter utanför själva ordinarie hemsolan allt för länge eller har lektioner som inte motsvarar deras kunskapsnivå och av den anledningen hållas isär från övrig undervisning och ämnesundervisning motverkas integration i skolan.

RESULTAT OCH ANALYS

I följande kapitel redogörs för vad som händer när en förändring genomförs från formuleringsarenan ner till lokal formuleringsarena och som sedan analyseras vidare till realiseringsarenan. Resultatet är analys av dokumentstudier och intervjuer. Via dokumentstudierna tittar jag tillbaka på tidigare genomförda förändringar inom området för nyanlända elever och dess mottagande samt analyserar orsaken bakom de förslag som angivits nu för att förändra arbetssättet i den svenska skolans mottagande. Resultatet och analysen redovisas genom fyra indelade kategorier, genom följande underrubriker: första delen inleds med Formuleringsarenan, där analyseras hur politiken utövas och hur förhandlingar leder fram till beslut. Under den andra delen analyseras transformeringsarenan dvs.. som jag i studien kallar den lokala formuleringsarenan, där undersöks hur det hela tas om hand och anpassas lokalt i skolverksamheterna. Vidare under realiseringsarenan analyseras hur det hela blir, där kommer lärarna och de nyanlända eleverna till tal och delger av sina upplevelser av mottagandet, kartläggningen, överlämningen till ordinarie hemsolan och deras syn på integration. Slutligen avslutas kapitlet med slutsatser av de resultat och analyser som framkommit.

Formuleringsarenan

Bakgrunden till de organisatoriska förslagna förändringarna i Göteborg för nyanlända elever i den svenska skolan

I Skolverkets, (2008) allmänna råd för utbildning av nyanlända elever påpekas att skolhuvudmannens uppdrag är att utforma tydliga riktlinjer för mottagandet av nyanlända elever och se till att skolans personal och alla berörda i samhället är bekanta med dessa. Vidare klarläggs att kartläggningen av elevens kunskaper och skolerfarenheter bör följas av en fortlöpande utvärdering som utgår från styrkor och förmågor istället för brister och där skolan anpassar rutiner för mottagande efter varje elevs unika situation. I Skolinspektionens, (2009:3) rapport konstaterades brister i utbildningen för nyanlända elever i flertalet av de granskade kommunerna. En utredning tillsattes för de nyanlända eleverna om att förändra och förbättra organisationerna och förvaltningen av deras mottagande och skolutveckling i skolan i Sverige.

Vetenskapsrådets rapportserie, (6:2010) belyste att elever som har påbörjat skolan efter den ordinarie starten presterade sämre än sina klasskamrater i årskurs nio. Vidare menas att grundskolan inte har lyckats kompensera för elevernas sena skolstart. Åldern på de nyanlända eleverna i kombination med segregerat boende och segregerade skolor påverkar deras skolresultat utöver att skolorna som de hamnar i redan präglas av bekymmer med elevomsättning, dåliga betyg och dåligt rykte. I Vetenskapsrådet, (6:2010) konstateras det att den sociala integrationen generellt är viktig att diskutera och att eleverna automatiskt hamnar i skolor som ligger närmast hemmet. De ifrågasätter ifall det är bra för nyanlända elever att skrivas in i den mångkulturella ("invandrartäta") skolan i närområdet.

SKL (Sveriges kommun och landsting), (2010) ger ett remissvar där de utgår från goda exempel ur tio kommuner om arbets sättet och mottagandet av nyanlända elever. De konstaterar att det inte är någon detaljreglering som behövs i skolan utan en gemensam plattform för stat och kommuner att stå på i resonemanget kring nyanlända elevers utbildning och för att möta elevernas behov. För att lyckas med alla nyanlända elevers utbildning menar SKL, (2010) att det krävs att skolan och kommunen har flexibla lösningar på de situationer som uppstår. En flexibel skola ska kunna ta emot alla elever som börjar grundskolan när de är mogna för det och avsluta när de uppnått målen. Viktigaste punkten menar SKL, (2010) är att eleverna klarar att nå målen och att skolans mål och resultatstyrning bör tas på allvar och där tiden inte bör vara avgörande då eleverna är olika kompetenta. Alla elever ska kunna börja och sluta skolan när de är redo för det men också vid skilda tidpunkter: *"I en skola som präglas av flexibilitet blir det heller inte märkligt, vare sig för kamrater eller för organisation, att nyanlända elever kommer mitt i terminen. Timplanen bör avskaffas. Alla elever är olika och behöver olika insatser och olika lång tid för att nå målen"* (SKL, 2010 .s.26-27).

Regeringen uttalade i budgetpropositionen för 2012 (prop. 2011/12:1) att det finns behov av förändring av introduktionen för nyanlända elever i den svenska skolan. Statsrådet gav i uppdrag den 8 maj 2012 att biträda utbildningsdepartementet med att utarbeta förslag för att förbättra utbildningen för nyanlända elever. Den 12 februari 2013 redovisade arbetsgruppen sitt uppdrag i Stockholm. En arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet har haft i uppdrag att utarbeta olika förslag för att förbättra utbildningen för nyanlända elever. I uppdraget har det ingått att utreda hur skolformerna, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan bör regleras. Dessutom har det enligt promemorian ingått att utreda hur skolförfattningarna bör utformas för att nyanlända elever och elever med annat modersmål än svenska bäst ska lära sig

svenska, och hur elever med annat modersmål än svenska på bästa sätt kan stödjas i sin kunskapsutveckling genom stöd i ämnesundervisningen på elevens modersmål. Därtill föreslås ett antal författningsändringar vad gäller rätten till utbildning och skolplikt. I Departementspromemorian Utbildning för nyanlända (Ds 2013:6) redovisas att skolorna generellt sett har utgått från en introduktion och endast lärandet av det svenska språket vid mottagandet av nyanlända elever. Skolorna runt om i landet fick i uppdrag av regeringen att se över sitt arbetssätt med de nyanlända eleverna. Huvudsyftet i förslagen för förändringarna på de mottagande organisationerna är dels att elevernas tidigare kunskaper kartläggs så att tidiga insatser görs på ordinarie hemskolorna, och dels att undervisningen utgår från elevernas olika förutsättningar för att skapa integration i skolans ordinarie klasser (*Författningsförslag DS 2013:6*).

Ikraftträdande

Regeringen har anslagit medel för Skolverket för att ta fram ett kartläggningsmaterial. Många resurser ges till de skolor som tar emot nyanlända och mycket ekonomiskt stöd finns för närvarande (Utbildningsdepartementet, 2013/02/21). En Ds (Departementsskrivelse) ligger till grund för en förordnings- lagändring som ska träda i kraft 2014, men arbetet med att utforma regelverk för nyanlända är ännu inte avslutat.

Lagförslag har varit ute på remiss hos lagrådet. Det blir ett lagförslag för de nya riktlinjerna men regeringen har flyttat fram tidpunkten för genomförandet. Regeringens förslag är att lagändringarna om nyanlända elever ska träda i kraft den 1 januari 2016, då kartläggningsmaterialet är färdigt. De ger skolverket i uppdrag att under perioden 2014–2016, utveckla och sprida information om ett särskilt kartläggningsmaterial som stöder arbetet med att kartlägga de kunskaper som en nyanländ elev har när han eller hon kommer till den svenska skolan (Lagrådsremiss, 11/09/2014).

Regeringen skriver i Lagrådsremissen, (2014) att de har förståelse för att exempelvis en plötsligt uppkommen situation med många nyanlända elever kan göra detta omöjligt och att det kan var praktiskt svårt för skolorna att ha plats med hänsyn till bl.a. tillgången på lokaler. Med hänsyn till att det inte är frågan om något absolut krav anser regeringen att regleringen inte bör införas i lag. Däremot menas att det i förordning bör betonas vikten av att förberedelseklassen förläggs i så nära anslutning till annan undervisning som möjligt.

Konsekvenser för kommunernas självstyre är att det idag i skollagen inte finns något krav på att snabbt göra en bedömning av nyanlända elevers kunskaper och inte heller något krav på att använda ett nationellt framtaget kartläggningsmaterial som underlag för årskursplacering. Enligt skollagen ställs dock krav på att skolan kontinuerligt följer upp elevernas kunskaper och att eleven har en årskursplacering. För att upprätthålla kravet på likvärdig utbildning för alla elever anser regeringen att det behövs lagstiftning för att säkerställa att alla nyanlända elever får en gedigen inledande bedömning av deras kunskaper. Regeringens ambition är dels att förslaget införs som ett krav på en inledande bedömning av en nyanländ elevs kunskaper, och dels att kartläggnings- och handledningsmaterial som är under framtagande kommer att ge skolorna det stöd som efterfrågats. Det kartläggningsmaterial som Skolverket fått i uppdrag att ta fram ska kunna användas vid bedömningen. Kartläggningsmaterialet planeras vara redo att tas i bruk från och med den 1 januari 2016. Detta kartläggningsmaterial planeras vara flexibelt utformat och kunna användas vid en mer omfattande bedömning av elevens kunskaper och kunskapsutveckling som följer av läroplanen (Lagrådsremiss, 11/09/2014).

Lokal formuleringsarena

Göteborgs Kommuns förändrade riktlinjer

I Skolverkets beslut år 2006 efter utbildningsinspektionen av Göteborgs Kommun, påtalades behovet av åtgärder från huvudmannen så att alla elever oavsett bostadsområde får en likvärdig utbildning. De hänvisar till att åtskilliga elever i kommunen har gått ur grundskolan utan att ha inhämtat kunskaper de behöver för vidare studier. Inspektionen visar att detta bland annat gäller elever som har anlänt till Sverige sent i skolåldern. Dessutom poängteras det om hur undervisningen i kommunens skolor anpassas efter elevernas behov och förutsättningar och att det är elevers rätt att få stöd på det sätt och i den omfattning som behövs (Skolverket, 2006). Vidare saknade Göteborgs Kommun gemensamma riktlinjer för hur nyanlända elever ska tas emot. I flertalet skolor och stadsdelar brister individanpassningen för de nyanlända, bland annat menar man att detta beror på att deras tidigare kunskaper och utvecklingsbehov inte kartläggs tillräckligt bra (Skolinspektionen, 2012-11-07, Dnr 43-2010:4949). I Skolinspektionens granskning, (2012/11/07) konstateras att utbildningen i Göteborgs Kommun oavsett skola eller stadsdel inte är likvärdig för alla elever. Det poängterades tydligt att systematiska kvalitetsarbeten är grunden för att identifiera åtgärder för ökad måluppfyllelse och den behöver därför förbättras på alla nivåer i organisationen.

Skolinspektionen påpekade att "Introduktionsskolan" i Östra Göteborg satsade alldeles för mycket på introduktionen kring arbetet med nyanlända elever dvs. språkinläring på svenska och fokus på introducering av den nya skolan och det nya landet samt inte på generella ämneskunskaper, tidigare kunskaper och skolbakgrund (Skolinspektionen, 02/14/2012). Vidare pekade skolinspektionen på att nyanlända elever oftast fått undervisning avskilt från övrig utbildning och elever, vilket har motverkat integration bland eleverna i den ordinarie hemskolan. De flesta nyanlända elever placeras i en introduktionsklass där undervisningen inte tar hänsyn till individuella förutsättningar, och där de hålls kvar allt för länge (Skolinspektionen, 14/02/2012). Kravet för Introduktionsskolans och ordinarie hemskolornas mål och arbetssätt var att genomgå en förändring i enlighet med förslagen till de nya riktlinjerna.

Eleverna ska i möjligaste mån slussas till helklass där grunden för klassplaceringen är beslutad utifrån kartläggningen. Utgångspunkten är att skapa en bredare integration för nyanlända elever och inte särskilja de från övrig utbildning samt övriga elever i den ordinarie hemskolan. Eleverna bedöms härigenom få en tillhörighet i en undervisningsgrupp. Vidare poängteras att det inte är enbart elevens kunskapsnivå som bör vara avgörande för placeringen utan även elevers möjligheter till integration och kontakter med jämnåriga bör också tas hänsyn till (Lagrådsremiss, 2014).

Förändrat mottagande för nyanlända elever

Till följd av Skolinspektionens, (2009) kritik förändrades organisationen Introduktionsskolan till Introduktionsenhet. Stadens direktiv (lokala mål), verksamhetschefer i Göteborgs Kommun beslutade om att ha riktlinjer för mottagandet av nyanlända elever som skall vara kända av skolans all personal. Numera arbetar Introduktionsskolan med kartläggning av nyanlända elevers tidigare kunskaper och heter "Introduktionsenhet". Ordinarie hemskolor arbetar med de nyanlända eleverna i förberedelseklasser med tillhörighet i ordinarie klass.

Introduktionsskolans organisation har förändrats eftersom målet ur de nya förslagen är för närvarande är att skolorna vid mottagandet genomför en grundlig kartläggning av nyanlända elevernas tidigare skolbakgrund och tidigare kunskaper. Vidare är tanken är att eleverna snabbt ges möjligheter att utveckla sitt lärande utifrån sina förutsättningar. Vidare menas att kartläggning kan ha en viktig betydelse för många nyanlända, speciellt vad gäller de barn som inte kommit långt i sitt lärande.

Det är tänkt att utlandsfödda elever i Sverige ska få bättre förutsättningar för att nå bättre skolresultat. Syftet med kartläggningen är att lärare skall fånga upp elevers tidigare kunskaper och tidigt följa upp deras utveckling i lärandet (Skolverket, 2011). Samverkan mellan lärare i svenska som andraspråk, studiehandledare på modersmål och ämneslärare är en del av det nya arbetssättet. Kartläggningen ska visa vilken årskursplacering eleven tillhör samt vad denne har för tidigare kunskaper. Studiehandledares uppgift utifrån den nya arbetsformen har blivit att de är med i klassen och delaktiga i undervisningen tillsammans med lärare, elever och föräldrar. De ska göra undervisningen begriplig utifrån elevernas olika språk och modersmål. Studiehandledare hjälper läraren att kartlägga eleverna och att ta reda på deras tidigare kunskaper via modersmålet. Det är viktigt att studiehandledare också kan hjälpa eleverna med olika ämnen. Via modersmålet är det tänkt att höja utbildningens kvalitet. Visionen är att genom tidiga insatser kunna skapa goda förutsättningar för att nyanlända elever får en bra språk-, läs- och skrivutveckling i alla ämnen parallellt med att de erövrar det svenska språket (<http://www.skolverket.se>). Eleverna får sin första kartläggning på Introduktionsenheten och sedan slussas vidare till mottagande hemskola där eleven beräknas gå cirka 2 år i förberedelseklass, med tillhörighet i en ordinarie klass.

Skolinspektionen, (2012) påpekar att alla verksamheter som inte ligger i nära anslutning till ordinarie hemskola inte bör ligga under namnet skola. Introduktionsskolan fick ändra namnet skola till att kallas Introduktionsenhet. Mottagandet på enheten utgår inte längre från undervisning i främst svenska utan numera kartlägger man nyanlända elevers tidigare kunskaper och erfarenheter för att elevernas generella insatser skall tas omhand och få individanpassning på ordinarie hemskola.

Introduktionsenheten efter förändringens riktlinjer innehåller:

- Förskoleklass – Åk 9.
- Främst elever från stadsdelens skolor.
- Vårdnadshavare söker skola utifrån fria skolvalet.
- Rektorn tar beslut om placering på Introduktionsenheten för en första kartläggning.

Elever på Introduktionsenheten har olika tillstånd:

- Anhöriginvandring
- Asylsökande
- Ensamkommande barn
- Papperslösa och gömda
- Arbetskraftsinvandring
- EU medborgare

Mottagandet av nyanlända elever ställer krav på kommunerna. Det finns stora skillnader i hur kommuner klarar av att organisera mottagandet och undervisningen för dessa elever. Mottagandet av nyanlända elever sker på olika sätt i olika kommuner där skillnader finns

framför allt när det gäller ansvarsfördelningen. Nyanlända elever ökar i antal vilket ställer därför stora krav på politiker, skolchefer, rektorer samt lärare. Olika skolor har kommit olika långt i processen på väg till en välfungerande mottagning av nyanlända elever samt en god skolintroduktion med vad allt det innebär (Skolverket, 2013).

Utbildningsdepartementet, (2013/02/21) rekommenderade att en bedömning av en elevs kunskaper ska genomföras inom två månader från det att eleven börjar sin första skolgång (Utbildningsdepartementet, 2013/02/21). Bedömningen av elevens kunskaper ska ligga till grund för beslut om i vilken årskurs eleven ska placeras samt om huruvida eleven är i behov av särskilt stöd och därför utredas. Skolverket föreslår att inom denna två månaders period då bedömningen ska vara genomförd ska eleven också få en placering i en specifik undervisningsgrupp som ordinarie klass eller FBK.

Undervisningen som sedan sker i mottagande förberedelseklass ska inte betraktas som en åtgärd inom ramen för särskilt stöd, utan ska även den ses som en introduktion till den svenska skolan för nyanlända elever. Rektor får fatta beslut om att en nyanländ elev delvis ska undervisas i förberedelseklass. Eleven bör dock skyndsamt få en tillhörighet till den undervisningsgrupp som han eller hon normalt ska undervisas i. Utgångspunkten vid planeringen av en nyanländ elevs skolgång ska vara att eleven är delaktig i den ordinarie ämnesundervisningen så snart som möjligt. För att detta ska vara möjligt kan den nyanlända eleven behöva tillägna sig en viss kunskapsnivå i det svenska språket. Ett förslag är att undervisningstiden begränsas från ett eller flera av de andra ämnen till förmån för ämnet svenska eller svenska som andraspråk. En sådan prioriterad timplan får en elev ha i högst ett år så att möjligheterna för eleven att nå kunskapskraven i övriga ämnen inte försvåras (Utbildningsdepartementet, 2013/02/21). Förutsättningen är att eleven deltar i den ordinarie undervisningen i möjligaste mån och så tidigt det bedöms rimligt. Det föreslås att den tid en elev undervisas i förberedelseklass inte får överstiga ett år, såvida det inte finns särskilda eller synnerliga skäl då tiden i så fall kan förlängas till maximalt två år (SKL, 2010).

I promemorian, (2013) föreslogs att det i lag ställs krav på att undervisning i förberedelseklass ska äga rum i nära anslutning till annan undervisning, om det inte finns särskilda skäl för annan placering. De menar att det har en stor betydelse att förberedelseklasserna finns i anslutning till den ordinarie verksamheten, men i regelverk är detta dessvärre svårt att införa.

Stadsdelen omsätter styrdokument i handling 2014

I *Göteborgs Stads riktlinjer för nyanländas elevers rätt till utbildning* (Dnr 0523/13, 2014/12/11) framförs att mottagande och introduktion ska vara bekant för all personal inom skolan såsom huvudman, skola och rektor, arbetslag och elevhälsoteam. Skolan och rektorerna ansvarar för skolans rutiner för mottagande och klassplacering. Skolan ska skapa god kontakt med målsmän och tydliggöra skolans roll i samhället samt informera om arbetsgången i skolan. Rektorer och lärare ansvarar för introduktion av nyanlända elever som ska verka för att samarbeta mellan olika berörda parter såsom myndigheter och föreningar. Här menas att de ansvarar för skolintroduktionens innehåll och elevens introduktion på skolan, samt för elevens introduktion i själva klassen och undervisningen. Fortlöpande information ska ges till vårdnadshavare och elev om skolans värdegrund, mål och arbetssätt. Det allra viktigaste för rektorer och lärare är att skapa en god kontakt med målsmän och tydliggöra skolans roll i samhället samt informera om arbetsgången i skolan. Skolsköterskan ansvarar för elevens hälsotillstånd där alla elever genomgår en hälsokontroll och följer upp

elevernas medicinska statusar. Elevhälsoteam är en betydelsefull resurs för elever med specialbehov och för deras fortsatta insatser och resursplanering. Därför är det av vikt att se till elevens behov i tid för att rätt åtgärder skall verka i rätt tid under dennes utveckling (Dnr 0523/13, 2014/12/11).

Fördelen med ett nationellt framtaget kartläggningsmaterial är att lärare inte behöver använda tiden till att konstruera eller införskaffa eget material för att bedöma nyanlända elevers kunskaper. En tidig bedömning av elevens kunskaper förväntas bidra till att fler elever får en mer adekvat undervisning, vilket i sin tur bör leda till högre måluppfyllelse och ett minskat behov av särskilda stödinsatser. På så sätt kan fler elever bli behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan, utan att först behöva gå på ett introduktionsprogram. Högre måluppfyllelse har också ett samband med högre grad av anknytning till arbetsmarknaden, vilken kan minska kommunernas kostnader för insatser på detta område (Lagrådsremiss, 11/09/2014).

Initieringsfasen

Förändringar är förväntade men många är förmodligen oväntade. Initiering blir här den fas när de nya idéerna introduceras på skolan och det kan beskrivas som en lärandefas där lärarna arbetar med att tillägna sig det nya, i detta fall kartläggningen av nyanlända elevernas tidigare kunskaper (Blossing, 2008). Under initieringsfasen fick lärarna på Introduktionsenheten gå på olika fortbildningar, lära om kartläggningen, och hur man kan tillämpa arbetssättet i undervisningen. Skolan fick in en hjälpresurs, skolutvecklare, som fungerade som stöd under förändringsfasen. Lärarna fick tillsammans med skolutvecklaren och rektorn pröva, utföra och skapa eget material som skulle användas vid dokumentation och överlämning. Blossing, (2008) förklarar att krav från politiken och samhället skapar ett förändringsflöde där ett förbättringsarbete handlar om att gripa an förändringsflödet. Här gäller det att planera ett arbete som syftar till att förbättra de delar av verksamheten där man har upptäckt brister (Blossing, 2008). I detta fall har det varit nyanlända elevers skolresultat, integration och utveckling i den svenska skolan. Grunden till förändringen har varit de yttre behoven dvs.. de behov som samhället har på skolan som kommer från regeringen, skolhuvudman etc. Detta leder verksamheten mot det specifika målet att förbättra integrationen. Hur detta fungerar rent praktiskt analyseras vidare under realiseringsarenan.

Förändringens framgångsfaktorer är att:

- Gör tidigt en ordentlig kartläggning över elevens kunskaper och erfarenheter.
- Anpassa undervisningen till det kartläggningen kommer fram till.
- Ge de nyanlända eleverna den studiehjälp på modersmålet de behöver.
- Språkinläring sker i alla ämnen- alla lärare måste vara språklärare.
- Ta fram gemensamma strategier, lämna inte ansvaret till enskilda lärare.
- Lägga mer fokus på innehåll än på strukturen.
- Hög kognitiv utmaning kombinerat med hög grad av stöttning.
- Aktivt arbete med elevers modersmål.
- Föräldrars/vårdnadshavares delaktighet.

Realiseringsarenan

Förändringen efter de nya riktlinjerna ur ett lärarperspektiv

I föregående avsnitt om lokala formuleringsarenan framgick att regeringen har aviserat förändring för nyanlända elever. I förändringsförslaget har det ingått att förbättra utbildningen för nyanlända elever där mottagningsenheten bland annat ska kartlägga eleverna i tidigare kunskaper och slussa ut de från mottagande enhet till ordinarie klass och hemskola så snart som möjligt. Då studien påbörjades hade skolor i Östra delen av Göteborgs gått före beslut och lag och infört de förslagna direktiven som regeringen gav ut vårterminen 2012. Under höstterminen fick personalen på Introduktionsenheten veta om regeringsförslaget och under vårterminen 2012 skulle personalen vara klara med omläggningen av verksamhet.

Kort presentation till koncept Introduktionsskolan kontra Introduktionsenheten

Introduktionsenheten ligger i Göteborgs östra del och tar emot nyanlända elever. Enheten har funnits i snart 12 år och gått under namnet "Introduktionsskolan". Tidigare har skolan arbetat med att ta emot nyanlända förskoleelever, elever i grundskolan samt haft föräldrar som läst på SFI i samma byggnad. Upplägget av undervisningen förutsatte ett tematiskt arbetssätt där svenska språket var utgångspunkten och där olika kärnämnen var integrerade. Tanken bakom verksamheten var att en nyanländ familj skulle få möjlighet att gå i skolan, landa och känna att det finns en gemensam plattform för de att vara trygga i. Eleverna gick på skolan från sex månader upp till ett år och slussades sedan till olika förberedelseklasser på olika ordinarie hemskolor runt om i regionen i nära anslutning till elevernas hem.

I ett och samma klassrum på denna verksamhet fanns elever som var prelitterära och aldrig hållit i en penna, medan andra haft en gedigen skolbakgrund i sitt hemland. Pedagogerna vid mottagningsenheten arbetade utifrån elevernas varierande utmaningar och förutsättningar. Till skolan kommer det endast nyanlända elever som är inskrivna i stadsdelens skolor från förskoleklass till årskurs nio. På Introduktionsenheten lägger man tid på att lära känna eleverna och inte på att endast undervisa de i svenska språket. Numera är enhetens uppgift att under cirka två månaders period göra en kartläggning av elevernas tidigare skolbakgrund och kunskaper på elevernas starkaste språk. Vikten av att föräldrar är delaktiga i elevernas utbildning förmedlas samt dess närvaro och stöd i skolan. Föräldrarna är de personer som känner sina barn bäst, är insatta i dess behov och står de närmast. Härigenom är det av vikt att få med dem så tidigt som möjligt i skolarbetet och kartläggningen. Tanken med det nya arbetssättet på Introduktionsenheten är att ge eleverna möjlighet att visa vem de är och vad de kan oavsett tidigare skolbakgrund.

Den största utmaningen i kartläggningen är att fånga elevers styrkor och se det unika med varje elev. Lärarna bör inte heller skapa sig en bild av elevens kunnande och tänkande utifrån de språkliga förmågorna i svenska. Kartläggningen och bedömningen av elevens kunskaper ska ligga till grund för beslut om i vilken årskurs eleven ska placeras samt om behov av särskilt stöd behöver utredas. När kartläggningen är klar och eleven är redo att flytta till ordinarie hemskola samarbetar lärarna tillsammans med föräldrar så att övergången blir så smidig som möjligt. Avlämnande och mottagande lärare träffar föräldrar samt elever för ett gemensamt samtal, när det är dags att byta skola. Rektorn på respektive skola som eleven är inskriven i tar beslut om klassplacering och utformning av utbildningen utifrån elevens

respektive behov (<http://goteborg.se/wps/portal/enheter/grundskola/introduktionsenheten-i-ostra-goteborg>).

Introduktionsenhetens mottagande förändrades. Enligt Skolverkets direktiv, (2011) ska nyanlända elever vara i nära anslutning till ordinarie hemskolor för att ha kunna slussas in till helklass och inte särskiljas från ordinarie undervisning eller elever. Eftersom Introduktionsenheten inte hade möjligheten att undervisa i alla ämnen som ex. träslöjd, syslöjd, gymnastik etc. fick skolan ändra sitt koncept. Mindre tid läggs nu på introduktionen och mer på kartläggningen.

Nyanlända elever som kommer till Introduktionsenheten blir för närvarande inskrivna och tillhör en ordinarie hemskola i Östra Göteborg. Istället för att eleverna ska gå på Introduktionsenheten en till två terminer stannar eleverna numera i två månader. I det nya huvuduppdraget för mottagandet av nyanlända elever gäller det att kartlägga eleverna i deras tidigare kunskaper och färdigheter på modersmålet med hjälp av flerspråkig personal eller studiehandledare. Elevernas tidigare kunskaper observeras under lektionstid men på det språk eleven är starkast i. På Introduktionsenheten kartläggs elevernas skolbakgrund, litteracitet och matematiskt tänkande, för att ge eleverna de förutsättningar samt stöd som behövs för att sedan placeras i särskild grupp, mindre grupp eller i ordinarie klass på hemskolorna (Introduktionsenhetens handlingsplan, 2013-05-21). När eleverna blivit kartlagda beslutas det om en övergång från Introduktionsenheten till ordinarie hemskola.

Nu tar Introduktionsenheten emot elever kontinuerligt och eftersom de bara ska gå en kort tid där innebär det också att skolorna får ta emot elever flera gånger per termin, så snart kartläggningen är klar. Kerstin, (2013/01/15) är en verksam lärare på en av de hemskolor som främst samverkar med Introduktionsenheten och som även har fått i uppdrag att förändra mottagandet av nyanlända eleverna. Trots att varken direktiv eller material var färdiga förändrade man i Östra Göteborg sitt arbetssätt i mottagandet av nyanlända elever. Kerstin ifrågasätter varför man inom kommunen utfärdar nya direktiv när propositionerna ännu inte är till lag:

Jag är inte alls emot kartläggning i sig men jag är emot hela den nya reformen som är framforcerad och där man egentligen inte riktigt har tänkt till hur allt egentligen ska fungera ute på skolorna. Sedan kom det ett tillfälligt kartläggningsmaterial som började användas utan att den egentligen studerades. Därefter sas det att skolverket skall ta fram ett eget material som är rikstäckande. Det är jättebra att ta fram något sådant material som är enhetligt från norr till söder. Därför borde man ha väntat med allt tills man har tagit fram det riktiga materialet och inte haft halv färdiga material. Det vore bra om man hade haft en bra organisation som kunde tänka till och se över vilka konsekvenser detta får ute på skolorna.

I samband med den förändrade organisationen på Introduktionsenheten implementerades också riktlinjerna på hemskolorna. Chefernas skyldighet var att sätta igång arbetet och förändra organisationerna efter förslagen för riktlinjerna då det strömmade in många nyanlända elever till landet. Dessa elevers rättighet är givetvis som alla andra elever att få gå i skolan så fort de befinner sig i landet. Eftersom det avsattes extra resurser för nyanlända elever verkställdes arbetet, men det var svårt att fort få fram ett arbetssätt som gav ett bra mottagande.

Som alla förändringar är de oftast förväntade men många är samtidigt oväntade. Det råder nämligen en förändringsparadox just nu i förändringsarbetet där man i verksamheterna är för själva utvecklingen men det är förändringen som man ogillar (Larsson & Löwstedt, 2010).

Den mest konfliktfyllda fasen i förändringsarbetet har varit då de nya idéerna sattes i verk vilket förde många protester. Implementering beskrivs vara den fas där man lägger vikt på att byta erfarenheter om hur det fungerar i praktiken och inte släpper uppmärksamheten på arbetet till förmån för nya projekt. När åtgärden sätts in blir det viktigt att hålla tydliga strukturer och ramar (Blossing, 2008). När detta inte blir möjligt visar verksamma lärare en oro i att förändra sitt arbetssätt vilket återges i lärarens intervjuer. Kerstin, (2015/01/22) arbetar på den hemskola som tar emot flest nyanlända elever i Östra Göteborg. Hon berättar att rutinerna inte fungerar ute på hemskolorna. Så här förklarar hon sina erfarenheter ur dagsläget:

De senaste åren har vi inte haft några välfungerande rutiner för att ta emot de nyanlända till vår hemskola. Efter att eleverna gick på Introduktionsenheten i ett år hade de ett fungerande vardagsspråk vid tiden de skulle börja hos oss, vilket var positivt. I det nya systemet kan det komma nya elever till oss flera gånger per termin, vilket förstås skapar oro i grupperna. Det är ofta väldigt tufft att komma till en stor skola.

På hemskolorna går eleverna i FBK i ca två år, men tillhör en ordinarie klass. Eleverna får skyndsamt en klasstillhörighet så att integration med andra elever sker relativt tidigt och där de börjar följa timplanen i svenska skolans ordinarie ämnen. Skolorna har försökt implementera de nya riktlinjerna i undervisningen, samtidigt som de har tagit emot många nyanlända elever flera gånger per termin. Före förändringen kom det nya elever till hemskolorna endast vid terminsskiftena. Lärarna hade på så sätt mer tid att planera och strukturera arbetsformen för eleverna på ordinarie hemskolan. Det nya arbetssättet kräver att eleverna byter miljö snabbt, från mottagande Introduktionsenheten till förberedelseklass för att sedan successivt gå i helklass. Motivet till de ändrade riktlinjerna är att ge eleverna en bredare kunskapsgrund som ska hjälpa dem att nå skolans mål. Tanken är att eleverna inte särskiljs från övriga elever alldeles för länge och att skolan inte utgår från endast undervisning i svenska till en början. Lärarna är inte eniga om att det är det bästa alternativet för eleverna och menar att det kan skapa mer stress för de elever som tvingas möta många nya miljöer på så kort tid. Kerstin, (2013/05/15) förklarar det genom att säga:

Det allra jobbigaste med hela förändringen är att eleverna redan har haft ett stort uppbrott i sitt liv där de fått byta land, kultur, språk eller genomgått krig. Sedan kommer de till en skola som de får gå i två månader och igen ryckas upp till en liten grupp hos oss, knyta an till en lärare och en miljö. Sedan skall vi se dess nivå och placera dem upp till en annan nivå eller klass som de ska tillhöra. Om organisationen inte passar så måste man flytta runt eleven i olika grupper för att vara flexibel. Stackars elever! Det är inga saker som vi flyttar runt utan det är människor.

Abdi, (2013/06/16) är modersmålslärare och betonar betydelsen av att ha kvar introduktionen för de äldre eleverna, han menar att:

En elev i årskurs ett behöver inte ha en introduktion, eleven kommer att anpassa sig och lära sig snabbt ändå. Medan en elev i högstadiet behöver ha en mer lugn introduktion som ger dem en bra grund att bygga vidare på. På Introduktionsenheten befinner eleverna sig i samma situation. De behöver inte känna sig sämre än någon annan eller misslyckade. De känner sig i samma båt som alla andra och blir trygga, skapar en identitet och självsäkerhet utifrån en gemenskap med andra elever i klassen och skolan.

Intervjuerna pekar på att det finns en risk med att nyanlända elever flyttas omkring för många gånger då de precis anlant till skolan här i Sverige. Eleverna har varit utsatta för olika flytt och omständigheter under sin färd till den skola de befinner sig idag. När eleverna anpassar

sig till sin nya miljö, skapar samband till sin omgivning och tillit, kan flytten innebära en risk visar empirin. Lärarna menar att detta medföra konsekvenser för elevernas trygghet beroende på deras tidigare livssituation och ålder vid ankomsten till Sverige. Vidare menar de att elevernas behov behöver mötas av en skolorganisation som förstår det sociala och individuella bättre för att kunna stötta dem i lärandet. Ylva, (2013/05/15) är en lärare från ordinarie hemskola som också beskriver förändringen och menar att:

Det var ganska bra när eleverna hade gått en till två terminer, helst två terminer på Introduktionsskolan innan vi tog emot dem. De hade så att säga fått en bas innan de kom till oss trots att de inte hade lärt sig att tala bra svenska. Vi hade en organisation där vi hade flera FBK och nivåplaceringar att arbeta utifrån. Förr var vi flera grupper i skolan och kunde därför bemöta de bättre. Nu har vi mindre grupper att kunna ställa upp på och eleverna har för lite med sig då de kommer till klassen.

Med detta genomförande försöker Göteborgs kommun påskynda en process som egentligen fordrar mer tid, resurser och kompetens. Lärarna tror inte att förslaget på två månader räcker för elevernas mottagande och trygghet på Introduktionsenheten. Lärarna jag intervjuat menar samstämmigt att tiden för kartläggning, introduktionssamtal och förberedelseklass inte ska begränsas utan anpassas efter individerna.

Utbildningens styrning hänger samman med förväntningar och önsknings om förändring för att snabbt åstadkomma en bättre integration för nyanlända. Utsagorna framhäver vikten av att en reform måste ske med förankring på lokal nivå om man vill lyckas precisera de nationella målen i skolorganisationerna. Positiva attityder till en reform utvecklas om man redan på formuleringsarenan tar sig an lärarnas faktiska problem i den dagliga verksamheten och ser de som viktiga i omorganiseringen. I studien visas dessutom att den förändrade arbetsformen inte handlar om en enskild skolas eller organisations ansvar och inte heller enskilda lärares. Det handlar om hur hela lärandemiljön omkring den nyanlända eleven är och ska vara organiserad med hänsyn till de resurser som finns till lärarnas förfogande och bör gälla för alla skolor. Förändringsmålen är ett kollektivt arbete mellan skolor och lärare och bör vara satta för att skapa gemensamma riktlinjer för alla nyanlända elever oavsett vilken skola eleverna hamnar i (Lindensjö & Lundgren, 2014).

Kartläggning av nyanlända elevers tidigare kunskaper

Skolverket har under 2012 haft ett regeringsuppdrag att föreslå hur ett kartläggningsmaterial kan utformas för att stödja kartläggningen av de kunskaper som nyanlända elever har när de kommer till den svenska skolan. Kartläggningen avser innehålla tre olika steg:

- Steg 1 Språk, skolbakgrund och intressen
- Steg 2 Litteracitet och matematiskt tänkande
- Steg 3 Kartläggning i alla ämnen

Det finns för tillfället olika kartläggningsmaterial och förslag men inget är färdigt eller enhetligt för alla skolor att ta del av. Som nämnts tidigare blir materialet klart först i januari 2016. Det har lett till frustration hos de lärare som nu själva fått utarbeta tillfälliga kartläggningsmaterial för att sätta de föreslagna riktlinjerna i verk. Kerstin, (2015/01/22) förklarar sin syn på arbetet med kartläggningen som sådan:

Det som är bra med att elevens kunskaper kartläggs är förstås att de ska kunna fortsätta att studera de ämnen de redan läst. Problemet kan förstås vara att hitta utbildade modersmåls lärare i aktuella språk, och som är ämnesutbildade. Många elever saknar skolbakgrund eller har endast kort erfarenhet av undervisning. Det är dessa elever jag främst anser bör låtas gå längre tid än två år i förberedelseklass. Ofta är det så mycket annat som är nytt och svårbegripligt för dem och inte bara språket. Som sagt, låt oss ta individuella hänsyn och se vad som är mest lämpligt för varje enskild elev!

Abdi, (2013/06/16) menar att svårast är det för äldre elever eftersom de knappt har tid att lära sig svenska nog bra för att klara nationella prov och hinna få godkända betyg i de obligatoriska kärnämnen innan de går vidare till gymnasiet. Han säger att:

Eleverna kan fylla ut sina kunskapsluckor med hjälp av kartläggningen men det saknas vidare verktyg och tid för det fortsatta lärandet. Modersmåls läraren bör vara en del av elevernas lärande för att vara ett effektivt stöd direkt i undervisningen. För att lärandet skall bli meningsfullt är det viktigt att eleverna känner igen det som sägs, blir en del av det och känner att de tillhör undervisningen.

Det positiva med kartläggningen vad jag förstår är att eleverna görs delaktiga i undervisningen där de får möjlighet att uttrycka sig, reflektera, skapa och praktisera utifrån sitt språk och sina kunskaper. Svårigheten är dock att följa varje elevs kartläggningsdokumentation på hemskolorna och att via den skapa ett individuellt arbetssätt i kärnämnen på svenska. Läraren nämner att det finns brist på kvalificerade lärare som talar elevernas olika språk och kan vara tillgängliga på heltid ute på hemskolorna. Studiehandledare inte i den utsträckning som lärarna och eleverna behöver. I en klass kan det finnas många olika språk. Det finns studiehandledare på skolan till de vanligaste språken, men för de övriga språken är det en tjänst som måste köpas in. Det är väldigt dyrt att beställa in antalet studiehandledningstimmar som varje elev har rätt till. Därutöver blir det praktiskt svårt för skolorna att placera eleverna i rätt grupp på hemskolorna då de har få språklärare som är ett stöd i själva undervisningen och få grupper att välja bland, samt många elever att ta emot med skilda språk och kunskaper. Så här berättar Milka, (2013/06/02) om sina erfarenheter kring de nya förslag på riktlinjer för nyanlända elever:

Vårt hela uppdrag baseras på att vi observerar våra elever. Vi kan lyckas under två månader så länge vi har kvar introduktionen parallellt med timplanen och undervisningen. Allt ska gå hand i hand där man har studiehandledning i klassen, undervisning av ämnen och introduktionen samtidigt som man har en tydlig struktur för kartläggningen, dess dokumentation och en korrekt överlämning.

Kartläggningen är alltså inget nytt fenomen i undervisningen. Läraren menar att de alltid har använt sig av någon form av kartläggning men gjorda på skilda sätt och via olika observationer och åtgärder. Nackdelen är att det tidigare inte har funnits gemensamma riktlinjer för hur detta skall göras i alla verksamheter och för alla nyanlända elever. När lärarna använder sina kunskaper och erfarenheter kan de observera vilka elever som behöver mer tid på Introduktionsenheten samt vilka som snabbt är redo att gå vidare i sina studier. Eftersom det är lärarna som känner sina elever bäst och de som har mest kunskap om dem, blir deras röster viktiga i förändringen. För att få ett bredare perspektiv av eleverna inför kartläggningen och för att kunna se eleverna i samspel med andra vill lärarna ha kvar introduktionen för de nyanlända eleverna och kartlägga eleverna i olika undervisningssammanhang med studiehandledning i klassen. Så här beskriver läraren Erik,

(2013/06/04) sina upplevelser av kartläggningen och förklarar sina tankar om svårigheterna med den:

När man gör och skapar med eleverna lär man känna dem bättre än att man sitter med ett frågeformulär som man går igenom och de får svara på. Det är inte säkert att de alltid förstår frågorna trots att de får det på modersmålet, eleverna kanske väljer att leta efter svar på vad de tror att man vill att de ska svara för att visa sig duktiga naturligtvis. De vill ju visa att de kan. Det tar tid att kartlägga, man måste skapa trygghet främst så att man inte känner sig obekvämlig eller intervjuad.

En två månaders period för kartläggning av en elevs tidigare kunskaper kan vara hektiskt, där det blir svårt att ta reda på vad eleverna har med sig i bagaget och för att göra ett komplett dokumentationsunderlag för alla elever. I början är det mycket nytt som kretsar kring den nyanlända eleven och många nya intryck att bearbeta. Eleverna behöver främst anamma den nya gemenskapen, sedan skapa trygghet för att successivt visa vad de verkligen kan och inte få för sig att skolan söker specifika svar av dem när de kartläggs. Läraren i intervjun menar att när kartläggningen enbart fungera som intervjumaterial blir den inte till stor nytta för elevernas kommande studier. Lärarna får på så sätt inte reda på allt om elevens grundläggande kunskaper. Kartläggningen innebär därför en kontinuerlig process som syftar till observationer i olika undervisningssammanhang där ämnen är successivt integrerade och där eleverna med hjälp av modersmålet integrering får visa på tidigare kunskaper.

Processen bakom framtagandet av det egna kartläggningsunderlaget

Nedan förklarar jag den process skolorna genomgick i skapandet av ett eget kartläggningsmaterial för att förstå hur observationer och matriser ser ut under kartläggningen. Detta ger dessutom en bredare förståelse för lärarnas erfarenheter och deras hårda kritik mot att arbetet verkställs då kartläggningsmaterialet ännu inte är färdigt.

Förslagen för riktlinjerna igångsattes i Östra Göteborg och förändrade arbetssättet på Introduktionsenheten och på ordinarie hemskolorna. En tidig bedömning av elevers kunskaper förväntas bidra till att fler elever får en mer adekvat undervisning, vilket i sin tur bör leda till högre måluppfyllelse och ett minskat behov av särskilda stödinsatser. På så sätt menas att fler elever blir behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan, utan att först behöva gå ett introduktionsprogram. Även på gymnasiet Språkintröduktion är det ett krav att lärarna är medvetna om de förändringar som gjorts för nyanlända elever och tar del av de kartläggningsmaterial som gjorts på Introduktionsenhetens innan eleverna slussas vidare dit. gymnasiet Språkintröduktion har inte igångsatt det nya arbetssättet eftersom riktlinjerna vänder sig främst till grundskolan. Samverkan mellan gymnasiet Språkintröduktion och Introduktionsenheten gäller ännu inte på samma sätt som den gäller för ordinarie hemskolorna.

Det gemensamma kartläggningsmaterialet var ännu inte färdigställt, en arbetsgrupp som regeringen valt ut bearbetar ännu materialet. Organisationerna behövde ett kartläggningsmaterial att utgå ifrån. Höga krav sattes på Introduktionsenheten eftersom det var där som den första kartläggningen av de nyanlända elevernas tidigare kunskaper skulle ske. För att skapa en helhetsbild av elevernas tidigare kunskaper valde personalen på Introduktionsenheten att analysera och utarbeta ett eget kartläggningsmaterial. Arbetslaget tog stöd av olika observationsmaterial, med fokus på elevens starkaste språk. Tanken har varit att skapa ett dokument utifrån elevernas förförståelser och basera den på elevernas tidigare

kunskaper. Att granska olika material och använda de kritiskt hjälpte Introduktionsenheten i bearbetningen av kartläggningsmaterialet. Frustration hos verksamma lärare uppstod inför skolans nya uppdrag men också oro över att hinna kartlägga på två månader. Trots detta utvecklade arbetslaget strategier med hjälp av teorier och beprövade erfarenheter och en djupare förståelse för innebörden med kartläggning i undervisningen.

Skolorna använde *Isaberg, Kartläggning av nyanlända elever* (Bergqvist Anita, 2010) som kartläggningsunderlag. Materialet fungerade som ja- och nej-frågor där kartläggningen framfördes i form av intervjuer och bekräftade västerländsk kunskap samt nivå. Vidare köptes ett nytt material och bestod av två pärmar som var väldigt omfattande. Tiden som lärarna hade räckte inte till men utgångspunkterna användes (Linköpingskommun, *Pedagogiskt kartläggningsmaterial för nyanlända elever*, 2013).

Enheten började använda skolverkets material *Nya språket lyfter* och dess observerande matriser. Matriserna användes i gruppobservationer samt individuella observationer. Material har till en början fungerat som ett diagnosmaterial som sedan utvecklats till ett bedömningsmaterial. Materialet har i denna verksamhet fungerat som ett kartläggningsmaterial. Idéer togs dessutom från läsutvecklingsschemat i *Nya Lusboken en bok om läsutveckling*, (Allard, Rudqvist, Sundblad, 2001). Verksamheten har främst arbetat med *Nya språket lyfter*, (2010) som utgör en länk i kedjan av styrdokument och kursplanen (<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2474>) och *Språket på väg*, (2012: 11:1252) som dessutom är ett nationellt kartläggningsmaterial som innehåller observationsmaterial. Ett annat stödmaterial är *God läsutveckling*, (Lundberg och Herlin, 2005) som även har bidragit med idéer för att individuellt kartlägga eleverna i deras kunskaper och utveckling samt gett konkreta metoder för att följa eleverna i sin läs- och skrivutveckling.

Ett stödmaterial togs fram på verksamheten där man främst utgick från *Nya språket lyfter* (Se bilaga 3). Materialet är en mall för kontinuerliga observationer i elevernas litteracitet med utgångspunkt i elevernas förkunskaper i modersmålet och inte i generella svenska kunskaper. Underlaget kombineras med elevens tidigare skolbakgrund samt matematiska tänkandet. Dokumentationsunderlaget som skickas med eleverna till ordinarie hemskolor ska lyfta fram undervisningens betydelsefulla roll. Kartläggningen görs för alla elever på Introduktionsenheten och skickas med lärarna från till ordinarie hemskolor. Kartläggningen görs även för de elever som ska flyttar från Introduktionsenheten till Gymnasiets Språkintröduktion. På Språkintröduktionen använder skolorna inte kartläggningsunderlaget utan man delar upp elever i olika klasser. Eleverna gör tester på svenska för att hamna i rätt grupp efter rätt nivå. Så här förklarar Helena, (2014/12/13) en lärare från Språkintröduktion förhållningen till kartläggningen på Gymnasiets Språkintröduktion:

Kartläggning i Gymnasiet inom Språkintröduktion finns inte. Utan eleverna fick ofta gå i olika klasser och ha olika mycket studiehandledning beroende på behov. Elever med kort skolbakgrund fick mer studiehandledning. De flesta klasser fick stöd av modersmåls lärare (endast inom de största språken ex. arabiska) de fick ca två till tre lektioner i veckan ibland mer. Fokus var mest på att lära sig svenska språket men med ett innehåll från olika ämnen i kursplanen. Samarbetet med studiehandledare fungerade bra. Modersmålsundervisningen erbjöds inom de största språkgrupperna efter skoldagen. De gavs möjlighet att få betyg i ämnet.

Efter en termin upp till ett år flyttas eleverna till andra gymnasieskolor som de sökt till dvs. Språkintröduktion 2. Där får eleverna gå i klasser utifrån nivå. De flesta erbjuds flera ämnen. Så småningom läser de alla skolans ämnen, eller det de behöver för att få betyg så att de kan komma in på ett ordinarie gymnasieprogram.

På Gymnasiets Språkintröduktionen arbetar de inte med kartläggningen hävdar läraren. Samtidigt utför lärarna på Intröduktionseenheten kartläggning för de elever som går sista terminen i årskurs nio och som ska vidare till Språkintröduktion men ändå har den inte kommit till användning. Utifrån min tolkning blir detta motsägelsefullt där riktlinjerna säger att å ena sidan ska kartläggning göras för alla nyanlända elevers bästa och för att stötta de i lärandet, men å andra sidan tas det inte hänsyn till det på Språkintröduktionen som tar emot nyanlända elever efter att ha gått två månader på exempelvis Intröduktionseenheten. Här blir det tydligt att trots förändringar kommer bristerna att förbli. Alla nyanlända elever får på så sätt inte samma förutsättningar genom det nya arbetssättet dessutom sätter undervisningen i Språkintröduktionen fokus på att eleverna lär sig svenska. Vidare talas det i de nya riktlinjerna att undervisningen för nyanlända elever ska till början utgå från elevernas tidigare kunskaper och att kartläggningen ska syfta till att en individuell planering utförs. I intervjuerna framkommer det att förslagen på nya riktlinjerna inte är dugliga för samtliga elever eftersom det brister i att anpassa undervisningen och grundskolans mål till alla elevers tidigare kunskaper oavsett skolform.

Förändringen ur ett integrationsperspektiv

Skolans målsättning är att vara en skola för alla, en likvärdig skola där alla når en godkänd kunskapsnivå vid den obligatoriska skoltidens slut. Denna målsättning utmanas i dagens verklighet där kritiska frågor ställts om hur barn från olika sociala bakgrunder möter skolans värld. Man har också ställt frågor om vilka värderingar, normer och kunskapsbegrepp som genomsyrar skolan samt vilket språk och kommunikationssätt som bör tillämpas (Rubinstein Reich & Tallberg Broman, 2000). En viktig utgångspunkt i de nya förslagen är att eleverna får ha en klasstillhörighet så att integration med andra elever inleds relativt tidigt. Integrationen blir dock inte en självklarhet i skolan då eleverna saknar kunskaper i det svenska språket och därmed för svårigheter att vara en del av allt i skolan.

De två mest förekommande förklaringar till varför en så stor andel av eleverna inte klarar målen är den socioekonomiska statusen och diskrimineringen av etniska minoriteter (Bunar, 2006). Skolorna i studien består mestadels av elever med annat modersmål än svenska. Nyanlända elever hamnar i skolor som är segregerade vilket motverkar integration i samhället och där ett vi och de-perspektiv uppstår relativt tidigt. Utöver detta är det tänkt att alla elever når samma kunskapsmål under samma tid i grundskolan oavsett när de anlät på året eller vilken skolbakgrund de har. Kunskapsmålen är detsamma för alla. Min förklaring är att skolornas dilemma blir då nyanlända elever måste inhämta nya kunskaper utöver sina tidigare och utvecklas. Vidare ska eleverna klara grundskolans kunskapsmål i samtliga ämnen på svenska språken oavsett tidigare skolgång. Hade det funnits klasser på exempelvis somaliska, arabiska eller kinesiska hade kartläggningen på modersmålet varit en effektiv och användbar resurs i undervisningen, men då hade å andra sidan integrationen fått ytterligare ett hinder. Lärarna brottas med att få hela förändringen att fungera rent praktiskt och talar om att ha olika nivågrupperingar i skolan för att därigenom kunna se elevernas skilda behov för att sedan succesivt slussas till helklass. Här ger Kerstin, (2015/01/22) en bredare bild av situationen i dagsläget och menar att det inte blir som man riktigt tänkt sig i verksamheterna ute på hemskolorna trots förändringarna. Hon berättar att:

De flesta verkar vara för någon form av nivågruppering igen. Som det nu är, att eleven placeras i år 7, 8 eller 9 kan vara missvisande med tanke på förkunskaperna. Många elever befinner sig kunskapsmässigt på "lågstadienivå" i både matematik och i svenska.

Eftersom alla lär sig olika snabbt, vore det bra att läsa olika "kurser" som man gör på exempelvis SFI. Det är också viktigt att komma ihåg att det är stor skillnad om eleven har gedigna kunskaper från sitt hemland, och alltså "bara" behöver översätta dessa kunskaper till svenska, jämfört med de elever utan skolerfarenhet som ska lära sig själva ämnesinnehållet också!

Lärarna vill ge eleverna rätt start från början och anser att olika nivågrupperingar i skolan är det som fungerar bättre för den stora tillströmningen av nyanlända elever. Elevernas kunskaper skiljer sig markant åt, jämfört med varandra men också från kunskapskraven i den svenska skolan, menar lärarna. Därför är det bättre att tala om olika nivågrupperingar än att placera ut eleverna efter den klass "de tillhör". Alla elever har inte möjligheter att klara de mål som är satta för gällande klass. Allt i skolan går ut på svenska språket, vare sig man vill det eller inte. Problemet blir att målen i den svenska skolan baseras på västerländsk kunskap och möjligen uppfyller inte alla elever den kunskapen. De har exempelvis studerat i Mellanöstern och läst främst om Asien eller om Afrika. Vissa elever har t.o.m gått i religiösa skolor och där ensidig religionskunskap varit i fokus. Kraven är olika för olika skolor och system beroende på vilket land eller samhälle man kommer ifrån. Elever med gedigen skolbakgrund, får det enklare att nå målen men det krävs att eleverna främst behärskar det svenska språket. Först när eleverna behärskar det svenska språket kan man tala om att översätta tidigare kunskaper och sedan klara att få betyg i olika ämnen. Därför menar lärarna att det behövs göras olika individuella upplägg för olika elever beroende på deras tidigare kunskaper. Milka, (2015/01/20) säger att: *"De har börjat placera eleverna i olika grupper efter deras nivåer på hemskolorna"*.

Men hur blir det med integrationsperspektivet då eleverna delas upp i nivågrupperingar får eleverna en likvärdig skola? Utöver Skolinspektionens kritik mot det gamla arbetssättet på Introduktionsskolan poängterades exkluderingsperspektivet där Skolinspektionen klarlade att nyanlända elever får undervisning avskilt från övrig utbildning, vilket motverkar integration. Men hur man än vrider och vänder på arbetssättet visar intervjuerna med lärare att skolorna ändå har tvingats dela upp eleverna efter kunskapsnivåer för att kunna stötta eleverna att nå målen. Ja, varför har man då gjort kartläggningar och vilket stöd hade den utifrån ett integrationssyfte?

Skolornas mottagande idag skiljer sig från hur det var innan de ändrade riktlinjerna togs i bruk i Göteborgs kommun. Eleverna hölls förr kvar på Introduktionseenheten upp till ett läsår numera hålls de kvar i olika nivågrupperingar på hemskolorna utan vidare integration med övriga elever. Kerstin, (2013/05/15) berättar om förändringen ur ett integreringsperspektiv. Hon talar om att ordinarie hemskolan består av 99% elever med utländsk härkomst samt argumenterar för hur integration kan vara möjligt då hela skolan ses som segregerad från den "etniskt svenska".

Den nya reformen kanske gynnar några elever men inte alla, inte de elever som går på en skola där 99 % av eleverna har annat modersmål än svenska. Det finns inga språkliga förebilder i de så kallade ordinarie klasserna som eleverna skall integreras i. Det finns ingen språklig vinst med att gå ut i ordinarie klass och försöka läsa de ämnen som de nyanlända eleverna inte klarar på grund av språket. Det skulle vara ett integrerat syfte ifall skolan hade 50 % etniska svenska elever och 50 % elever med annat modersmål än svenska. Då skulle eleverna höra infödd svenska talas omkring sig.

Ylva, (2013/05/15) berättar om förberedelseklassen kontra integration och säger att de alltid har slussat ut eleverna gradvis. Hon menar att individuella lösningar gjordes när det passade i kärnämnen och i övningsämnen som idrott:

Jag har en elev som är jätteambitiös och duktig, men efter att ha deltagit på NO-lektion blev hon helt knäckt för att hon inte förstod någonting. Lärare hinner inte med, de hinner inte förarbeta texter på samma sätt som vi hinner, de har fler elever och större grupper. De hinner inte ta ut de svåra ord, göra ordlistor, lär sig synonymer och översätta till svenska. I FBK hinner eleverna förarbeta texter ordentligt.

Lärarna i FBK har eleverna under hela dagen till skillnad från andra högstadielärare som har eleverna under enstaka lektioner. Övriga lärare kan inte individanpassa undervisningen på samma sätt som lärarna i FBK. Integrering som uttrycks här handlar därför inte om att placera elever som tidigare har varit någon annanstans i den "vanliga skolan" eller i den "vanliga klassen". Utan integrering syftar till att hela skolan som organisation behöver förändras så att elevernas olikheter blir till resurser i den dagliga verksamheten. Av dessa skäl blir det felaktigt att tala om social integrering, fysisk integrering eller individuell integrering just på dessa skolor. Klassrummet eller själva elevgruppen är endast en del av elevens värld. Det säger sig närmast självt här i intervjuerna att den "integrering" som begränsas till att eleven blir "integrerad" i en klass inte behöver innebära någon större delaktighet i ett vidare sammanhang vilket menas hela skolans organisering och arbetsätt (Egelund, Haug & Persson, 2006). Kerstin, (2013/05/15) förklarar:

Man tror att alla elever vill ut till en stor grupp för att de känner sig stämplade eller utanför sin ordinarie klass men det är inte min erfarenhet. En del elever var överlyckliga över att få gå i en liten grupp, få möjlighet att repetera, ha ett långsamt tempo och inte behöva stressa. Samtidigt har jag erfarenhet av att elever då de gått i större grupp alltid har fått vara bromskloss och legat efter i sitt lärande.

Kerstin, (2015/01/15) fortsätter:

I skolan måste man ändå tänka på att dessa elever måste få må bra rent mänskligt och inte bara forcera ut de till varje pris genom betyg, måluppfyllelse och timplan etc. Det finns andra aspekter som skolan hellre bör ta hänsyn till, som segregering, attityder, skolans generella upplägg inom arbetet med mottagandet av nyanlända elever och vad eleverna behöver för sin lärandeutveckling.

Skolorna i studien har i slutändan inte tillräckligt med resurser i form av lokaler och utbildade språklärare. Eleverna som jag har träffat hamnar automatiskt i ett utanförskap. Lärarna berättar att de delar in eleverna i olika grupper på hemskolorna. I själva verket är dessa lösningar inte gjorda för att särskilja eleverna utan tanken är att skolorna genom uppdelning av mindre grupper får möjlighet att ge eleverna bättre förutsättningar i lärandet än vad de hade fått i större grupper. Det blir dessutom viktigt att ha flera mångspråkiga lärare tillgängliga i undervisningen där man arbetar med att stärka det svenska språket och från början stötta eleverna i deras lärande och utveckling. Alex, (2013/06/04) menar att eleverna ägnar för lite tid på Introduktionsenheten eftersom den trygghet som förut fanns och som eleverna byggde upp finns inte längre:

Det är för kort tid för eleverna att lära känna den nya skolmiljön. Vissa elever klarar det jättebra medan andra behöver mer tid på sig för att landa och få känna sig trygga i den nya skolan. Dessutom ser jag att elever som gått på Introduktionsskolan förr och mått bra, varit angelägna och starka plötsligt har ändrat på sig nu när man träffat de på ordinarie hemskolorna. Eleverna är inte lika lyckliga och glada som då jag såg de på Introduktionsskolan.

Lärarna uttrycker en oro över att eleverna möter svårigheter och utmaningar ute på hemskolorna där eleverna ses som mindre glada och entusiastiska över sina fortsatta studier. Verkligheten på dessa skolor handlar inte om nyanlända elever, dess misslyckanden eller kartläggning och överlämningen till rätt placering utan det handlar om hela miljön den nyanlända eleven hamnar i och vilka resurser den erbjuder. Erik, (2013/06/04) förklarar sin syn på hur han upplever eleverna efter flytten från Introduktionsenhet till ordinarie hemskolorna och menar att på ordinarie hemskolorna ser man en tydlig förändring i elevernas attityder:

Eleverna var glada på Introduktionsskolan. De var engagerade, hade förhoppningar och visade på nyfikenhet för sitt eget lärande, utveckling och för Sverige. På hemskolorna hamnar eleverna i form av ett attitydmoln – de hälsar inte ibland, ibland kommer de fram och säger att de längtar tillbaka till Introduktionsskolan. Det är tuffare att komma ut i en stor skola vilket gjorde sig tydligt för eleverna. En del kanske var glada över denna förändring. Deras beteende och attityder ändrades, det var en tydlig skillnad på de flesta eleverna men inte till det positiva som jag upplever det.

Intervjuerna visar att en stor skola innebär större utmaningar för nyanlända elever. Områden och skolor som nyanlända elever generellt hamnar i består av majoriteten elever med utländsk bakgrund. Dessa skolor har redan problem där ett stort antal elever går ut grundskolan utan att nå kunskapsmålen.

Skolor som tidigare benämnts invandrartäta skolor fick i enlighet med ett politiskt beslut för ett par år sedan överge uttrycket ”invandrare” och istället tala om mångkulturella skolor. Detta begrepp som avser de skolor som har en stor andel eller majoritet av elever med varierad etnisk och utländsk bakgrund. ”Invandrare” är inte längre det rätta sättet att uttrycka utan numera talar man om personer med utländsk bakgrund. Samma gäller numera för ordet hemspråk och hemspråklärare, som har ersatts av orden modersmål och modersmåls lärare (Rubinstein Reich & Tallberg Broman, 2000). ”Invandrartäta skolor” förknippas dessvärre med problem vilket i studien visas på elevernas förändrade hållningar och den tuffa miljön de mötts av på hemskolorna.

Hur tas lärarnas erfarenheter om hand, förvaltas och får bli led i ett förändringsarbete?

Resultatet visar att det är viktigt att organisationen har uppföljning av projekt då ett förändringsarbete äger rum. En av lärarna på ordinarie hemskola Ylva, (2013/05/15) berättar att hon har nämnt för sin chef att samtliga lärare behöver träffas för att utvärdera om förändringen överhuvudtaget var till någon nytta.

Jag får svar att jag skriver bra, men inget händer och ingen lyssnar. Varför ska niorna behöva flytta sista terminen? Det kan inte vara bra för dem innan de går vidare till gymnasiet. Ledarna är viktiga i ett skede som detta då förändringar äger rum. Vi måste utvärdera innan det blir försent. Man måste ha tydlig ledning som hjälper lärarna. Rektorer är upptagna och har hög frånvaro vilket kan leda till att man inte får känsla av ordning i skolan. Ledningen måste kunna bjuda in oss lärare i planeringen då förändringar sker.

Kerstin, (2013/05/15) anser att det alltid är bra att hålla god dialog skolor emellan och en bra kommunikation så de ges möjlighet att diskutera saker sinsemellan. Hon menar: ”Vi är

erfarna lärare och bör kunna dela med oss av våra kunskaper i ett sådant skede och inte framstå som något hot som skall tystas ner från ledningen. Vi vill trots allt verksamhetens bästa”.

Förändringens reproduktionsparadox

För många skolor och skolledare är det en svårighet att förverkliga visionen så att den genomsyrar hela vardagsarbetet (Blossing, 2008). Skolinspektionen, (2010:15) påvisar att problem uppstår då rektorer inte förmedlar sina visioner och mål för skolans verksamhet. Detta medför otydlighet i verksamheten där tydliga riktningar för det gemensamma arbetet på skolan brister. Beslutsprocessen är otydlig från rektorerna, påpekas det i intervjuerna, där lärarna upplever sig inte heller ha inflytande över de beslut som fattas på skolorna. Vikten under alla förändringsprocesser är att arbeta med förändringar och skapa ett klimat som gör att lärare och elever kan komma med idéer och förslag där möjlighet finns att genomföra de i praktiken. Blossing, (2008) menar att utvärdering av de mål som man satt för förändringsarbetet, ska vara väl genomförda på alla skolor och av alla lärare. Då ett förändringsarbete har kommit igång bör man via uppföljningen se till att det håller samma uthållighet som det gjorde i början.

Det framkommer från utsagorna att med en ökad klyfta mellan formuleringsarenan och realiseringsarenan uppstår ett dubbelt informationsproblem. Lindensjö & Lundgren, (2014) talar om en paradox när det gäller planering och genomförande av utbildning och beslut om mål och innehåll i utbildning samt realiserandet av den. De menar att den grundläggande produktionsstrukturen skapar en paradox och kallar den för reproduktionsparadoxen. Denna paradox gäller vid planerande och genomförande av utbildning och kan innebära konsekvenser av verkställandet med förändringen.

Elevernas förväntningar på skolan i Sverige

Nedan berättar nyanlända elever om sina upplevelser och förväntningar på skolan i Sverige. Utsagorna kan granskas kritiskt eftersom intervjuerna gjordes strax efter att eleverna lämnat Introduktionsenheten och förflyttats till ordinarie hemskolor. Detta kan även vara en bakomliggande faktor till varför eleverna inte hade anpassat sig till sin nya skolmiljö och dess gemenskap. Det tar ett tag att komma in i utbildningssystemet och anpassa sig till omgivningen och språket. Självklart blir det enklare då eleverna har rätt resurser som stöttar dem i utvecklingen och lärandet men samtidigt är tiden också en viktig faktor för att komma in i skolsystemet på ett effektivt sätt.

Hur upplevde eleverna mottagandet i det nya landet – vad var det som var bra och mindre bra?

Nyanlända elever som kommer till Sverige har positiva förväntningar på skolan och de möjligheter som ges genom det svenska utbildningssystemet. Detta framkom tidigare i delen om lärarna: Nedan förklarar eleverna sina upplevelser med mottagandet i skolan i Sverige:

När jag skulle börja i skolan i Sverige var min rädsla att jag inte skulle förstå någon och att ingen skulle förstå mig. Jag trodde att skolan skulle innehålla bara svenska elever vilket gjorde mig rädd. När jag såg min klass och träffade min lärare och det visade sig att hon talade arabiska blev jag genast glad. Jag blev även jätteglad att träffa alla elever som

talade mitt språk. Jag hade något gemensamt med både eleverna och läraren. Jag fick känslan av att vi skulle förstå varandra bättre (Emina, 2013/06/22).

Då nyanlända elever kommer till skolan ska de vara glada, precis som jag var. Eleverna tycker om skolan här i Sverige mer än i sina hemländer. I Sverige är mottagandet bra, skolan är mycket bättre än i våra hemländer (Mohammed, 2013/04/22).

Mina förväntningar på den svenska skolan var att jag skulle lära mig och att jag skulle utvecklas. Jag har hopp om att jag ska gå på universitet och sedan börja jobba. Skolan är bra, den är som jag förväntade mig. Mottagandet var jättebra och jag var glad (Farheo, 2013/07/09).

Eleverna är positiva då de börjar på en mottagningsenhet i Sverige. Eleverna hamnar i en trygg kulturell frizon där de omges av elever som är i samma situation som de. Då lärarna är engagerade i elevernas historia, bakgrund och i introduktionen får eleverna positiva attityder till lärandet. Eleverna upplevde mottagningsenheten som en övergångsfas där de framför allt fick landa och en möjlighet att skaffa sig en grund i det svenska språket innan de går vidare till större skolor som kan utgöra större utmaningar. Nedan förklarar elever om sina känslor kring mottagandet:

Först kändes det att jag inte ville gå på Introduktionsskolan men när jag slutade saknade jag det jättemycket. Jag saknade mina skolkamrater, studiehandledare och min lärare. Inget var dåligt i skolan (Farheo, 2013/07/09).

Det är viktigt att nyanlända elever kommer till Introduktionsskolan innan de går till sina hemskolor för att öva på språket så att ingen retar de (Mohammed, 2013/04/22).

Jag kom direkt till Introduktionsskolan. Jag blev mest glad över att hela skolan kändes som en enda familj och alla var nära varandra. Jag ville inte gå hem då vi slutade, och önskade att vi fick stanna i skolan tills klockan blev tre eller fyra. Nu på min ordinarie hemskola vill jag istället gå hem tidigt och kollar ständigt på klockan (Emina, 2013/06/22).

De nyanlända eleverna lämnar sitt hemland nervösa och landar i det nya landet förvirrade, trötta, men samtidigt fortfarande glada och förväntansfulla över det nya. De har olika erfarenheter med sig i bagaget vilket kan ha olika inflytanden på deras lärande. Eftersom eleverna utsätts för en ny skolkultur beroende på var de flytt ifrån kan det vara orsaken till att de tappar en del av sin identitet i början innan de lyckas knäcka de koder som gör att de har möjlighet att klara av det vardagliga arbetet. Eleverna visar ofta att de är glada att vara i skolan men kanske inte alltid vågar delta aktivt men ändå är de deltagande. Vidare visar utsagorna hur viktigt det är att lärarna förstår att eleverna inte nödvändigtvis är i behov av särskilt stöd till en direkt början. Utan de kan vara förvirrade i början då de hamnar i ett nytt land. Eleverna har uttryckt att de i allmänhet mått bra, känt trygghet och varit glada över sitt första mottagande. Intervjuerna visar att det upplevs som positivt att träffa andra elever som också är nyanlända och som har gemensamma erfarenheter. Eleverna känner att en sådan organisation är anpassad just för nyanlända elever och deras behov.

Eleverna har ingen större interaktion med övriga elever från ordinarie hemskolorna eftersom Introduktionseenheten är en separat byggnad men relativt nära till ordinarie hemskolorna. För vissa hemskolor är det gångavstånd från Introduktionseenheten, men för andra hemskolor måste eleverna ta kollektivtrafik. Introduktionseenheten är en mottagande enhet med bara nyanlända elever. Trots detta framgår inget i intervjuerna, om att eleverna på något sätt känt

sig uteslutna från ordinarie hemsolor, klass eller elever under tiden som de gått på Introduktionsenheten.

Eleverna är i behov av att få vara på en lugn enhet anpassad efter deras behov. Det tar tid innan de nyanlända eleverna anammar den nya skolmiljön och vågar slappna av. Främsta faktorn för tryggheten blir som jag förstår den starka gemenskapen och relationerna som skapas i skolan. Deras välbefinnande relateras dessutom till att de har något gemensamt med både elever och lärare på mottagande skola. På introduktionsenheten kunde lärarna många språk och var väl förtrogna med vad de gått igenom och hade mer tid för eleverna eftersom alla var nyanlända på Introduktionsenheten och inte ensamma i det nya landet.

Elevernas erfarenheter av kartläggningen

Utgångspunkterna för kartläggningen har varit vardag och intressen dvs. att lära känna eleven generellt, dess språk, tidigare skolgång och tankar samt förväntningar på utbildning. Punkterna gäller för att lära om elevens skolbakgrund, litteracitet samt matematiska tänkandet. Kartläggningsmaterialet har använts vid olika former av samtal, strukturerade eller icke-strukturerade, på elevens starkaste språk med hjälp av studiehandledning eller lärare som talar elevernas språk. I undervisningen har man dessutom använt olika undervisningsmetoder där de utgått från att skapa en delaktig miljö i helklass där ett flerstämmigt samtal ägt rum, skapat mindre samtalsgrupper, gett vissa elever stöd i samtalet, noterat i diverse matriser sedan gjort de slutgiltiga noteringarna direkt efter samtalet eller lektionen. Kartläggningen består av kontinuerliga observationer över vad eleverna kan sedan tidigare och inte enskilda provuppgifter.

Kartläggningen på Introduktionsenheten görs utifrån det språk som de nyanlända eleverna är starkast i parallellt med introduktionen. Själva kartläggningen ses som ett positivt stöd där eleverna menar att deras tidigare kunskaper ses som viktiga och att lärarna visar ett intresse för de som personer. Eleverna förklarar att det skapas en bredare delaktighet i undervisningen på Introduktionsenheten med hjälp av kartläggningen och där de ser kartläggningen som en förberedelse inför kommande studier på hemsolorna. Utöver kartläggningen som görs på Introduktionsenheten menar eleverna att de behöver ha baskunskaper i det svenska språket innan de har möjlighet att klara kraven för undervisningen på hemsolorna. Sandra, (2013/04/30):

Det var bra med kartläggning. Lärarna får på så sätt veta mer om en som nyanländ elev, de får reda på vad man kan och vad man behöver utveckla. Det kändes inte som om någon testade mig, utan jag fick en känsla av att lärarna var intresserade i vad jag kunde sedan tidigare. Jag blev glad för att de verkligen ville veta mer om mig som person och inte bara att man måste göra något, utan att de vill göra något för att hjälpa eleverna.

Så här förklarar Mohamed, (2013/04/22) sin syn på kartläggningen kontra lärandet av det svenska språket:

Kartläggningen var bra men det viktiga är att jag lär mig svenska och andra ämnen för det är det som är viktigast efter att jag slutar på Introduktionsskolan, annars blir det svårt för mig. Det är bra att jag får studiehandledare och kartläggs, då kan jag få mer hjälp.

Tanken med kartläggningen är att den ska vara framåtsträvande och vägledande i det fortsatta arbetet med eleven på hemsolorna. Personalen får via kartläggningen en inblick i elevernas

bakgrund och kunskaper inom olika ämnen för att på så sätt anpassa undervisningen till eleven. Eleven får på så sätt mer delaktighet och blir integrerad i skolan i allmänhet. Kartläggningen var bra menar eleverna, men vad som är betydande för integration och avgörande för skolframgång är ett fungerande läs- och skriftspråk och kunskaper i svenska. Att ha ett fungerande läs- och skriftspråk och gruppgemenskap med andra elever ger möjligheter att utveckla relationer i skolan samt att skapa tillhörighet som ger positiva förutsättningar för integration menar Rubinstein Reich & Tallberg Broman, (2000). I det integrationsskapande får det gemensamma språket ett centralt utrymme och blir på så sätt vid sidan om kulturen den viktigaste identitetsmarkören av svenskhet (Rubinstein & Tallberg, 2000).

Att bygga broar skolor emellan för bättre samverkan

Överlämning

Inför överlämningen av kartläggningsmaterialet till ordinarie hemskola hålls ett möte med elev, föräldrar (god man), lärare från Introduktionsenheten och lärare från ordinarie hemskolan. Diskussion förs kring vad som har kartlagts under de två månader som eleven har gått på Introduktionsenheten. Diskussion kring vad som dokumenterats sker och lämnas över. Inget som lämnas över till mottagande lärare och skola får sägas utan föräldrars (god mans) närvarande och samtycke. Kartläggningen syftar till att fungera som ett underlag och stöd för ordinarie hemskolor. Materialet är ett stöd för elever och föräldrar som ska visa vart eleven befinner sig i sitt lärande, vilka förmågor denne har, attityd och motivation gentemot ämnet, och vad som behövs utvecklas.

Överlämningen ligger till grund för:

- Beslut om klassplacering
- Planering av utbildning för elever
- Eventuell utredning för elev i behov av särskilt stöd

Om man på Introduktionsenheten antar att en elev är i behov av en utredning eller i behov av särskilt stöd kontaktas skolans elevhälsoteam så tidigt som möjligt så att eleven får rätt åtgärder snarast möjligt. Rektor och den som rektorn har gett uppdraget till, läraren och studiehandledaren, är med vid överlämningssamtalet. Därefter tar rektor tillsammans med läraren beslut kring klassplacering och eventuella särskilda åtgärder. För de ordinarie hemskolorna som tar emot flest elever bokas möte inför överlämningssamtal som läggs under en heldag på Introduktionsenheten. Mötet börjar med att ge information där man diskuterar kring uppdraget och syftet med kartläggning samt överlämningssamtalet. Tolk är bokad vid behov. För de skolor som tar emot några elever kontaktar rektorn och diskuterar vilken form som blir bäst.

Flytten till ordinarie hemskolan

Eleverna gynnas av att det finns välutvecklad samverkan inom skolorna och mellan lärare som de möter. En smidig övergång till ordinarie hemskolan skapar trygghet åt de nyanlända eleverna. De får via överlämningen möjlighet att träffa sin nya lärare, tillsammans med sin gamla lärare samt föräldrar (god man). Att byta klass är en omställning i sig för vilken elev som helst men för en nyanländ elev kan detta miljöbyte bli en extra stor omställning då de

lämnar Introduktionsenheten för att gå till ordinarie hemskola. Nedan förklarar eleverna sina upplevelser av överlämningen.

Överlämningen gick bra. Jag trodde att skolan skulle vara bättre men så var det inte. På rasten är jag själv och läser eller lyssnar på musik, jag har ingen att prata med. Ingen vill vara ens vän. Jag saknar mina tider på Introduktionsskolan. Tanken av att jag skulle byta skola tyckte jag inte om. Jag var inte glad, för jag visste att jag inte skulle bli glad på den nya skolan. Jag hade en känsla av att jag skulle känna mig utanför, och att eleverna inte skulle vara förståndiga. Det är tråkigt på den nya skolan, inget är roligt och bra. Jag är glad att jag har vänner från Introduktionsskolan som går i samma förberedelseklass som mig (Sandra, 2013/04/30).

När jag började på ordinarie hemskolan kunde jag mer än de elever som går här. Mottagandet i den nya skolan var bra, jag var nöjd. Jag har fått gå vidare med de andra klasserna där uppe (förberedelseklass). Där går vi från årskurs två till sex i samma klass. Förberedelseklassen har olika nivåer där de som inte kan går i en klass där nere och de som kan går i en klass där uppe. Jag får vara både uppe och nere. Det tog mer tid att vänja mig vid klassen, längre tid än på Introduktionsskolan. Jag hade velat gå kvar på Introduktionsskolan (Mohamed, 2013/04/22).

Jag skulle vilja ha som Introduktionsskolan, men inte min ordinarie hemskola. Jag skulle vilja vara i en integrerad klass med en studiehandledare som lär mig att förstå det som lärs ut. Förberedelseklass vill jag inte ha, jag skulle vilja radera det på skolan. Men Introduktionsskolan vill jag behålla, jag tycker att det räcker med att jag får intro så att man klarar sig, lär sig koderna och sen fortsätta med nästa steg och klass. Det blir svårt men man anpassar sig och vänjer sig att klara av det på ett eller annat sätt (Emina, 2013/06/22).

En del elever bekräftar att det inte är lätt att flyttas runt i omgångar och att dessutom lämna Introduktionsenheten efter så kort vistelse. På hemskolorna blev det för eleverna svårt i skolan och att integrera sig, skapa gemenskap till andra i skolan och hänga med i undervisningen då de saknade kunskaper i det svenska språket. Eleverna känner dock en lättnad över att vara tillsammans med andra elever som också inte har tillräckligt med kunskaper i det svenska språket. De får på så sätt en möjlighet att börja från början utan att känna sig exkluderade eller sämre. När eleverna ser den internationella klassen, träffar lärarna och eleverna som har gemensamma referensramar som de, förvandlas deras inre rädsla för det främmande till trygghet. De menar att det är tryggt att andra i skolan befinner sig i samma situation som de. Eleverna blir på så sätt mer avslappnade och vågar vara en del av allt på Introduktionsenheten till skillnad från ordinarie hemskolorna.

Integration ur nyanlända elevers perspektiv

Svenska skolans nationella mål samt skollag fastställer en jämlikhet där man menar att alla barn ska behandlas lika samt ges lika chanser och möjligheter. Ett av integrationsarbetets första och viktigaste mål är att jämlikheten blir bättre och att standarden på undervisningen höjs. Dessutom betonas det att i skolan ska alla barn träffas över klass, kön och etnicitetsgränser och att man ska lära av varandra genom daglig kontakt. Då elever med olika bakgrund och erfarenheter beblandas kommer en påverkan för attitydförändring att äga rum. Sådan påverkan kan skapa nya erfarenheter vilka även kan spridas långt utanför skolvardagen (Bunar, 2001).

Integration handlar om att känna trygghet och tillit till omgivningen, och samtidigt vara en del av omgivningen och accepteras för den person man är (Lahdenperä, 2004). Eleven ska i skolan mötas av respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som erbjuder trygghet, skapar vilja och lust att lära (Lgr11). Övergången till hemskolan är inte smärtfri. Flera elever berättar att de känner sig isolerade, mycket på grund av språket som är avgörande för kommunikation. Språket är nyckeln för att kommunicera med andra och för att socialisera. Eleverna anser att det svenska språket är viktig för att skapa gemenskap och god kommunikation med andra elever. Eleverna fann det förvånande att uppleva exkluderingen från egna landsmän. Daniel, (2013/05/05) beskriver sina erfarenheter av skolintegration genom att berätta:

På Introduktionsskolan var jag välkommen och lärde mig mycket. Då jag skulle flytta kände jag mig glad men samtidigt så var jag inte redo för det. Jag var lite besviken inombords. Jag fick höra från släkt och vänner att den nya skolan skulle erbjuda mera kunskaper och lära mig mer. Men så var det inte. Jag fick en bra lärare som hjälpte oss att komma in i klassen och som gav oss mycket eget ansvar. Jag hade föredragit att stanna på Introduktionsskolan under en längre tid för att lära mig mer och sedan gå till en ny klass på ordinarie hemskolan. Det kändes lite svårt från början att igen behöva byta till en ny skola, det hela gick för fort. Tryggheten var att jag skulle få gå tillsammans med elever från Introduktionsskolan och börja i samma klass. Jag har inte lärt känna någon ny elev utan det hela flöt på som vanligt. Vi är sju stycken i klassen. Alla vi hade lärt känna varandra sedan innan med andra ord hade inte mycket ändrats på. Det var svårt i början men sen lärde jag mig mer svenska och det gick därför bättre för mig.

Trots förändringarna förklarar eleverna att de ännu inte känner sig integrerade eller är en del av ordinarie hemskolan. Ännu har eleverna inte gemensamma lektioner med ”ordinarie klasser” inte heller alla ämnen på grund av bristande kunskaper i svenska. De är i samma situation som de var vid Introduktionseenheten utan större skillnad. Vad är det då som inte fungerar ute på ordinarie hemskolorna – är det brist på vänner eller svårt att hänga med för att de inte kan språket eller tillräckligt i de olika ämnena? Sandra, (2013/04/30) berättar:

Här på ordinarie hemskolan får jag en känsla av att eleverna särskiljer varandra. Eleverna ser på en som nyanländ på ett nedvärderande sätt, vilket får mig att inte känna mig delaktig i skolan. Om jag inte pratar bra svenska skrattar de åt mig och de säger ”vi kan inte prata med dig, du kan inte svenska”. Till och med elever från mitt eget land säger ”prata svenska med oss!” Jag blir chockad över hela situationen och känner att jag inte kan prata öppet med alla elever i klassen och på skolan.

Det som kan vara negativt för nyanlända ungdomar är att de kan få en luddig bild av svenska skolan där man tror att man kan göra lite som man vill. Inte förr än man har förstått sociala koderna och hur man ska uppträda i samhället som övrigt kan de komma långt i sin utveckling (Bunar, 2001). De nyanlända eleverna har svårt att klara skolan eftersom de bemöts av stora skillnader i språk och undervisningsform, och att eleverna särskiljer sig från varandra beroende på hur länge man har varit i Sverige och eller gått i den nya skolan. Eleverna har inte hunnit lära sig de sociala koderna för att fungera ihop med övriga elever på hemskolorna. Den samspelande sociala miljön visas vara en viktig faktor för lärandet, utvecklingen, tryggheten och gemenskapen i det nya landet (Suarez- Orozco & Todorova, 2008).

I elevintervjuerna framkommer att dialogen och kommunikationen mellan nyanlända elever och lärare är bland det viktigaste för elevernas integration och dess känsla av samhörighet i skolan. Det sociokulturella perspektivet innebär att elevernas lärande sker i samspel med deras omgivning, menar Vygotskij (Säljö, 2000). Den positiva lärandemiljön stimulerar eleven att vilja lära sig, känna sig glad och motiverad i sin skolutveckling. Denna miljö

upplevde eleverna på Introduktionsenheten genom att de erbjöds mer delaktighet, stöd och uppmuntran från lärare och andra elever.

Intervjuerna tyder på att eleverna inte hinner med på lektionerna, bland annat när läraren talar alldeles för fort. Innan eleven har hunnit slå upp ett ord i lexikon så har läraren sagt flera svåra ord. Studiehundledning integrerad i undervisningen är därför uppskattat av eleverna, där de undviker hamna i sådana situationer. Lärandet blir meningsfullt då undervisningen utgår från det egna språket parallellt med det svenska språket:

På min nya skola pratar läraren för fort, hon mumlar, jag förstår inte vad hon säger och ibland ber hon oss göra något och jag förstår inte vad hon ber mig att göra vilket gör att eleverna i klassen skrattar. Det blir lite jobbigt. Jag undviker oftast att prata i klassen så att de inte retar mig och får dåligt intryck av mig. Jag är oftast tyst och lyssnar på läraren, jag vill inte prata eller störa på lektionen. På Introduktionsskolan var jag mer engagerad (Emina, 2013/06/22).

Eleverna var nöjda med Introduktionsenheten just för att de hade möjlighet till mer modersmål i undervisningen och omgavs av elever som talar deras språk. Utifrån det egna språket kunde eleverna stötta varandra mer i lärandet.

Inkluderingen i ämnesundervisningen innebär inte nödvändigtvis att man är inkluderad i hela klassen rent fysiskt. Utan här menas att integration och exkluderande bör ses i relation till målsättningen "en skola för alla". För att klara skolans ämnen blir det ytterligare en utmaning då mycket främmande ord och begrepp behöver läras in. Det råder en relation mellan ett första språk och andraspråksinläring där en god grund i modersmålet underlättar och snabbar på andraspråksinläringen. Detta talar för att modersmålsundervisningen i skolan måste få större utrymme (Rubinstein Reich & Tallberg Broman, 2000). Det framgår även att studiehundledningen som eleverna får på ordinarie hemskolorna inte är i samma omfattning som den de hade på Introduktionsenheten. Det är nämligen en viktig utgångspunkt att ha höga förväntningar på nyanlända elever och att främst arbeta med stöttning. Då studiehundledning finns med i klassen på heltid och där undervisningen utgår från att arbeta med ord parallellt med ämnet i fråga blir undervisningen meningsfull. Inte förrän man uppnår detta kan man tala om ett aktivt deltagande och integration för nyanlända elever. Trots att riktlinjerna betonar vikten med studiehundledning blir det i verkligheten svårt att hitta studiehundledare eller modersmåls lärare som är utbildade i olika ämnen.

För att förstå vilka barn som har tillgång till skolan och det lärande som sker där måste man erkänna och ta i beaktande den enskilda skolans karaktär och kulturella normer. Faktorer som barnets liksom lärarens klasstillhörighet, kön, etnicitet samspelar och påverkar hur eleven ses av andra i klassrummet och hur eleven ser sig själv, samt förhåller sig till lärandet och skolans krav. Etnicitet, kön och social klass är inga enhetliga kategorier som nödvändigtvis påverkar eleven på ett bestämt sätt. För varje individ i en viss social och historisk kontext kan kategorierna ha olika inverkan (Rubinstein Reich & Tallberg Broman, 2000). Studien visar att kartläggningen inte bidrar med stöttning för elevens gemenskap och klasstillhörighet dessutom har eleven inte heller fått undervisning efter enskilda behov utifrån det som framkommit i kartläggningen. Kartläggningen har förklarat elevens generella kunskaper från hemlandet men har dock inte fungerat för att ge eleven tillräckligt med studiehundledning, inte heller rätt klassplacering eller underlättat integrationen med övriga elever i skolan.

Att komma till ett nytt land innebär en stor omställning för dessa elever. Det är inte så enkelt som det förs fram i riktlinjerna. Lösningen är inte att slussa runt eleverna till olika grupper eller integrera kärnämnen på ett främmande språk. Det kan istället medföra mer kaos i

elevernas liv. Vissa elever kommer stressade och uppjagade i mötet med det nya och är i behov av olika mycket tid för att erhålla en trygg grund där man kan inhämta nya lärdomar. Andra elever har mycket kunskaper med sig i bagaget och är inte redo direkt i början att visa det utan behöver ta sin tid Daniel, (2013/05/05) förklarar sin hållning till mötet med det nya och berättar:

Det är inte lätt att komma till ett nytt land, man känner sig vilsen. Låt svenskarna komma till mitt hemland så kommer de också att känna sig vilna till en början. Man är starkast i sitt eget land för det är där man kan och har lärt sig om allt.

Sammanfattningsvis framkommer ur elevintervjuerna att vikten för en trygg skolstart i det nya landet blir då eleverna är glada att gå till den nya skolan. De kommer med motivation till Sverige i hopp om att utbilda sig och få en bra framtid. Eleverna har normalt gått i hårda skolor med tuffa studieförhållanden i hemlandet. Integration handlar om att alla elever blir sedda och förstådda utifrån sina förutsättningar i skolan. I likhet med detta menar Lahdenperä, (2004) att det är viktigt att läraren och ledaren sätter sig in i elevers situation och för att göra det måste skolan ha kännedom, förståelse och erfarenheter av interkulturella kontakter och möten. Utifrån de nya kraven bör skolan intressera sig för elevernas bakgrund, liv och kultur för att skapa förståelse för denne i mottagandet. Interkulturella läroprocesser handlar om att hålla ett interkulturellt lärande och undervisning som baseras på studentaktiva och erfarenhetsbaserade metoder och arbetsformer (Lahdenperä, 2004).

Tanken bakom kartläggningen är att snabbt ge nyanlända elever det stöd de behöver för att uppnå grundskolans mål. Vikten bör vara den syn som skolan har på eleverna som individer och att de ges möjlighet att utvecklas utifrån sitt starkaste språk parallellt med svenskan. Här blir ambitionen att skapa lektioner som är meningsfulla för eleven. Detta innebär att de får rätt kunskaper efter rätt förutsättningar där tidigare kunskaper tas om hand och där eleven stötts gradvis efter deras behov och kunskaper utan att påskynda processen med antal månader på mottagande enhet eller år i förberedelseklass.

När elever kommer till Sverige med gedigna kunskaper blir stödet för denne främst att genom studiehandledning och mindre grupper kunna lära sig svenska för att sedan översätta sina kunskaper. Dessvärre godkänns inte elevernas betyg från hemlandet. Elever med gedigen skolbakgrund och bra betyg bör kunna få sina betyg beviljade i det svenska skolsystemet för att få nytta av sina tidigare studier. Det blir orimligt att skolan kartlägger elevernas tidigare kunskaper för att se vad de kan sedan tidigare när man samtidigt inte accepterar deras betyg från tidigare skolgång i hemlandet. När beslut om klassplaceringen fattas i samband med överlämningen till ordinarie hemskolan uppkommer ständigt konflikter om vilken klass eleven tillhört i hemlandet och i vilken klass den ska gå i här i Sverige. Det står tydligt på deras betyg vilken årskurs de tillhört men trots detta tar skolorna inte hänsyn till det. Bland annat eftersom eleverna i hemlandet börjar skolan tidigare än vad eleverna här i Sverige gör. Många elever har dessutom gått på engelska skolor som för övrigt finns i Sverige, men ändå har man inte kunnat värdera betygen så att eleven får rätt klassplacering. Här gör det sig gällande att just svenska språket utgör ett hinder i elevernas lärandeutveckling. Eleven får börja om från början och känna att dennes tidigare kunskaper inte värderas tillräckligt och betyg inte respekteras i den nya skolan trots all kartläggning som gjorts. Detta resulterar i att eleverna som kommer till det svenska utbildningssystemet i många fall tvingas ofrivilligt gå om en till två klasser.

Sammanfattande analys

Redan år 1944 ställdes jämlikheten i centrum, den nya skolan skulle redan då präglas av mera frihet och större respekt för barns olika personligheter. Elever skulle inte sorteras upp i olika skolformer utan anpassning till barnens förutsättningar kunde istället ske genom individualisering av undervisningen inom klassens ram (Lindensjö & Lundgren, 2014). Vidare argumenterades att elever ska få de studier som passar dem bäst och att studiebegåvning ska gälla och inte att familjens sociala position är avgörande för elevers val av studieväg. Alla ska ha rätt till högre studier oavsett deras sociala bakgrund. Vidare skulle demokratin inte bara försvaras och underhållas utan också utvecklas. Det var inte bara skolans kunskapsmål som förnyades utan även dess fostransmål och formerna för undervisningens bedrivande. Jämlikhet i skolan belyser Lindensjö & Lundgren, (2014) menas att alla ska ha lika mycket av det goda vidare menar de om alla ska eller får precis detsamma aktualiserar många invändningar. Däremot lyfter Lindensjö & Lundgren, (2014. s41) en viktig punkt och menar att: *”det borde inte vara möjligt att redan på BB till ex utifrån information om föräldrarnas sociala position förutsäga barnens framtid. Utan alla borde ha samma möjligheter. Likvärda möjligheter att gå i olika skolor.”*

Denna studie syftar till att undersöka genomförandet av de ändrade riktlinjerna för mottagandet av nyanlända elever i skolan. Implementeringen som skedde på skolorna i förhållning till de förslagna riktlinjerna har enligt resultatet visat sig ha för- och nackdelar.

Realisering eller implementering av politik kan beskrivas som den process varigenom offentliga planer eller reformer förverkligas. Då ett beslut är mer genomarbetat t.ex. när målen är klart uttryckta och resurserna tillgängliga för alla skolor skulle hela genomförandet styras genom centralt. Beslutsfattarna kan på så sätt tyvärr inte veta om vad som påverkar genomförandet under förändringens gång. Detta kan t.ex gälla förändringar i tillgängliga resurser, de berörda prioritering av planen eller nya idéer på verksamhetsfältet. För att man på ett effektivare sätt ska kunna uppfylla dessa mål, överföra dess innehåll som har förlagts till lärare och genomföra reformen så måste den uppfattas som väsentlig för lärarna och innebära en fördel för dem. Styrning innebär härigenom att förstå villkoren för den verksamhet som ska styras inte bara materiellt utan även mentalt. Förändring tar tid och kräver såväl resurser och pengar som kompetens. Den kräver tid som oftast inte finns ute verksamheterna eftersom verkligheten hinner ikapp lärarna. Samtidigt som man tar till en förändring så krävs det att man följer upp hur allt går. Först då en noggrann uppföljning genomgås där lärare samt elever kommer till tals och har möjligheter att påverka, kan man vidare utveckla förändringen. Annars gör man på organisationerna olika uppgifter där man ändrar och förändrar samtidigt som man inte vet hur det egentligen har gått, vilken nytta det hela har gett samt vad man skall förbättra. När uppdrag förblir oklara visar studien att projektet blir mindre effektivt och lönsamt.

Svagheter i förändringen

I studien visade det sig problematiskt att få riktlinjerna att fungera i den praktiska undervisningen. Nyanlända elever integreras i den svenska skolan när det finns utbildade lärare anställda på skolan som talar elevernas språk och som kan underlätta det direkta arbetet med eleverna. Rätt kunskap behövs där inte införandet av resurser och satsningar på olika dokumentationsmaterial ensamt kan lösa nyanlända elevers hinder i skolan. Utöver det behöver skolan bli mer individ anpassad eftersom eleverna har olika behov och kräver olika

resurser för att klara skolans mål. Därför är det absurt att låta placera en elev som saknar tidigare skolbakgrund med en elev som gått en mångårig skolgång.

Inslussningen på hemskolan blir lidande av att det är för många elever som kommer i omgångar på året och där lärarna inte klara av att individanpassa undervisningen. Kartläggningen följs inte upp, lärarna får dessutom inte möjligheten att organisera en strukturerad undervisningsplanering för kommande studier, då nya elever kommer in till FBK- grupperna flera gånger per termin. I styrdokument står det att lärarna ska kartlägga de nyanlända eleverna, skicka med ett kartläggningsunderlag samt hålla en överlämning. Sedan är det tänkt att utifrån det som framkommit i kartläggningen ge eleven en klassplacering och undervisning efter deras förutsättningar. Svårigheten blir att skapa ett arbetssätt i undervisningen som utgår från kartläggningen när skolorna inte har rätta resurser för det, som tillräckligt med utbildade lärare som talar elevens språk, lokaler att dela eleverna i, och att eleverna inte har grundläggande svenska kunskaper innan de slussas till ordinarie hemskolor. Samtidigt är det ändå tänkt att alla elever når samma kunskapsmål.

Lärarna har lagt ner mycket tid och engagemang att ta fram och genomföra kartläggningar, ändå blir det praktiskt svårt att uppfylla visionen på hemskolorna. Förutom detta finns det brister i tidsperspektivet då eleverna endast skall gå på Introduktionsenheten i två månader. Lärarnas oro kring detta framkom i utisagorna. Som ett led i förbättringen vill man nu satsa på att lära känna elevernas skolbakgrund och tidigare kunskaper, vilket är viktiga utgångspunkter för undervisningen. När skolan uppmärksammar elevernas skolbakgrund, språk och identiteter vidgas acceptansen av olikheter i skolan.

Nackdelen med det nya arbetssättet visade sig utifrån studien vara att den inte är individanpassad, vilket framkom från eleverna som berättade att de skulle vilja stanna på Introduktionsenheten med utgångspunkt i deras behov och på grund av olika skolförutsättningar. Bedömningen om en elev behöver mer eller mindre tid på Introduktionsenheten bör göras individuellt. Alla elever är inte lika och tanken är att skolan ska utifrån det nya arbetssättet se till förutsättningar och behov. Då vi sätter en gräns på endast två månader på Introduktionsenheten för att snabbt kartlägga eleverna har vi även satt en direkt spärr för elevernas behov och förutsättningar och att kunna individanpassa skolan utifrån varje enskild elev. Det kan vara givande för några elever att endast gå två månader på Introduktionsenheten, t.ex. elever som har en gedigen skolbakgrund och generellt mår bra. Dessa elever anpassar sig fort, visar, vågar och är öppna på ett annat sätt. Elever med en gedigen skolbakgrund kan känna att det blir slappt på Introduktionsenheten och behöver mer utmaningar. När det ständigt kommer in nya elever tvingas de bromsas till i sin lärandeutveckling. Därför är det av vikt att skapa förutsättningar utifrån elevernas individuella behov och sedan göra slutliga bedömningar om vad som är bäst för eleven ifråga. Därutöver menar lärarna att mer tillit till deras bedömningar bör vara aktuellt. Till detta hör förtroende för lärarnas bedömningar kring vart eleverna befinner sig och hur långt de har kommit i lärandet därav med utgångspunkt vilken hjälp som är allra bäst för dem.

Enligt lärarnas beskrivningar om förändringen framkommer att det allra bästa vore om man hade väntat med hela förändringen tills det genom lag blivit klart att man ska kartlägga nyanlända eleverna. Göteborgs Kommun borde inte ha initierat ett nytt arbetssätt dvs. förrän förslagen i de nya riktlinjerna blivit till lag och där ett enhetligt kartläggningsmaterial finns tillgängligt. Det läggs ner mycket tid på föreläsningar, studiedagar, möten m.m. för att lära om kartläggningen samtidigt som det inte finns något färdigt underlag. Mest effektivt vore att man, istället för att presentera olika idéer och kartläggningsmaterial samt att ta fram egna förslag på material, bör vänta med att påbörja nya arbetsformer på skolorna tills allt blir

färdigt. För att förändringen ska utvecklas kvalitativt är det dessutom den pedagogiska ledningen och lärarnas professionella ansvar som är ytterst viktig.

För att skapa en likvärdig skola för såväl nyanlända som andra elever i Göteborg men också nationellt är min uppfattning inte att kartläggningen behöver vara det verktyget man bör fokusera på. Desto viktigare blir den generella skolfördelningen och att eleverna ges möjligheter att uppnå målen utifrån sina behov och förutsättningar med hänsyn till den tid de behöver. Alla skolors organisering bör förändras mot en likvärdig riktning oavsett vilken grundskola som eleven hamnar i.

DISKUSSION

Skolan och mångfalden

Sverige är ett mångkulturellt land där migration på grund av etniska och andra konflikter världen över samt utvecklandet av arbetsmarknadsstrukturer gör att det mångkulturella samhället är ett faktum (Lahdenperä, 1995). Resultatet visar att det sker en utökad invandring och ett mångkulturellt flöde, vilket leder till förändringar i både samhälle och skola. Nyanlända elevers rätt till likvärdig utbildning har blivit ett angeläget utvecklingsområde i den svenska skolan.

Statistiken i studiens bakgrund visar att nyanlända elever som kommer till Sverige idag är i högre åldersgrupp. Det innebär att de i genomsnitt har kortare tid på sig att inhämta tillräckliga språkliga kunskaper för att uppfylla de mål som är satta för att bli godkända innan de lämnar grundskolan (Lagrådsremiss, 11/09/2014). I resultatdelen visas det att komma till ett nytt land med nya kulturella strukturer och ett helt nytt språk och möta dess förväntningar innebär en stor utmaning. Tiden för språkinläring samt kunskapsinhämtning som ligger till grund för den svenska skolans mål är oftast inte tillräcklig för dessa elever (Otterup & Ebeling, 2014).

Skolan är den plats som bör erbjuda bästa möjliga resurser för nyanlända elever när de börjar sin skolgång i det nya landet oavsett vilken verksamhet de hamnar i. Gemensamt för nyanlända elever som ska börja på skolor runt om i regionen är att lära känna ett främmande land, anpassa sig till nya skolrutiner, miljöer och införliva ett nytt språk. Undervisningen idag ser inte ut som förr, det finns ingen möjlighet att undervisa som man alltid har gjort. Dagens grupp som undervisas är ingen homogen utan en heterogen grupp med skilda språk, kulturer och identiteter. Det som eleverna i gruppen har gemensamt är att de har ett av många andra språk än svenska som sitt förstaspråk (Lahdenperä & Lorentz, 2010).

Flerspråkiga elever är vanligt förekommande i skolan och är även en växande företeelse eftersom antalet barn med utländsk bakgrund ökar. Alla lärare kommer med stor sannolikhet att möta elever från varierande språkliga och kulturella bakgrunder med skiftande språkfärdigheter i svenska och med olika modersmål. Därför blir det inte enskilda lärares arbete och ansvar att undervisa flerspråkiga elever, utan det handlar om hur hela lärandemiljön omkring eleven är organiserad med tanke på personal, ekonomi, indelning av grupper, språkkunniga lärare etc. som finns till den enskilde lärarens förfogande (Lahdenperä & Lorentz, 2010). I dagens skola gäller det att dekonstruera gammal kunskap och konstruera ny kunskap som främjar interkulturell pedagogik, mångfald samt likvärdig utbildning för alla

elever oavsett bakgrund eller skolform. Å ena sidan är förutsättningen för en likvärdig skola att den är rustad till att möta alla elever oavsett bakgrund eller etnicitet, å andra sidan visar studien att detta är en utmanande och komplicerad företeelse som skolan bemöter. Lahdenperä, (1995) menar dock att detta inte är en olöslig problematik.

Nyanlända elevers mottagande och integration i skolan i Sverige

Skolor som följs i studien utgörs uppskattningsvis till 99% av utländska elever. Dessa skolor hamnar automatiskt i en utesluten kategori och blir utanför integrationen i samhället i stort. Den generella uppbyggnaden av det svenska samhället skiljer förortselever åt från de etniskt svenska eleverna vilket tidigt skapar ett vi- och -de perspektiv. Emanuelsson, (2004) menar att då skolan sätter hinder mot den integrerande gemenskapen skapas begränsningar för skolans möjligheter som sedan ska bidra till utveckling och tillämpning av kompetens i olika avseenden (Emanuelsson, 2004). Integration är ett huvudmål i de nya riktlinjerna, vilka ska syfta till att alla skolors organisering och mottagande förändras i mötet med nyanlända elever. Det handlar om att förändra attityder, förebygga segregation och fördela resurser på rätt sätt för att få de nya riktlinjerna att fungera effektivt ur integrations aspekt.

Skolans roll i integrationen innefattar ett ständigt arbete med att utveckla verksamheten så att alla elever behandlas lika och genom att skolans organisering erbjuder lika möjligheter för alla elever i vårt samhälle. Integration genom skolpraktik handlar om att erbjuda en mötesplats där elever med olika bakgrund och erfarenheter kan mötas på lika villkor. Förhållandet mellan skola och integration inbegriper också skolans samarbete med det lokala samhället. Förändringen av skolan har därför blivit en angelägenhet i samhället och dess förutsättningar för att kunna erbjuda alla elever delaktighet och delaktighet i det svenska samhället. Segregationen kan motarbetas och integration kan infinna först då man sätter fler elever med svensk bakgrund tillsammans i skolan med utlandsfödda elever (Bunar, 2001).

Elever som är nyanlända bör hamna i skolor runt om i hela landet och inte slussas ut enbart i förorterna där majoriteten av de bosatta är nyanlända eller har en utländsk härkomst. Då strömmen av invandring fortsätter och då eleverna placeras i samma område skapas det skolor med endast utlandsfödda elever, vilket i längden inte ger större framgång för integration oavsett om skolan arbetar med kartläggning av elevers kunskaper eller inte. Ungdomar känner sig inte riktigt hemma i Sverige eftersom de upplever brister i att skapa bekantskap med olika skolor vilket medför marginalisering och utanförskap. Elever med liknande social bakgrund bor oftast i samma område eller leker tillsammans på fritiden. Den sociala segregationen kommer därför inom boendet att återverka på segregationen inom skolan. Segregerade områdens sociala och etniska strukturer skapar skilda förutsättningar för arbetet i de påstådda likvärdiga skolorna samt hur kulturell mångfald hanteras där och omgivningens attityder till området (Bunar, 2001). Vidare skriver Emanuelsson, (2004) att integreringsbegreppet kan stå för utvecklingsprocesser som ska arbeta mot målet integration. Med detta menas att ha en gemenskap där alla har sin naturliga tillhörighet, lika värde, rätten till hel och full delaktighet samt ett medansvar att forma helheten. Integration är en riktlinje till demokrati som ser människors olikheter som en tillgång för det gemensamma bästa än som orsaker till problem och svårigheter.

I arbetet med de nyanlända eleverna gäller det att skolorna har ett internationellt perspektiv, vilket innebär att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden som finns (Lgr11, s. 9). Lahdenperä, (2004) talar om och beskriver att interkultur är ett förhållningssätt där målet är att tillämpa den i alla ämnen och organisationer. Begreppet interkultur innefattar interkulturellt lärande, pedagogisk forskning, kommunikation och mångkulturell skolutveckling. Interkulturell refererar till en interaktionsprocess med en ömsesidig kontakt mellan personer med olika kulturella bakgrunder och främjar en lyckad integrering samt acceptans av elevernas olika identiteter i skolan (Lahdenperä, 2004). Grundideologin bakom integrationstanken och allas lika värde menar Egelund, Haug & Persson, (2006) är inte en självklarhet och utmanas konstant. Det är inte heller en självklarhet hos alla på skolan, dessvärre är skolan en plats där motstridigheter uppkommer på samma sätt som i samhället i övrigt vilket även framhävs i studiens resultat (Egelund, Haug & Persson, 2006).

Skolan har en nyckelroll och är en viktig hälsofrämjande faktor utanför familjen för nyanlända elever (Ascher, 2014). I resultatet talar eleverna om att en bra skola eller en bra lärare kan vara avgörande för att skapa trygghet för de i mötet med det nya. Vidare menar Ascher, (2014) att arbeta med nyanlända kan upplevas som en svår utmaning eftersom elevernas inlärningsförmåga kan påverkas av faktorer som ligger utanför den traditionella pedagogiska kompetensen. Han menar här att skolan kan via små insatser göra stora framsteg i dessa elevers liv. Skolsituation och inläring påverkar elevers välbefinnande vilket framgår tydligt i elevernas utsagor. Vissa av de nyanlända eleverna hyser osäkerhet och rädsla för att flytta tillbaka till den plats de flytt ifrån. Skolan blir på så sätt en hälsofrämjande plats för många elever. Den blir ett stöd som skapar trygghet och en nyttig relation för dessa elever, samtidigt visar den på att det finns människor som stöttar en oavsett vilken situation de befinner sig i (Ascher, 2014). Ibland är det enkelt att se problem och svårigheter i mötet med nyanlända elever. Marginalisering av elevgrupper är ett problem. Det är skolan som har undervisningssvårigheter och som måste ändras (Bunar, Rapport nr. 6:2010). Dessa elever är inte en homogen grupp, uppgiften blir därför att försöka förstå de utifrån sina förutsättningar och tidigare erfarenheter samt se de i deras egna sammanhang. Lärarnas utgångspunkt i det interkulturella beskrivs av eleverna i utsagorna vara att utveckla ett förhållningssätt där de får möjlighet att relatera det nya sammanhanget och den nya kunskapen till det som eleverna bär med sig från hemlandet - först då kan det riktiga lärandet ske.

Skollivet utgör inte endast undervisningen utan handlar mer om att eleven lever och tillbringar större delen av sin dag där (Parszyk, 1999). Skollivet blir på så sätt en metafor för problem mellan olika elever där många har en känsla av att vara utanför och tillhörande en i samhället avvikande grupp. Utifrån inkluderingsperspektivet i de nya riktlinjerna menar man att en social inneslutning i en klassgemenskap kommer att gynna de nyanlända elevernas språkutveckling. Samtidigt visar analysen att bristerna i de förändringar som genomförts är att: nyanlända elever som placeras direkt i en klass för att påbörja språk- och ämnesutvecklingen kan gynnas av det men samtidigt kan det innebära en del svårigheter för andra. Undervisningen och språkutvecklingen kräver att eleverna har svenska som andraspråk parallellt med modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet. Om dessa inte finns tillgängliga försvåras integrationen för eleverna i skolan oavsett om de får med sig ett kartlägningsunderlag till ordinarie hemskolan eller inte. Resultatet visar att nyanlända elevers språkkunskaper i svenska brister och att skolorna därför brottas med att få en lyckad integration igenom. Språket blir här med koden för lyckad integration.

Förhållningen till kartläggningen av elevernas tidigare kunskaper

I bemötandet gäller det att skolan inte har en rad åtgärdsplaner som i slutändan inte överensstämmer med elevernas grundförutsättningar. De nyanlända eleverna som kommer till Sverige är inga blanka blad utan eleverna har kunskaper, erfarenheter och språk med sig i bagaget som kan vara nyckeln till deras framgång i det nya landet. Skolornas ansvar är utifrån de nya riktlinjerna att ta tillvara deras tidigare kunskaper och inte falla i ett bristtänkande om elevernas kunskapsnivå. Elevernas tidigare kunskaper är tillgångar som kan vara angelägna för undervisningen och den fortsatta utvecklingen. Resultatet visar att tidigare kunskaper inte tas till hänsyn i undervisningen på ordinarie hemskolorna och eleverna måste i slutändan klara grundskolans mål på svenska. Det som man undervisar i skolämnena här i Sverige behöver inte alltid överensstämma med de kunskaper eleverna har fått tidigare i hemlandet. Skolorna tar dessutom inte hänsyn till elevernas tidigare betyg och klassplacering från hemlandet, däremot utgår man från en första kartläggning som då endast hunnits göras på två månader. Av den anledningen kan kartläggningen omöjligen visa på allt eleven kan sedan tidigare och därigenom få en klassplacering.

Elevernas modersmål och tidigare kunskaper fungerar dels som ett stöd under inläringen av ett andra språk samt nya kunskaper. Samtidigt är det motsägelsefullt då normen i skolans ändamål är svenska och att det är i svenska som elevernas kunskaper sedan testas i och betygsätts i, ex. nationella prov eller tester inför gymnasieskolans gruppindelning (Otterup & Ebeling mfl., 2014). Vikten av att anamma goda kunskaper i svenska blir för dessa nyanlända eleverna nyckeln in till det svenska samhället och för att nå målen i skolan. Integration blir då eleverna finner gemenskap, medkänsla och möjligheter i ett nätverk som de kan se sig själva i (Otterup & Ebeling mfl., 2014). Att inte nå godkända betyg i kärnämnen och av den anledningen inte kunna läsa vidare skapar sämre förutsättningar för de nyanlända eleverna att delta i samhället. Det tar långt tid för eleverna att kunna läsa och förhålla sig kritiskt samt tillgodogöra sig innehåll i olika läromedel. Trots tidigare kunskaper, gedigen skolbakgrund och med betyg från hemlandet är det tydligt att eleverna behöver tillgodogöra sig mycket goda kunskaper i skolspråket svenska för att klara av en grundskoleutbildning. Det är sådant som krävs för betygsriterierna för att bli godkända.

Lärare ska kunna bemöta, undervisa och stötta alla elever oavsett behov och förutsättningar. Då skolan misslyckas med detta krav och inte lyckas anpassa undervisningen till alla elevers behov och förutsättningar kan det enligt Haug, (1998) leda till allvarliga problem inom skolan som organisation. En skola för alla ansvarar att erbjuda alla elever samma undervisningschanser och att varje elev ska tillägna sig ett välfungerande läs- och skriftspråk. Skolans och lärarnas funktion i ett splittrat och segregerat samhälle blir ur ett integrationsresonemang betydelsefulla aktörer i välfärden.

Kartläggningen beskrivs ta tid och är en process som bör fungera som en parallell del i undervisningen och inte hetsas fram. Lärarna vill ha kunskaper om och insikt i elevers tänkande samt lärande innan kartläggningen sker. Detta menar Pehrsson & Sahlström, (1999) genom att inta ett deltagarperspektiv bör skolan utgå från det som eleven redan kan och utifrån elevens behov samt erfarenheter för att bedriva kartläggningen (Pehrsson & Sahlström, 1999). Tanken är att pedagoger ska känna sina elever innan kartläggningen sker samt skapa goda relationer till dem. Detta hinner de på introduktionsenheten inte göra på ett omfattande vis då eleverna går alldeles för lite tid där. Dessutom kan elevantalet i varje klassrum bli för

stort, vilket ger mindre tid för lärarnas förfogande att göra fördjupad kartläggning (Lundberg & Herrlin, 2005). I analysen visas det att för närvarande fungerar kartläggningen dessvärre inte som en naturlig del ute på ordinarie hemskolorna. Delaktighet, samarbete, gemensamt ansvar och flexibilitet i organisationen samt att ha inblick i skolans mål är utgångspunkter som man bör förhålla sig till för att en ny implementering ska äga rum och ge mest optimala resultat. Alla måste vara med på förändringen, stötta varandra samt delge av sina kunskaper och erfarenheter för att förändringen ska utvecklas och bli hållbar. Som ett led för att lyckas med det nya arbetssättet måste skolhuvudmannen ge mer stöd i verksamheten (Blossing, 2008).

Utifrån resultatet av intervjuerna visas det att modersmålsintegrering är en framgångsrik strategi för att eleverna ska utveckla kunskaper i svenska. Axelsson & Bunar, (2006) menar att flerspråkiga elever har större möjligheter till god språkutveckling och skolframgång om både modersmål och svenska som andraspråk utvecklas och används i en sociokulturellt stödjande miljö. Målet för skolan är att de tvåspråkiga eleverna utvecklar sitt modersmål och sin svenska samt utvecklar kunskaper genom såväl svenska som andraspråk som sitt modersmål. För detta krävs en organisation med fokus på samverkan, menar Axelsson & Bunar, (2006). Det är de tvåspråkiga eleverna som under sina ca fem-sex första skolår har möjlighet till en stark utveckling av tänkande och lärande på sitt första språk parallellt med andraspråket. Ju mer eleverna utvecklar sitt första språk kunskapsmässigt och tankemässigt sett till åldern, desto bättre kommer de att klara sin ämnesutveckling på andraspråket i slutet av sin skolgång. Detta gäller för alla elevgrupper som har ett annat modersmål än svenska (Axelsson & Bunar, 2006).

Pedagogers uppgift är att skapa en trygg miljö för de nyanlända eleverna (Skolinspektionen,14/02/2012). De flesta elever vill ju slippa förändringar och då är frågan om det är bra att bli trygg i en grupp för att sedan efter något år tvingas byta grupp. Skulle mottagandet i ordinarie skola kunna bli bättre? I samband med det förändrade arbetssättet visar resultatet att de nya riktlinjerna snarare skapat oordning för eleverna som flyttar till ordinarie hemskolor och för lärarna som tar emot eleverna. Eleverna brukade stanna på Introduktionsenheten från en till två terminer, men numera är tanken att eleverna stannar två månader för att kartläggas. Undervisningens syfte vid mottagandet på Introduktionsenheten försummas eftersom stort fokus samt resurser istället läggs på kartläggningen numera. Eleverna slussas dessutom skyndsamt till olika ordinarie hemskolor utan grundläggande kunskaper i det svenska språket. Syftet är att genomföra en kartläggning kring elevernas tidigare kunskaper som ska ligga till grund för deras fortsatta lärande. Å ena sidan ska integreringen till ordinarie skola och ordinarie klass bli snabbare, men å andra sidan sker det på bekostnad av elevernas trygghet, vilket framgår av resultatet. Detta skapar dessvärre en otrygg miljö, där bemötandet blir alldeles för kort och eleverna hinner inte landa vid sitt första mottagande, som också i resultatet visat att det frambringa en oro över att behöva byta skola för tidigt. I resultatet framkommer även att då eleverna inte har grundläggande kunskaper i det svenska språket skapas en inre stress istället för trygghet då de hamnar i större skolor.

Introduktionsenheten samt ordinarie hemskolan har haft det svårt att implementera det nya arbetssättet utan väl genomtänkta planeringsupplägg samt tydliga strukturer. Alla lärare har inte fått tillräckligt med fortbildning i kartläggningen för ökad kompetens innan förändringen togs i bruk. Att påskynda något skapar dessvärre inte bättre förutsättningar menar lärarna utan behovet av att få vara nöjd och glad i skolan samt få stöttning av en för dessa elever nära person till dem, ex. modersmåls lärare eller mottagande lärare, har en stor inverkan på elevernas fortsatta lärande. Att eleverna är glada i sin skola, mår bra, känner sig bekräftade och delaktiga gör att deras behov tas emot och där lärandet samt mötet med det nya

förknippas med något för de positivt. Eleverna behöver få en lugn och trygg uppstart för att känna sig glada och delaktiga och inte annorlunda eller på något sätt missgynnad.

Idag när 20 % av eleverna i svensk grundskola har utländsk bakgrund och andelen grundskoleelever under en tioårsperiod ökat med drygt fem procent i snitt, finns det all anledning att på djupet fundera över hur läroplanens intentioner kan bli verklighet för dessa elever (Otterup & Ebeling, mfl., 2014 s. 36).

Det finns inget sådant homogent som vi och de - alla är vi olika och kommer så att förbli. I samhället finns det dominerande tankemönster som leder till att individer dessvärre kategoriserar. Att kategorisera individer kan förenkla det att få samma individer att fungera i en komplex värld. Detta leder i sin tur till skillnader i möjligheter i såväl skola som samhälle. I slutändan är tanken trots förändringar att inte eleverna skall anpassa sig till skolan utan det är skolan som skall anpassa sig till alla elever. Om det då krävs att fundera på läroplanens intentioner eller annat så måste skolan revidera alla krav, mål samt styrdokument i strävan mot en likvärdig skola (Otterup & Ebeling, mfl., 2014). Det räcker då inte med att skapa förändringar baserade på kartläggningar. Som visas i analysen krävs det mycket mer än det för att skapa likvärdig utbildning för nyanlända elever. För närvarande finns det många visioner och diskussioner kring ämnet nyanlända elever, svenska som andra språk samt modersmålets betydelse i undervisningen. För att skolan ska kunna bidra med att ge nyanlända elever en bra start krävs det att hela skolorganisationen förmår beakta samtliga perspektiv kring nyanlända elever på ett sammanhållet sätt. Utöver allt krävs det rätt stöd från politiker, kommunens sida samt huvudman, rektorer och lärare (Skolverket, 2013.13:1394).

För mig är eleverna alltid kärnan i allt arbete som utförs på skolan oavsett förändringar eller vad vi väljer för material samt arbetssätt att utgå ifrån. Det är eleverna skolan bemöter, utbildar samt motiverar för att erhålla nya kunskaper och lärdomar under sin skolgång. Mot denna bakgrund anser jag att studien är relevant utifrån flera aspekter. Det bedrivs dessutom föga forskning kring nyanlända elever samt bristande kunskaper utifrån skolans praktiska skolvärld och elevernas egna röster samt erfarenheter kring hur de upplever skolintroduktionen och mötet med det nya (Bunar, 6:2010). Genom detta har jag valt att sätta fokus på denna verksamhets förändring som gått från att ha varit en Introduktionsskola till att ha blivit en Introduktionsenhet, där dess syfte och mål blivit att kartlägga de nyanlända eleverna istället för att introducera dem i den nya skolan och till det nya landet i stort.

FÖRSLAG TILL FRAMTIDA FORSKNING

För framtida forskning vore det nödvändigt att göra en uppföljning och utvärdering kring det förändringsarbete som genomförts samt de nya förslagen till riktlinjerna för nyanlända elever. En mer intresset vore att man närmare studerar och forskar kring hur den nya reformens förslag till förändringar efter en längre tid fungerar ute på ordinarie hemskolorna. Det kan samtidigt vara fördelaktigt att utveckla studien av dokumentationen och underlaget av kartläggningen och hur den tas emot och vidare utvecklas ute på ordinarie hemskolorna. Dessutom vore det av vikt att studera hur det går för eleverna efter en längre period ute på ordinarie hemskolorna och om det nya arbetssättet har främjat deras lärande, skapat integration och gett bättre skolresultat för de nyanlända eleverna.

KÄLLOR OCH LITTERATURLISTA

Ascher Henry, (2014). Kapitel 6: *Hälsans betydelse för nyanlända barns i skolan och skolans betydelse för nyanlända barns hälsa*. Otterup & Ebeling, (2014). (red). *En bra början om nyanlända - mottagande och introduktion av nyanlända elever*. s.96- 117. Studentlitteratur.

Axelsson Monica & Bunar Nihad, (2006). *Skola, språk och storstad: en antologi om språkutveckling och skolans villkor i det mångkulturella urbana rummet*. Förlag Pocy.

Bozarslan, Aycan, (2001). *Möte med mångfalden: förskolan som arena för integration*. Hässelby Runa.

Blob, Mattias. (2004). *Skolintroduktion för nyanlända flykting- och invandrarbarn. En översiktsstudie av arbetet i fyra storstadskommuner*.

<http://www.integrationsverket.se/upload/kampanj/RI2003/bilagor/blob.pdf> (Hämtad: 2013.12.06)

Blossing, Ulf. (2008). *Kompetens för samspelade skolor- Om organisationer och skolförbättring*. Lund: Studentlitteratur.

Bunar Nihad, (6:2010). *Nyanlända och lärande – en forskningsöversikt om nyanlända elever i den svenska skolan*. Vetenskapsrådets rapportserie 6:2010.

Bunar Nihad, (2002). *Skolan mitt i förorten. Fyra studier om skola, segregation, integration och multikulturalism*. Diss. Växjö Universitet.

Elmeroth, Elisabeth & Johan Häge, (2009). *Flyktingens barn*. Lund: Studentlitteratur.

Esaiasson, Peter m.fl. (2007). *Metodpraktikan*. Tredje upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.

Emanuelsson, (2004). *Integrering och inkludering i svensk skola*. ISBN Studentlitteratur Lund.

Egelund, Haug & Persson, (2006). *Inkluderande pedagogik i skandinaviskt perspektiv*. Liber

Göteborgs Stads riktlinjer för nyanländas elevers rätt till utbildning (Dnr 0523/13 2014/12/11).

Haug, Peder. (1998). *Pedagogiskt dilemma: Specialundervisning*. www.skolverket.se (Hämtad 2014.02.18)

Kvale, Steinar, (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Otterup & Ebeling, (2014). *En bra början om nyanlända - mottagande och introduktion av nyanlända elever*. Studentlitteratur.

Lahdenperä, P. (2004). *Interkulturell pedagogik i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.

Lahdenperä, P. (2004). *Att utveckla skolan som interkulturell lärandemiljö*. Lund: Studentlitteratur.

- Lundberg & Herrlin. (2005). *God läsutveckling. Kartläggning och övningar*. Natur & Kultur.
- Lahdenperä, Pirjo & Lorentz Hans. (2010). *Möten i mångfaldens skola: interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar*. Lund: studentlitteratur.
- Larsson, Pär & Löwstedt, Jan (2010). *Strategier och förändringsmyter – ett organisationsperspektiv på skolutveckling och lärares arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Lorentz, H. (2009). *Skolan som mångkulturell arbetsplats: att tillämpa interkulturell pedagogik*. Lund: Studentlitteratur.
- Lundgren Ulf P, (2000). *Från jämlikhet till likvärdighet*. Utbildning och Demokrati Vol 11, Nr 1.
- Lindesjö Bo & Lundgren Ulf P, (2014). *Utbildningsreformer och politisk styrning*. Liber.
- Larsson & Löwstedt, (2010). *Strategier och förändringsmyter: ett organisationsperspektiv på skolutveckling och lärares arbete*. Studentlitteratur AB.
- Lagradsremiss, (2014). Utbildning för nyanlända elever - mottagande och skolgång ID-nummer: Prop. 2014/15:45
<http://www.regeringen.se/contentassets/493eacd6499d4701855e4bcfd0c5dfcd/utbildning-for-nyanlanda-elever---mottagande-och-skolgang-prop.-20141545>
- Lpo 94. (2004). 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet. I: *Lärares handbok, skollag, läroplaner, yrkesetiska principer*. Solna: Läraförbundet.
- Lgr 11.(2011). 2011 års läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>
- Parszyk, Ing-Marie. (1999). *En skola för andra: minoritetselevers upplevelser av arbets- och livsvillkor i grundskolan*. Diss. Stockholm: Universitet.
- Pramling Samuelsson, Ingrid. (2010). *Ska barns kunskaper testas eller deras kunnande utvecklas i förskolan?*. ISSN 1890-9167 VOL 3 NR 3
- Peder Haug, (1998), *Pedagogiskt dilemma: specialundervisning*. Stockholm statens skolverk, Liber.
- Regeringens pressmeddelande, (2012-05-08).
- Rubinstein Reich & Tallberg Broman, (2000). *Den svenska skolan i det mångkulturella samhället. Konsekvenser för lärarutbildningen*. Malmö Högskola, Lärarutbildningen Rapporter om utbildning; 6/2000.
- Runfors, Ann. (2003). *Mångfald, motsägelser och marginaliseringar: en studie av hur invandrarskap formas i skolan*. Diss. Stockholm: Univ.
- Rodell Olgac, Christina. (1995). *Förberedelseklassen – en rehabiliterande interkulturell pedagogik*. Göteborg: Almqvist & Wiksell förlag AB
- Sandell Ring Anniqa (2012/04/10), *Pedagogiska kartläggning av nyanlända elever*.

http://www.andrasprak.su.se/polopoly_fs/1.103383.1349548105!/menu/standard/file/Sandell_Ring_Hassanpour_Symposium2012_ahorarkopior.pdf

Skolverket (2006). *Attityder till skolan*. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1711>

Skolverket (2008). *Allmänna råd och kommentarer för utbildning av nyanlända elever*. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1711>

Skolverket (2008). *Med annat modersmål – elever i grundskolan och skolans verksamhet*. Rap-
port 321 <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2116>

Skolinspektionens rapport 2009:3 Diarienummer 00-2008-474. Stockholm (2009).

Skolverket (2012). *Förslag till mål och riktlinjer för nyanlända elever – Redovisning av ett
regeringsuppdrag*. <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1728> (Hämtat 2012.04.20)
Skolinspektionens rapport, (2009:3)

SKL, (2010) *Nyanlända elevers utbildning – Goda exempel från tio kommuner*. Sveriges
Kommuner och Landsting.

Säljö Roger, (2000). *Lärande i praktiken ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm:
Bokförlaget Prisma

Suarez- Orozco Carol, Suarez- Orosco Marcelo. M, Todorova Irina. *Learning a new land:
immigrant students in American society*, (2008). Library of Congress Cataloging-
in.Publication Data.

Song, Steve; Róbert, Péter. *Immigrant student investigation in PISA 2006*. A call for a more
nuanced examination. *Journal for educational research online* 2 (2010) 1, S. 32-52
urn:nbn:de:0111-opus-45664.

Utbildningsdepartementet, (Ds 2013:6) www.regeringen.se/sb/d/108/a/209698
Utbildning för nyanlända elever. Ds 2013:6. Utgiven: 21 februari 2013; Typ:
Departementsserien (Ds); Avsändare: Utbildningsdepartementet.

Vygotskij, Lev S (2005). *Tänkande och språk*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB

Vetenskapsrådet. (2005). *Forskning av denna världen II- om teorins roll i praxisnära
forskning*. ISBN 91-7307-065-3 ISSN 1651-7350. Uppsala

Vetenskapsrådet, (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig
forskning*.

Wigg, Ullrika. (2008). *Bryta upp och börja om: berättelser om flyktingskap, skolgång och
identitet*. Diss. Linköping: Univ.

<http://www.gp.se/nyheter/goteborg/1.2130773-har-satts-nyanlanda-ratt-in-i-vanlig-klass>,
hämtat, 14/10/2013

<http://goteborg.se/wps/portal/enheter/grundskola/introduktionsenheten-i-ostra-goteborg>

www5.goteborg.se/prod

SCB, statistiska Centralbyrån, statistikdatabasen (2008). www.ssd.scb.se

<http://www.skolinspektionen.se/sv/Om-oss/Press/Pressmeddelanden/Nyanlanda-elever-far-inte-den-utbildning-de-har-ratt-till/> (Hämtad: 2013.03.15)

<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/Nyanlanda-elever/Nyanlanda-elever.pdf>

<http://www.skolverket.se/skolutveckling/2.7599/2.7600/elever-fran-syrien-okar-1.209454>

<http://www.skolverket.se/2.5248?page=search&website=&q=nya+spr%C3%A5ket+lyfter>

BILAGOR

Bilaga 1

Hej!

Mitt namn är Mariane Najjar och är lärare på Introduktionsskolan. Jag skriver en masteruppsats där jag studerar hur vi lärare kan arbeta med nyanlända elever samt dess kartläggning för att det skall gynna deras framtida lärande i svensk skola. Jag studerar Masterprogram i utbildningsledarskap vid Göteborgs universitet och detta är en kurs i utbildningen som jag utför. I min studie skulle jag vilja undersöka hur lärare och elever resonerar samt vilka erfarenheter den aktuella livssituationen ser ut för de på Introduktionsskolan samt mottagande skola utifrån att vara nyanländ eller arbeta med nyanlända elever. Härigenom har jag gjort det urvalet att intervjua 6 elever och 6 lärare. Eleverna som jag valt att intervjua har gått på Introduktionsskolan och är numera inskrivna och går på sina ordinarie hemskolor.

Eftersom Du tidigare varit inskriven på Introduktionsskolan och har erfarenheter av att vara nyanländ till skolan har Du blivit utvald att delta i studien. Urvalet har skett genom att jag plockat ut olika elever från olika länder och som har olika åldrar. Detta har jag gjort för att få ett brett perspektiv till min studie samt för att Du har de erfarenheter och kunskaper som skulle vara berikande för mig att lyfta i arbetet för andra att lära av.

Jag vill poängtera att intervjun är frivillig. Du kan när som helst avbryta intervjun. Materialet kommer enbart att analyseras och användas utav mig enbart till denna studie. När uppsatsen är klar kommer materialet att förstöras. Jag garanterar dig anonymitet, då jag inte skriver ut några personuppgifter eller annat som kan känneteckna dig som person.

För att jag skall ha ett godkännande att kunna intervjua Dig ska en förälder bevilja detta. Detta görs av etiska skäl då du som elev är under 18 år och ännu måste ha ett godkännande av vårdnadshavare.

Nedan bifogar jag ett papper som skall skrivas under och ges tillbaka till mig innan en intervju kan äga rum.

Har du frågor får du gärna kontakta mig.

Med vänliga hälsningar Mariane Najjar

Härmed godkänner jag att mitt barn deltar i studien och intervjun som Marianne Najjar skall göra.

Underskrift

Namnförtydligande

Datum

Bilaga 2

Frågor till eleverna

Berätta om dig själv! Ålder, land, språk, bakgrund, skolbakgrund?

Vilka var dina förväntningar av skolsystemet i Sverige?

Hur var mottagandet vid Introduktionsenheten/Kartläggningsenheten?

Hur upplevde du dina första skolveckor/månader i Sverige på denna enhet?

Vilka för och nackdelar fanns, upplevde du?

Var du nöjd med klassen, grupperingen, läraren och eleverna?

Kände du dig välkommen? Vad var det som gjorde att du kände dig välkommen/eller inte kände dig välkommen.

Vad hade du behövt för att känna dig välkommen?

Vad skulle du vilja att skolan/lärarna gjorde annorlunda för att förbättra välkommandet?

Hur fungerade överlämningen för dig till mottagande skola? Vilka för och nackdelar upplevde du?

Hur var det att komma in i den nya klassen, tog det långt tid, var det svårt att få kamrater och att kunna följa undervisningen?

Hur många elever är ni i klassen? Arbetar ni med de övriga klasserna i samma årskurs?

Känner du dig mer integrerad nu då du går i din ordinarie skola? Känner du dig som en del av klassen? Hur var det på Introduktionsskolan om du ska jämföra?

Vilka råd kan du delge oss lärare utifrån dina erfarenheter som nyanländ elev, vad kan vi lära oss av dig och dina erfarenheter då vi tar emot elever?

Vad anser du vara en bra mottagandeskola?

Frågor till lärarna

Berätta lite om dig själv! Din bakgrund, utbildning samt erfarenhet inom läraryrket?

Berätta om dina erfarenheter kring arbetet med nyanlända elever inom verksamheten Introduktionsskola/Kartläggningsenhet?

Vad anser du är ett bra bemötande utifrån dina erfarenheter i arbetet med nyanlända elever?

Vilket arbetssätt tycker du passar bäst för dessa elever? Hur anser du att man bör arbeta för att gynna deras lärande och utveckling på bästa sätt?

Vad har du för synpunkter kring det nya arbetssättet/mottagandet av nyanlända elever som skolverket har get ut?

Hur arbetar du som pedagog med kartläggningen för nyanlända elever så att det gynnar deras framtida lärande och studieutveckling?

Vilka för och nackdelar har arbetet med kartläggningen på elevernas mottagande, utveckling samt lärande medfört jämfört med hur det har varit tidigare?

Hur samarbetar ni samt samverkar kring mottagandet och överlämningen av de nyanlända eleverna? Hur fungerar era gemensamma riktlinjer och diskussioner?

Hur har man gått över till det nya arbetssättet på skolan samt hemskolorna, har intentionerna med det nya arbetssättet infriats? Vilka för och nackdelar kan du se med det? Hur tillämpar man styrdokumentet på verksamheten?

Hur går integreringen till och hur är ert arbete med att integrera eleverna då de kommer till sina hemskolor?

Vilken påverkan har det framkallat i verksamheten, arbetet och undervisningen? För och nackdelar?

Hur arbetar du som pedagog med kartläggning för att det ska fungera som underlag och gynna de nyanlända elevernas fortsatta lärande och utveckling? (Hur skulle du vilja arbeta med kartläggningen?)

Hur fungerar samarbetet med modersmåls lärare/studiehandledare?

Hur fungerar samarbetet med hemskolorna när det gäller kartläggning samt mottagandet av eleverna?

Hur gör man för att övergången till ordinarie klass ska bli smidig?

Bilaga 3

Pedagogisk kartläggning på modersmålet

Elevens namn:

Personnummer:

Klass:

Språk:

Klassföreståndare:

Kartlagd av:

Inledning

Materialets syfte är att stödja lärarnas kartläggning av elevens förkunskaper och vad som behöver utvecklas. Dessutom är syftet utifrån kursplanernas centrala innehåll att lyfta fram undervisningens betydelsefulla roll. Materialet skall fungera som ett underlag av kontinuerliga observationer och inte enskilda provuppgifter. Kartläggningen kan vara ett hjälpmedel för läraren, att följa elevernas språkutveckling med utgångspunkter i vad de tidigare kan samt ge underlag för IUP. Idéerna för kartlägningsstödet är tagna ur *Nya språket lyfter* som utgör en länk i kedjan av styrdokument och kursplanen(<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2474>).

Idealiskt skall man i undervisningen arbeta parallellt med modersmålet samt svenska. Detta för att på bästa sätt kunna lyfta elevernas tidigare kunskaper och införliva nya kunskaper utifrån ett meningsfullt sammanhang.

Avstämningarna i materialet står för sammanfattningarna. Poängen med detta är att alla elevers framsteg syns och att läraren får syn på hur undervisningen kan anpassas ytterligare utifrån varje elevs förutsättningar och behov. Det finns en avstämning som representerar varje årskurs. Detta gäller från årskurs 1 till 7.

Avstämning A och B förutsätter kunskapskraven i årskurs 1 och 2

Avstämning C förutsätter kunskapskraven i årskurs 3

Avstämning D förutsätter på väg mot kunskapskraven i årskurs 6

Avstämning D förutsätter dessutom kunskapskraven i årskurs 7, 8 och 9

BERÄTTANDE

Berättande beskrivande, förklarande, instruerande, argumenterande

Eleven har tillägnat sig ett överlevnadsspråk.

Eleven kan tala om när man inte förstår.

Eleven kan sätta ord på sina tidigare omvärlds- och ämneskunskaper.

Eleven prövar olika kommunikationsstrategier.

Eleven har tillägnat sig ett grundläggande ordförråd för lektionsrutiner.

Eleven har tillägnat sig nyckelord och begrepp för att kunna följa undervisningen i olika ämnen.

Eleven förstår instruktioner i skolan.

Eleven kan förklara och beskriva vardagliga saker och händelser så att andra förstår.

Eleven kan återberätta en händelse eller saga så att andra förstår.

Eleven kan samtala om vardagsnära saker utifrån sin ålder med ett enkelt språk.

Förstår ord för almanacka, årstider, vecka, månader, väder, temperatur, matsedel

Eleven kan grundläggande begrepp för olika tematiska ämnen (basordförråd).

Eleven har tillägnat sig ett avancerat ordförråd för lektionsrutiner.

Eleven har tillägnat sig nyckelord och begrepp för att kunna följa undervisningen i olika ämnen.

Eleven förklarar på ett begripligt sätt så andra förstå vad som menas

Eleven ger och tar muntliga instruktioner

Eleven anpassar sitt berättande till olika situationer och åhörare

Eleven uttrycker åsikter, argumenterar, tar intryck och lyssnar på andras argument